

UNESCO-qarfiup annertussusiata iluani iluaqutissat annertusineqarnissaannut ajoqutissallu annikillisinneqarnissaannut periarfissat, Ilulissat Kangia

Nassuiaat

Namminersorlutik Oqartussat, Nunalerinermut, Imminut
Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu
Naalakkersuisoqarfik

Ulloq: 9. Maaji 2023

Imai

1.	Aallaqqaasiut	5
2.	Eqikkaaneq inerniliinerlu	6
3.	Periaatsit	9
3.1.	Suliat akimorlugit misissueqqissaarnerit	9
3.2.	Soqutigisaqartunik apersuineq	9
4.	UNESCO-qarfiup ilisaritinneqarnera	11
5.	UNESCO-qarfimmi eqqaanilu malittarisassat maleruagassallu atuuttut	13
5.1.	UNESCO-p toqqaanerani inatsisinut tunngassutillit sunniutillu pituttuiffiusut	16
5.2.	UNESCO-qarfimmut, nunami killeqarfimmut killeqarfimmullu illoqarfiup qanitaaniittumut maleruagassat	16
5.3.	Maleruagassiat qaleriitsitsiffiusut allat	21
5.4.	Nuna tamakkerlugu aamma najukkamut inatsisit ataqatigiinneri	24
5.5.	UNESCO-qarfiup ineriartortinnissaanut akisussaaffiit ingerlateqqinnissaannik pisariaqartitsineq	25
6.	Sumiiffimmi suliat maleruagassallu taakkununga tunngasut	26
6.1.	Maleruagassiat sumiiffimmi sammisanut sunniutaat	29
7.	Ilulissani UNESCO-qarfimmi takornariartitsisarnermi aningaasaqarnermut missiliukkat	31
7.1.	Missiliuinerit siornatigut suliarineqarsimasut	32
7.2.	Missiliuinerit imminnut sanilliunneqarneri	32
7.3.	Aningaasaqarnermut missiliuinerit naatsorsorneqarneri	34
7.4.	Soqutigisallit Ilulissani UNESCO-qarfimmi takornariaqarnermi aningaasaqarneq pillugu misigisartagaat	36
8.	UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissat ajoqutissallu aammalu maleruagassiat maanna atuuttut	40
8.1.	UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissatut misigineqartut	40
8.2.	UNESCO-qarfiup annertussusiani akornutissatut misigineqartut	41
8.3.	Maanna annertussusimi killilersuinerimilu iluaqutissat akornutissallu ataatsimut naliliiffiqeqarneri	43
9.	Suliniutinut aalajangersimasunut UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissanik annertusititsisinnaasunut akornutissanillu annikillititsisinnaasunut siunnersuutit	46
9.1.	Sumiiffimmi angallanneq - qamuteralaat	47
9.2.	Sunngiffimmi sammisaqarfiit	50

9.3.	Illoqarfimmik ineriartortitsineq	52
10.	Nunani tamalaani UNESCO-qarfinnut killeqarfinnullu misilittakkat	60
11.	Ilanngussat.....	64
	Ilanngussaq 1: Apersuinermi apeqquiti	64

1. Aallaqqaasiut

Nassuiaammi matumani Ilulissat Kangiani UNESCO-qarfimmut maleruagassiuussinermi oqimaaqatigiissitsinerup illuartitsinermut periarfissat misissuiffigineqarput, UNESCO-qarfiup annertussusiani maleruagassiuussinermilu tassunga atasumi iluaqutissat annertusineqarnissaat ajoqutissallu annikillisinneqarnissaat siunertarineqarluni.

Ilulissat illoqarfiat Ilulissat Kangiata, sumiiffimmi pinngortitap kulturikkullu oqaluttuarisaanerup asseqanngitsuunera peqqutigalugu 2004-mi UNESCO-p Nunarsuarmi kingornussassanut allattuiffianut ilanngunneqarsimasup avannaata tunginnguaniippoq. Ukiut takornariapassuit sumiiffik misigisaqarfiginiarlugu Ilulissanut angalasarpur.

UNESCO-qarfimmut killeqarfiit aalajangersakkallu Ilulissaniit kujammut angallannissamut, ineriartortitsinissamut annertusaanissamullu killilersuisuupput. Illoqarfiup kangimut ineriartornissaa imeqarfimmut killeqarfimmit; tatsimik illoqarfiup imeqarfianik illersuinerup killeqarfiusumit killilersimaneqarpoq. Ilaatigut imeqarfup killeqarfiata iluani illunik, sanaartukkanik aqqusinernillu sanaartornissaq, kiisalu qamutiniq assakaasulinnik atuinissaq inerteqqutaavoq.

Maanna sinaakkutissarititaasut iluanni najukkami inuiaqatigiit, illoqarfimmi inuussutissarsiortut takornariaqarnerullu ineriartornissaat qulakkeerniarlugu, 2022-mi upernaakkut ataatsimiinnermi Inatsisartut Naalakkersuisut peqqaat, Ilulissat Kangianni UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissat annertusiniarlugit akornutissallu annikillisinniarlugit periarfissat pillugit nassuiaammik saqqummiusseqqullugit. NIRAS nassuiaammik suliaqarnissamik suliakkerneqarpoq.

Nassuiaammi matumani NIRAS-ip periarfissanik misissuinerata inerneru eqikkarneqarput, aammalu suliniutissat, Ilulissat Kangianni UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissanik annertusititsinnaasut ajoqutissanillu annikillititsinnaasut saqqummiunneqarlutik. Aallarniutigalugu UNESCO-qarfiup killiligaanerani maanna iluaqutissatut akornutissatullu takuneqarsinnaasut nalunaarsorneri saqqummiunneqarput. Nassuiaat aamma Ilulissani eqqaanilu takornariaqarnerup aningaasaqarnikkut ukiumut nalinginik naliliinermik imaqarpoq.

Nassuiaammi inatsisit pioreersut aammalu UNESCO-qarfimmi eqqaanilu pilersaarutit, aningaasaqarnermillu misissueqqissaarnerit pillugit suliat akimorlugit tulleriarlugu aallaavigineqarput. Misissueqqissaarnerit taakkununga kommunimi, takornariaqarnermi najukkamilu suleqatigiiffinni toqqakkani qulingiluaasuni apersuinerit paasisat tapiliunneqarput.

Nassuiaatip matuma suliarineqarnissaa pillugu Naalakkersuisut peqquneqarnissaannut siunnersuummut atatillugu Eqqissisimatitsinerup Avatangisinnillu Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaa nassuiaatip suliarineqarneranut tunuliaquttat ilaattut atorineqarpoq. Inatsisartut inersuanni oqallinnernit siunnerfiit tunngavilersuutillu sullissisunik allanik apersuinerit ingerlanneqartuni nassaareqqinneqarsinnaapput.

2. Eqikkaaneq inerniliinerlu

Nassuiaammi matumani UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissat akornutissallu nalunaarsorneqarput, aammalu periarfissat iluaqutissanik annertusititsiniarluni akornutissanillu annikillitsiniarluni sulinermi ingerlateqqinneqarsinnaasut tikkuarneqarlutik. Assersuutigalugu tassani pineqartut tassaapput qamuteralaat illerni arlallit, sunngiffimmi sammisaqarfiit maleruagassiuussinermi oqilisaaffigineqartut aammalu Ilulissat allineqarnissaannut periarfissat. Periarfissani tamani maanna sumiiffimmut maleruagassat allannngortinneqarnissaat pisariaqartussaavoq. Nassuiaammi, suliasaqarfiit akimorlugit misissueqqissaarnernik, kiisalu soqutigisaqartunik toqqakkanik apersuinerneq tunngaveqartumi angusat pingaarnerit uku takutinneqarput:

Iluaqutissat akornutissallu

Nassuiaammi suliasaqarfiit akimorlugit misissueqqissaarnerni apersuinerneq UNESCO-qarfiup maanna annertussusianut maleruagassanilu taakkununga atasunut iluaqutissat akornutissallu arlallit ataatsimut isigalugit tikkuarneqarput. Apersuinerneq aappaatigut UNESCO-qarfiup Kangiatalu annertuallaarnera illersugaalluarpallaarneralu, kiisalu illuatungaataq orninnissaata, isikkiviginissaata inuppassuarnullu sumiiffimmi takunnikkusuttunut inissaqarfiunissaata ajornakusoornera akunnattoornartoq erseqqissaatigineqarpoq.

UNESCO-qarfimmi iluaqutissat sumiiffimmi pinngortitap naleqarneranut, aammalu sumiiffimmi illoqarfimmut qanittumiilluni akornusersugaannginneranik pinngortitallu asseqannginneranik misigisaqartarnermut tunngasuupput. Sumiiffimmi pinngortitaq asseqanngitsoq nungullartitsinissamut, isigisatigut akornusersorneqannginnissamut, nipiliortoqannginnissaanut aammalu sanaartornermut angallannermullu maleruagassiuussinikkut mingutsitsisoqannginnissaanut illersugaavoq. Tamatuma saniatigut aamma aallaaniarnermi aalisarnermilu, najugaqartut sunngiffimmi sammisaqarnerini takornariaqarnermilu pinngortitami akornusersugaanngitsumi angalasoqarsinnaanera, aammalu sumiiffimmi uumasunik illersuinnissamut maleruagassiuussisoqarsimanera iluaqutissaavoq.

Ajoqutissat Ilulissat illoqarfiata inissiat akunnittarfiillu sanaartorneqarnerisigut allineqarnissaanut periarfissanik, kiisalu nunami nasittarfinnik illuaqqanillu, sunngiffimmi takornariaqarnermilu atugassanik sanaartornissamut periarfissanik killilersuinerneq tunngasuupput. Taakku saniatigut piniarnermik aalisarnermillu inuussutissarsiutillit, najugaqartut takornariallu sumiiffimmut ornigunnissamut periarfissat killeqarput, aqquusernit ataqtigut killeqarmata, aammalu qamuteralannik qamutinillu assakaasulinnik motorilinnik allanik atuinissaq killilersorneqarmat.

NIRAS'-ip suliniutaasinnaasutut siunnersuutai

Nassuiaammi tikkuarneqarpoq, UNESCO-qarfiup annertussusia UNESCO-qarfimmi pinngortitaq alianaatsoq asseqanngitsorlu pisariaqanngitsumik akornusersunngikkaluarlugu maleruagassat atuuttut iluarsiiffigineqarnerisigut annikillineqarsinnaasooq.

Nassuiaammi suliniutissatut siunnersuutit pingasut, iluaqutissanik annertusititsinissamut akornutissanillu annikillitsinissamut iluaqutigineqarsinnaasut saqqummiunneqarput:

Qamuteralaat illerni amerlanerusut: NIRAS-imiit siunnersuutigineqarpoq, Ilulissani eqqaanilu qamutit assakaasullit motoorillit atorlugit angallannermut, maanna maleruagassiaasunit annertuumik killilersorneqartumut periarfissat amerlineqarnissaat sukumiisumik misissuiffigineqassasoq.

Sunngiffimmi sammisaqarfiit: NIRAS-imit siunnersuutigineqarpoq, sumiiffinnik sammisaqarfinnik, najugaqartut takornariallu UNESCO-qarfimmut ornigussinnaanerinut periarfissanik annertusitisussanik pilersitsinissamut suliniuteqartoqassasoq. Sumiiffiit sammisaqarfiit tassaassapput nunami killeqarfinni aamma/imaluunniit sumiiffinni eqqissisimatitani sumiiffiit killilikkat, sumiiffiup sinnerani maleruagassiornikkut oqilisaaffiusimasut, taamaalillunilu illuaqqanik unnuiffissanik nasiffinnillu sananissamut periarfissiiffiusinnaasut.

Illoqarfirmik ineriartortitsineq: NIRAS-imit siunnersuutigineqarpoq, inissianik, akunnittarfinnik illuaqqanillu nutaanik sanaartornikkut Ilulissat illoqarfianik alliliinissamut periarfissat sukumiisumik misissuiffigineqassasut. Nassuiaammi matumani pingaartumik Ilulissani kujammut periarfissat sukumiinerusumik misissuiffigineqarput.

Periarfissani taaneqartuni tamani UNESCO-qarfimmut eqqaanullu maleruagassat allanngortinneqarnissaat pisariaqarpoq. Kangiata UNESCO-qarfittut taaguuteqarnera allanngortinnagu suliniutissat atulersinneqarsinnaasussatut naliliiffigineqarpoq.

UNESCO-qarfimmut eqqaanullu maleruagassat naapertuunnerpaamik naleqqussarneqassappata najukkami innuttaasut najukkamilu sullissisut akuutinneqartariaqarput, aammalu misigisassatut pisariaqartitat aallaavigineqartariaqarlutik. Tamanna sumiiffimmi misigisassatut iluaqutissat akornutissallu pitsaanerusumik oqimaaqatigiissinnissaannik qulakkeerinissamut iluaqutaassaaq.

UNESCO-p toqqaanerata periarfissanut isumaa

Sumiiffiup nunarsuarmi kingornussassatut toqqagaanera UNESCO-p sumiiffimmi inatsisinut akisussaasuuneranik isumaqanngilaq. UNESCO-qarfik killeqarfiillu tassunga atasut pingaartumik kalaallit oqartussaasuinit maleruagassiuunneqarsimapput. UNESCO sumiiffimmi ingerlatsinissamut ilitersuutininik saqqummiussisimavoq, aammalu sumiiffimmut maleruagassiat toqqaannartumik isumagisimanagit.

Nunanit tamalaanit assersuusiarineqartuni takutinneqarpoq, UNESCO-qarfinni amerlasuuni killeqarfeqartoq, taakkunanilu ingerlatsinerit sumiiffinni assigiinngitsuni pisariaqartitat eqqarsaatigalugit eqaatsorujussuarmik ingerlatsisoqartartoq. Tassalu UNESCO-qarfinni taakkulu killeqarfiini najukkani pissutsit aallaavigalugit ingerlatsisoqarsinnaavoq.

Maleruagassiuussinerit periarfissanut isumaat

Nassuiaammi erseqqissaatigineqarpoq, sumiiffiit inatsisit paasiniaaffigisassatut pisariusut, UNESCO-qarfiit illersorneqarnissaannut assigiinngitsorpassuarnik eqqarsaatigarfiusut atorlugit maleruagassiorneqartartut. Sumiiffimmi periarfissat pitsaanerusumik atorneqassappata, inatsisit ataatsimoortut taakku tamakkerlugit misissuiffigineqartussaapput.

Maleruagassat maanna atuuttut nalunaarutininik pilersaarutinillu assigiinngitsunik arlalinnik, assigiinngitsunik eqqarsaatigarfiusunik, assersuutigalugu imermik imerneqarsinnaasumik illersuinissamut, angallannermut,

sinerissamut kulturikkullu eqqaassutissanut maleruagassiuiffiusunik imaqarput. Sumiiffimmut maleruagassat allanngortinneqassappata, oqartussaasut nalunaarutillu, aammalu pilersaarutit arlallit akuutinneqartariaqarput.

Iluaqutissanik annertusititsinissamut akornutissanillu annikillitsinissamut periarfissat paasiniarneqarnerini maleruagassat tamarmiusut ingerlateqqinneqarnissaat paasineqarnissaallu pingaaruteqarpoq.

Inatsisit maleruagassat annertuut soqutigisallit apersorneqarnerini ilisimaneqanngillat paasiuminaallutilluunniit. Sullissisuniit iluaqutissanik saqqummiussisoqartarpoq, aammalu allat "UNESCO killilersuisuusoq", "UNESCO-p isumagigaa" il.il. oqallisigalugu akornutissanik pingaartillugit saqqummiuppaat. UNESCO taamaalilluni qitiusutut saqqummiunneqarpoq.

UNESCO-qarfiup nalingata aalajangerneqarnera

UNESCO-qarfimmi pinngortitaq alianaatsuvoq asseqanngitsuullunilu, najukkami innuttaasunut takornarianullu naleqarluartoq. Nalinga taanna UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissat annertusineqarnissaannut akornutissallu annikillisinneqarnissaannut oqimaaqatigiissitsinissamut ilaatinneqassaaq.

Sumiiffimmi takornariaqarnermi isertitat amerliartorput, nutaamillu mittarfittaartoqarnerani amerleqqissasut naatsorsuutigineqarpoq. Sullissisut ilaasa isaanni takornariaqarnerup nalinga aamma sumiiffimmik UNESCO-qarfimmik toqqaasimanerup pilerisaarutigineqarneranit taparserneqarpoq.

NIRAS-ip nassuiaammi matumani naatsorsuinermini ukiumut Ilulissanut takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiaartitat ilanngullugit naatsorsorpai. Ilulissani illoqarfimmut takornariartartunut kisitsisitigut paasissutissat, aamma takornariat Ilulissani Kalaallillu Nunaanni atuinerinik misissueqqissaarnerit tunngavigalugit Ilulissani takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiaartitat tamarmiusut missiliorneqarsinnaapput, kisiannili sumiiffiup UNESCO-p toqqaaffiata annertussusia takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiaartitat amerlassusiinut sukkut qanorlu annertutigisumik iluaqutaanersoq annertussusileruminaappoq.

3. Periaatsit

Matuma kinguliani periaatsit, nassuiaasiormi suliaaqarfiit akimorlugit suliaqarnermi atorneqartut allaaserineqarput. Nassuiaammi suliat akimorlugit ilisimasat, pilersaarutit inatsisillu, Ilulissani UNESCO-qarfimmi periarfissanut isumaqartut pillugit misissueqqissaarnerit tunngavigineqarput. Misissuineq taanna apersuinerik tapertaqartinneqarpoq, tassanilu oqartussaasunit suliniaqatigiiffinnillu attuumassutilinnit saqqummiussisut iluaqutissanik annertusititsiniarluni akornutissanillu annikillitsiniarluni periarfissat pillugit misigisimasaminnik saqqummiussipput.

3.1. Suliat akimorlugit misissueqqissaarnerit

UNESCO-p toqqaaneranut, UNESCO-qarfimmut eqqaanullu maleruagassanut atuuttunut aammalu sumiiffimmi sammisanut tunngatillugu nassuiaatip imai, suliaqarfiit akimorlugit allakkatigut najoqqutassanik attuumassutilinnik misissueqqissaarnikkut pissarsiarineqarput. Najoqqutassat pingaarnerit tassaapput pilersaarusiortarnermut inatsimmi maleruagassat nalunaarutillu assigiinngitsut, kommunimi pilersaarummut tapiliussat aammalu malittarisassat. Kiisalu nunarsuarmi kingornussassarititami ingerlatsinerimut pilersaarut maanna atuuttoq eqqaaneqarsinnaavoq.

Suliaqarfiit akimorlugit misissueqqissaarnermut aamma Ilulissani takornariaqarnermi aningaasaqarnermik misissueqqissaarnerit ilaatinneqarput. Periaatsit taakku tamarmik nassuiaammi immikkoortuni tassunga attuumassutilinnut atatillugu nassuiaatigineqarput.

3.2. Soqutigisaqartunik apersuineq

Allakkianut pioreersunut nalunaarsukkanut soqutigisaqartut qulingiluat apersorneqarnerini ilisimalikkat nutaat tapiliunneqarput¹. Soqutigisaqartut apersorneqartut suliniaqatigiiffinnit oqartussaasunillu, Ilulissani UNESCO-qarfimmiit assigiinngitsunik misilittagaqartunit isummersortuniillu pisuupput. Soqutigisaqartut apersorneqartut tassaapput:

- Avannaata Kommunia – Aningaasaqarnermut Ataatsimiititaliaq aamma Teknikkeqarnermut Ataatsimiititaliaq
- UNESCO-qarfik pillugu nittartakkamik suliaqartoq – atorfeqartuusimasoq aamma qanittuklut atorfinittoq
- IAAP, Ilulissani Piniartut Peqatigiiffiat
- Kangiata Illorsua, Ilulissat Isfjordscenter
- Takornariartitsisartut: Visit Greenland; Albatros Arctic Circle; World of Greenland

Tassalu matumani siammasissumik misissuisoqanngilaq imaluunniit najugaqartunik amerlasuunik, suliaq matuma ingerlanerani kingusinnerusuklut pingaaruteqartussanik akuutitsisoqarani. Kisianni pitsaassuseq eqqarsaatigalugu apersuisoqarpoq, tassanilu soqutigisaqartut toqqakkat UNESCO-qarfiup annertussusiani qanoq eqqarsaateqarnerminnik oqaluttuarnissamut periarfissinneqartut oqaluttuartinneqarput. Apersuineri ajornartorsiorfiusut misigisallu assigiinngitsut, UNESCO-qarfiup annertussusianut attuumassutilit

¹ Taakku saniatigut sullissisut marluk, Ilulissani najugaqartut peqataanissamik kissaateqanngillat, imaluunniit apersorneqarnissaminnik aperineqarnerminni akissuteqarsimanatik.

paasineqarnissaat siunertarineqarpoq. Taamaalilluni apersuinerit sumiiffiup isumaanut annertussusianullu siunnerfinnut assigiinngitsunut iluaqutigineqartussaapput.

Apersuinerni pissutsit suut najukkami ineriartortitsinermut, inuunerup ingerlanneqarneranut UNESCO-qarfimmilu takornariaqarnermut siuarsaataasutut killilersuutaasutulluunniit misigineqartarnersut paasinarsitinneqarpoq. Apersuinerit aamma UNESCO-qarfimmi taassumalu annertussusiani iluaqutissat annertusinissaannut akornutissallu annikillisinnissaannut periarfissanik tikkuussinissamut iluaqutigineqarput.

Apersuinerni apersuinissamut ilitsersuut, soqutigisaqartunut soqutiginantitaminnik saqqummiussinissamut periarfissiisut tunngavigineqarpoq. Apersuinerit ilitsersuut apersuinerillu NIRAS-ip inuiaqatigiinni pissutsinik misissuisartuinit, Kalaallit Nunaat ajornartorsiutaasullu pillugit ilisimasalinnit suliarineqarput. Soqutigisaqartut tamarmik kalaallisut danskisullu saaffigineqarput, taamaattumillu apersuinerup kalaallisut danskisulluunniit ingerlanneqarnissaanik qinigassinneqarlutik. Ilitsersuut kalaallisuut nutsigaavoq, apersuinerillu ataasiakkaat kalaallimik, apersuineri siunertaasut periaasiusussallu pillugit ilitsersorneqarsimasumik oqalutseqarluni ingerlanneqarput.

Nalunaarusiami apersuinerni takussutissiorfiusumik oqaaserineqartut *uingasunik allallugit* saqqummiunneqarput.

4. UNESCO-qarfiup ilisaritinneqarnera

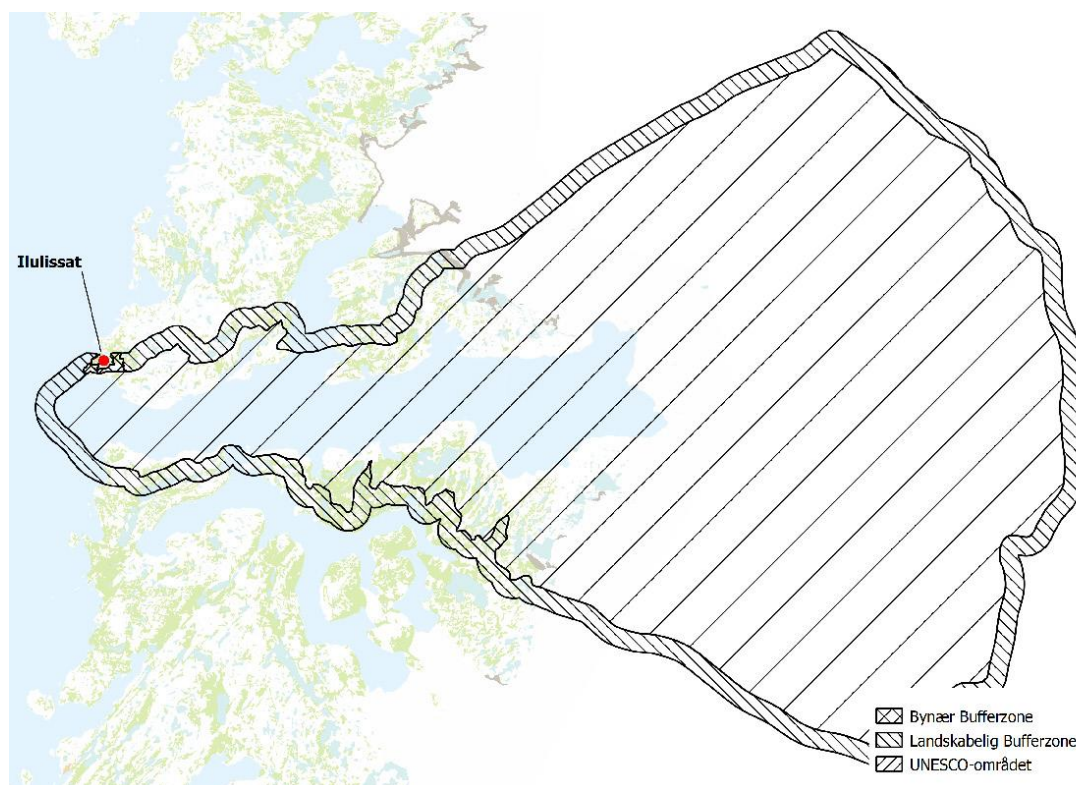
Immikkoortumi matumani Kangiata nunarsuarmi kingornussassatut toqqarneqarnerata oqaluttuarisaanera sinaakkusiussallu, aammalu UNESCO-p tassani inissisimanera allaaserineqarput.

2004-mi aasakkut Ilulissat Kangia UNESCO-p nunarsuarmi kingornussassanut allattuiffianut ilanngunneqarpoq. UNESCO FN-ip ataani nunani tamalaani suliniaqatigiiffiuvoq, nunarsuaq tamakkerlugu sumiiffinnik kulturikkut pinngortitarlu eqqarsaatigalugu naleqartitanik sumiissusersiniartarnermik, illersuineramik piujuartitsinermillu siuarsaaffiusoq. Tamatumunnga atatillugu UNESCO-miit sumiiffiit kulturikkut pinngortitarlu eqqarsaatigalugu immikkut ittumik naleqartitanik toqqaasarpog, taakkulu nunarsuarmi kingornussassat allattorsimaffiannut allattarlugit.

UNESCO-p nunarsuarmi kingornussassanut allattuiffianut ilanngussisoqassappat, sumiiffik nunarsuarmi asseqanngitsumik isumaqartutut inissisimasussaavoq. Ilulissat Kangia kangerluup asseqanngitsumik iluseqarluni sersersuaqarnera sersersuullu iigarnerani ilulissat ingerlaarfiinik sarfaqarnera pequtigalugu toqqarneqarsimavoq. Kangerlummi sarfat ilulissat ingerlaarfii Qalasersuup Kujalliup avataani serminut iigartartunut tamarmiusunut sanilliulluni iigarfiunerpaasarpog, aammalu tassani sermip iigartarnerani ilulissat pinngortartut Kalaallit Nunaat tamakkerlugu serminut iigartartut ilulissat pinngortartut 10 %-iinik annertussuseqarput. Tamatuma saniatigut Ilulissat Kangiata piukkunnaatilittut toqqarneqarnerani Kangiani pinngortitami qaarsut, sermit imarlu tikinneqarsimanngitsut alianaatsullu tunngavigineqarsimapput. Taamaallilluni Ilulissat Kangia *pinngortitatus nunarsuarmi kingornussassatut* allattaavimmut ilanngunneqarsimavoq.

UNESCO toqqagaa Ilusiliaq 4.1-imi sumiiffik kittorartitaartumik titartarneqartoq, nalunaarusiami matumani "UNESCO-qarfik"-mik taagorneqartoq pineqarpoq. Toqqaanermut atatillugu aamma nunami killeqarfik aamma illoqarfiup tungaanut killeqarfik, sumiiffiup illersorneqarneranut iluaqutaasussatut aalajangiunneqartut pilersinneqarput.

UNESCO-qarfik 2003-imili Namminersornerullutik Oqartussaasimasuni eqqissisimatitsinissamut nalunaarusiamut ilaatinneqarpoq.

Ilusiliaq 4.1: UNESCO-qarfimmut killeqarfegartumut nunap assinga.

UNESCO-p toqqaaneranut atatillugu UNESCO-qarfiup ingerlanneqarneranut maleruagassat arlallit, immikkoortoq 5-imi taaneqartut pilersinneqartut.

Nunani tamalaani UNESCO-qarfinnik misissueqqissaarnerit

International Union for Conservation of Nature (IUCN) nunarsuarmi kingornussassaqaarfiit qanoq innerinik ingerlaavartumik misissueqqissaartarpoq. IUCN-ip saqqummiussaani, *Conservation Outlook Assessment 2020-mi*² silap pissusiata allannguutai Ilulissat Kangiata nunarsuarmi kingornussassaaneqanngit, ulorianartorsiortitsinerpaatut allaaserineqartut, kiisalu takornariaqarneq, aalisarneq, imaatigut angallanneq silaannakkullu angallanneq annilaangagineqannginnerullutik. Kisiannili naliliineq malillugu siunissami takornariat amerlissasut naatsorsuutigineqarpoq, ilaatigut nunani tamalaani timmisartunut mittarfik nutaaq, 2024-mi ammarneqartussaq pequtugalugu. Tamanna pissutigalugu siunissami ingerlatsinissami takornariat amerlinissaannut ilimasuuteqarnerup ilaatinneqarnissaa pingaaruteqarpoq.

IUCN-imit oqaatigineqartut malillugit Ilulissat Kangiata illersorneqarnera, ingerlanneqarnera inatsillu "pitsaalluinnartut" allaaserineqartut. Naliliinermi ingerlatsinermut atatillugu sulisut UNESCO-qarfimmik ingerlatsinermut naammannersut, kiisalu sumiiffimmi avataanilu aalisapiluppallaartoqalersinnaanera annilaangassutaasunit annertunerpaapput. *World Heritage Convention-ip (WHC)* malittarisassiaani allassimavoq, najukkami innuttaasut taakkunanilu ileqqut illersorneqassasut, aammalu sumiiffimmi puijuartitsiffiusumik ineriartortitsinissaq tapersersorneqassasoq.

² "Ilulissat Icefjord", World Heritage Outlook, IUCN: <https://worldheritageoutlook.iucn.org/explore-sites/wdpaid/902373>

5. UNESCO-qarfimmi eqqaanilu malittarisassat maleruagassallu atuuttut

UNESCO-qarfimmut sumiiffimmi suliaqarnissamut inatsisit aalajangersakkallu arlalippassuit atuutsinneqarput. Taakku immikkoortumi matumani saqqummiunneqarput, tassanilu maleruagassiat imaat allaaserineqarput, aammalu UNESCO-qarfippiamut aammalu nunami illoqarfimmullu qanittumi killeqarfimmut atasunnigortinneqarlutik. Sumiiffimmut maleruagassiat atuuttut saqqummiunneqarput – tassalu aamma akimuilluni maleruagassiat, UNESCO-qarfiup toqqagaaneranut toqqaannartumik atasunnigortinneqanngitsut, taamaakkaluatorli sumiiffiup atorneqarneranut isumallit ilaatinneqarput. Tassunga tunngatillugu oqartussaasut suut inatsimmut sunniuteqarsinnaanersut erseqqissaasoqarpoq, tassungalu UNESCO-p sumiiffimmi oqartussaasutut inatsisiliortuunngitsoq ilaatinneqarpoq. Kiisalu sumiiffimmut maleruagassianik ingerlatitseqqinnissamut pisariaqartitsineq misissuiffigineqarpoq.

Tabeli 5.1-imi malittarisassat inatsisit aalajangersakkallu, UNESCO-qarfimmut sunniuteqartut allassimapput. Erseqqissaatigissallugu pingaaruteqarpoq, "Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention" kisimi UNESCO-p toqqaasimaneranut toqqaannartumik kinguneqartitsiffiusussaammat, aammalu malittarisassat inatsisitigut pituttuiffiunngimmata.

Tabelip imaani immikkoortumi matuma kingulianiittumi UNESCO-qarfimmut killeqarfinnullu tassunga atasuni sunniutit tunngavigalugit allaaserinnittoqarpoq. Tabelimi allassimavoq, UNESCO-qarfimmik toqqaanermi UNESCO kisimi oqartussaasutut malittarisassanik inatsisinillu, sumiiffimmi susoqarsinnaaneranut maleruagassiussiffiusunik suliaqartanngitsoq.

Tabeli 5.1: UNESCO-qarfimmi eqqaanilu malittarisassat, inatsisitigut sinaakkutissat, inatsisit, aalajangersakkat il.il.

Malittarisassat, inatsisitigut sinaakkutissat, inatsisit, aalajangersakkat il.il.	Oqartussaasut	Imaat pingaernerit
Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention	UNESCO, World Heritage Convention	UNESCO-qarfinnik ingerlatsinermut illersuinemullu malittarisassat, taakkununga UNESCO-qarfiit eqqaani killeqarfinnut malittarisassat ilanngullugit (artikel 79-119)
Pilersaarusiornermut inatsit (Pilersaarusiorneq aamma nunaminertat atorneqartarnerat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 17, 17. november 2010-meersoq, kingusinnerusukkut allannguuteqartinneqartoq)	Namminersorlutik Oqartussat	- Nunaminertanut oqartussaaffeqarnek pillugu inatsit - Kommunimi pilersaarummut tapiliussaq D9-mik allanngortitsisoqassappat Namminersorlutik Oqartussani oqartussaasut akuersissuteqarnissaat pillugu aalajangersagaq, tak. §11
Nunarsuarmi kingornussassaqaqarfimmik ingerlatsinissamut pilersaarut 2022: Ilulissat Kangia	Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik,	Qitiusumik aqutsissut, periarfissat unammilligassallu atuuttut tuffissaqarnissaat siunertaralugu. Ilaatigut ingerlatsinermi suliniutit, maanna

	Avannaata Kommunia suleqatigalugu	ilaatigut ukununga tunngassuteqartut allattorsimaffiannik imaqqarpoq: - Eqqissisimatitsinermut nalunaarummik iluarsaassineq - Piujuartitsiviusumik alapernaarsuinissamut pilarsaarusiorneq - Najugaqartut killeqarfinni illoqarfimmik takornariaqarnermillu ineriartortitsinissamik kissaateqarnerat
Ilulissat Kangerluata, Kangiata, eqqissisimatinneqarnissaa pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat	Namminersorlutik Oqartussat	- UNESCO-qarfiup eqqissisimatinneqarnera - UNESCO-qarfimmi atuinissamut, angallannissamut suliaqarnissamullu aalajangersakkat - Ingerlatsinermut pilarsaarutip suliarineqarneranut akisussaasut - Sermermiut qooruatigut ajornartoornermi angallannissamut immikkut ittumik akuersissut ³
Kommunimi pilarsaarummut tapiliussaq D9 – UNESCO-p Nunarsuarmi Kingornussassarititaanut killeqarfik illoqarfimmut qanittoq.	Avannaata Kommunia	- Sumiiffimmi illunuk sanaartukkanilluunniit sanaartortoqaqqusaannginneranut aalajangersagaq - Sumiiffimmi atortut motorillit atorlugit angalasoqaqqusaannginneranut aalajangersagaq, tassanili maskiinat illiniliutit illineqarfissatut aalajangersarneqartuni angalasinnaasut pineqanngillat
Kommunimut pilarsaarummut tapiliussaq O4 – UNESCO-p nunarsuarmi	Avannaata Kommunia	- Sumiiffimmi illunuk sanaartukkanillu killilimmik sanaartornissamut aalajangersakkat

³ 2022-mi aamma 2023-mi Naalakkersuisut sikut peqqutaallutik aalisartut Ilulissat Umiarsualiviannut talissinnaannginnerini Sermermiuniit aalisakkanik assartuussinissamut atatillugu ajornartoornermi nunninnissamut illiniliornissamullu immikkut ittumik akuersissuteqarput. Naalakkersuisut kisimik eqqissisimatitsinermut nalunaarummik saneqqutsisinnaanissamut akuersissuteqarsinnaapput.

kingornussassarititaani nunami killeqarfik		- Illinerni aalajangersarneqarsimasuni qamutit assakaasullit motoorillit atorlugit angallannermut aalajangersakkat
Assartuutit motoorinik ingerlatillit atorineqarneri pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 10, 10. oktober 2013-imeersoq	Namminersorlutik Oqartussat	- Sermermiut qooruatigut ajornartoornermi angallannissamut immikkut ittumik akuersissut
Avannaata Kommuniani ukiuunerani Ilulissat eqqaanni assartuutit motoorinik ingerlatillit nunaannarmi atorineqarneri pillugit ileqqoreqqusaq	Avannaata Kommunia	Ilulissani eqqaanilu qamutininik assakaasulinnik angallaffiit killilikkat illernillu Ilaatigut: - Ukiuunerani illinertigut angallannissamut killilersuineq pillugu aalajangersakkat - 2025-p tungaanut imeqarfimmut killeqarfik aqqusaarlugu illinertigut angallannissamut immikkut ittumik akuersissut
Avatangiisit innarlitsaaliorneqarnissaanik pillugu Inatsisartut inatsisaat pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaanni nr. 4-mi, 17. februar 2022-meersumi § 28.	Namminersorlutik Oqartussat	Imeqarfiup killeqarfianut inatsit. Ilaatigut: - Qamutit assakaasullit motoorillit angalanissaat inerteqqutaavoq - Illunik, aqqusinernik pisinnaalluunniit aqquserninik sananissaq inerteqqutaavoq - Illunik pioreersunik alliliinissaq inerteqqutaavoq
Pinngortitamik illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 29, 18. december 2003-meersoq	Namminersorlutik Oqartussat	Asimi sineriammiit 100 meterinut illersuinissamut killiliussaq
Kulturimut eqqaassutissanut / Eqqissisimatitsinermut inatsisit (Eqqissisimatitsisarneq aamma allatigut kulturikkut eriagisassanik kulturikkut kingornussatut illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr.	Namminersorlutik Oqartussat	Kulturikkut kingornussassanik tamanik illersuineq. Ilaatigut: - Eqqaassutissanik itsarnitsanik eqqissisimatitsineq

11, 19. maj 2010-meersoq, 2019-imi nutarterneqartoq)		- Eqqaassutissanit itsarnitsaniit 20 meterit iluanni suliaqartoqannginnissaa
---	--	--

5.1. UNESCO-p toqqaanerani inatsisinut tunngassutillit sunniutillu pituttuiffiusut

Tabeli 5.1-imi allassimasutut UNESCO-p toqqaanerata kingunerisaanik UNESCO-qarfimmi ingerlatsinissamut malittarisassioqartoq: *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*. UNESCO-miit malittarisassat, tak. Tabeli 5-imi quleriinni siulleq, inatsisitigut pituttuisuunngillat, kisiannili tassani sumiiffimmut inatsisiliornissamut ingerlatsinermullu pilersaarusiornissamut ilitsersuinissaq siunertarineqartoq.

Malittarisassanut ilaatigut UNESCO-qarfik kaajallallugu killeqarfinnut malittarisassat, sumiiffimmi ingerlatsineq illersuinerlu, kiisalu tunngavissat, sumiiffiup 'Outstanding Universal Value'-mik taaneqarnissaanut naammassineqartussat ilaatinneqarput. Malittarisassat ilaat aamma najukkami innuttaasut piujuartitsiffiusumik illersuinissamut aammalu nunarsuarmi kingornussassarititaasup piujuarnissaanut akuutinneqarnissaasa eqqarsaatigineqarnissaanut tunngasuupput.

UNESCO-qarfik kaajallallugu killeqarfinnik allannguisoqassappat, tamatuma kingunerisaanik malittarisassat UNESCO-mi ataatsimiititaliamit siunnersuisartumit (IUCN)⁴ akuerineqartussaapput.

5.2. UNESCO-qarfimmut, nunami killeqarfinnut killeqarfinnullu illoqarfiup qanitaaniittumut maleruagassat

Matuma kinguliani maleruagassat, UNESCO-qarfimmut inatsisitigut pituttuiffiusut sunniutaat allaaserineqarput, tak. Tabeli 5.1. UNESCO-qarfimmut killeqarfinnullu inatsisinik immikkut ittunik pilersitsisoqarsimavoq. Maleruagassanik allanik, sumiiffimmut kinguneqartussanik atuuttoqartoq, taakkulu matuma kinguliani allaaserineqarput. Maleruagassat ilaat suliaqarfinnut pingasuusunut tamanut, tassalu UNESCO-qarfimmut, nunami killeqarfinnut aammalu killeqarfinnut illoqarfiup qanitaaniittumut attuumassuteqarput. Allat sumiiffinnut marluinnarnut ataasiinnarmulluunniit tunngasuupput. Maleruagassat eqqarsaatigissassanut assigiinngitsunut pituttorsimapput, taakkulu UNESCO-qarfiup illersorneqarnissaanut attuumassuteqartariaqanngillat, kisiannili aamma sumiiffimmi eqqarsaatigissassanut allanut, soorlu imermik imerneqarsinnaasumik illersuinnermut attuumassuteqarsinnaallutik.

UNESCO-qarfik

UNESCO-qarfik Namminersornerullutik Oqartussat eqqissisimatitsinermut nalunaarutaat 2007-imeersoq⁵ naapertorlugu eqqissisimatitaavoq, tassanilu ilaatigut allassimavoq, sammisat arlallit, soorlu tupernerit, pukkitsukkut timminerit aammalu UNESCO-qarfimmi kisarsimaarnerit inerteqqutaasut. Sumiiffimmi eqqissisimatitami qamutit assakaasullit motoorillit, soorlu qamuteralaat, illiniliutit qamutillu larvefod-illit atorlugit angalanissaq inerteqqutaasoq. Taakku saniatigut Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisortaarfik Ilulissani kommunalbestyrelsimut tusarniaareernermini akuersiteqqaartinnagu sanaartornissaq inerteqqutaavoq.

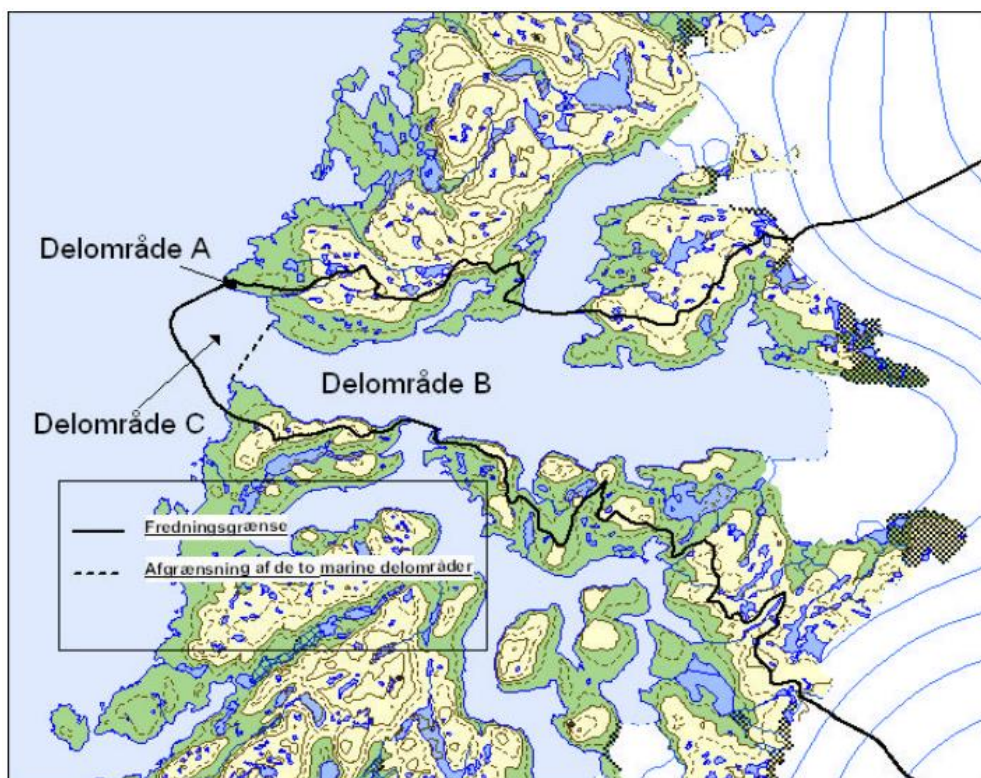
⁴ "Minor Boundary Modification", Ilulissat Icefjord, WHC: <https://whc.unesco.org/en/list/1149/>

⁵ Ilulissat Kangerluata, Kangiata, eqqissisimatinnegarnissaa pillugu Namminersorlulik Oqartussat nalunaarutaat nr. 10, 15. juni 2007-imeersoq: https://nka.gl/fileadmin/user_upload/Hjemmestyrets_bekendtgørelse_nr_10_af_15_juni_2007_om_fredning_af_Ilulissat_Isfjord.pdf

Sumiiffik siornatigut UNESCO-qarfittut toqqarneqarnissani sioqqullugu sumiiffimmi ingerlatsinissamut pilersaarutaasut, kiisalu eqqissisimatitsinermut nalunaarut 2003-meersoq⁶ tunngavigalugit eqqissisimatinneqarpoq. UNESCO-qarfimmut oqartussaasut akisussaaffii ingerlatsinermullu suliniutit *Nunarsuarmi kingornussassaqaarfiusumi ingerlatsinermut pilersaarut: Ilulissat Kangiani*⁷ allaaserineqarput.

UNESCO-qarfimmi eqqissisimatitsinermut nalunaarut sumiiffinnut pingasunut agguagaavoq: A, B aamma C, Ilusiliaq 5.1-imi takutinneqartoq. Sumiiffiup immikkoortua A kulturikkut kingornussassaqaarfimmut Sermermiunut tunngasuuvoq. Sumiiffiup immikkoortua B Ilulissat Kangiata imartaanut ilorlermut tunngasuuvoq. Sumiiffiup immikkoortua C Kangiata silarpasissortaanut tunngasuuvoq.

Sumiiffiup immikkoortuani B-mi imaatigut angallanneq inerteqqutaavoq, tassanili inuussutissarsiutigalugu aalisarnermut, aallaaniarnermut piniarnermullu, kiisalu annaassiniarnermut ujarlernerimullu atatillugu imaatigut angallanneq pineqanngilaq. Sumiiffiup immikkoortuani C-mi taamaallaat angallatit, aalajangersimasumik angissusillit tikillugit imaatigut angallassinnaapput, tak. Eqqissisimatitsinermut nalunaarut. Taamaallaat sumiiffiup immikkoortuanut A-mut nunnittoqarsinnaavoq.

Ilusiliaq 5.1: Ilulissat Kangerluannut eqqissisimatitsinissamut nalunaarummi sumiiffiit immikkoortuinut takussutissiaq. Najoqqutarisaq: Ilanngussa 3, Ilulissat Kangerluata, Kangiata, eqqissisimatinneqarnissaa pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 10, 15. juni 2007-imeersoq

⁶ "Nomination File", Ilulissat Icefjord, WHC: <https://whc.unesco.org/uploads/nominations/1149.pdf>

⁷ "Nunarsuarmi kingornussassaqaarfiusumi ingerlatsinermut pilersaarut: Ilulissat Kangia 2022", Naalakkersuisut, Avannaata Kommunia aamma Ilulissat Kangia: <https://www.kangia.gl/-/media/kangia/publikationer/forvaltningsplan-ilulissat-isfjord-v2022-v4-alt-accepteret.pdf?la=da&hash=E9DDEE28131A79ACF1BD0E66A2660428>

Nunami killeqarfik

Nunami killeqarfik pillugu aalajangersakkat Avannaata kommunianit UNESCO-p nunarsuarmi kingornussassaqaarfiata nunami killeqarfia pillugu kommunimut pilersaarummut tapiliussami akuerisaapput.⁸ Nunami killeqarfik UNESCO-qarfik kaajallallugu 2 km-inik ungasissusilimmiippoq, Ilulissat illoqarfiata eqqaani kujammut illoqarfimmut killeqarfimmit ungaluneqarsimasoq kisimi pinnani.

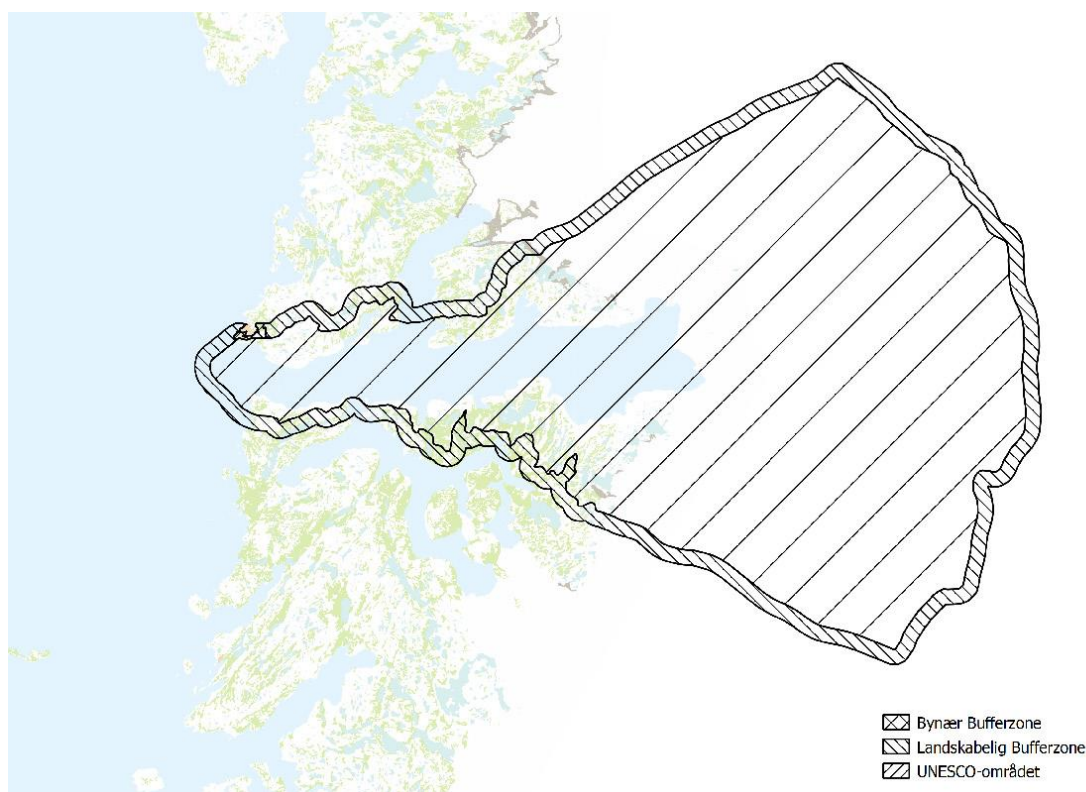
Kommunip pilersaarutaani, nunami killeqarfimmut tapiliussami, ilaatigut sumiiffimmi sanaartortoqartussaanginnera aalajangersarneqarpoq – tassanili iluaqqat piniariartarfiit annanniartarfiillu ataasiakkaat pineqanngillat. Kisiannili Avannaata Kommuniata Teknikkeqarnermut Ataatsimiititaliaanit 2022-mi juunimi illuaq nunami killeqarfiup iluaniittoq, kommunimut pilersaarummut tapiliussami illuaqqatut, sunngiffimmi/takornariaqarnermi siunertanut atorneqartutut, kiisalu illuaqqatut annanniarfittut/piniariartarfittut tamanit tikinneqarsinnaasutut allaaserineqartoq akuerineqarpoq⁹. Tamatuma saniatigut sumiiffimmi angallannermut pilersuinernullu atortunik sanasoqarsinnaanngitsoq, aammalu angallatit motoorillit atorlugit angallannerit taamaallaat illinertut aalajangersakkat aqutugalugit ingerlanneqarsinnaasoq kommunimut pilersaarummut tapiliussami aalajangersarneqarpoq.

Kalaallit pilersaarusiortarnermut inatsisaat malillugu kommunalbestyrelsi nunaminertanut oqartussaasuvoq. Kisiannili kommuni nunamilu killeqarfinnut aalajangersakkanik saneqqutsisinaanermut akuersissuteqarnissamut piginnaatitaaffeqanngilaq, tamatumunnga immikkut ittumik akuersissuteqarnissamut tunngavissaqartoqanngimmat. Taamaattumik kommunimut pilersaarummut tapiliussaq allannguuteqartinneqassappat Namminersorlutik Oqartussat akuersinissaat pisariaqartinneqarpoq, taamatuttaarlu kommunimut pilersaarummut tapiliussamik nutaamik suliaqartoqartussaalluni.

Nunami killeqarfik Ilusiliaq 5.2-mi takussutissiorneqarpoq.

⁸ "O04 – UNESCO-p nunarsuarmi kingornussassaqaarfiata nunami killeqarfia", Avannaata Kommunia: <https://kommuneplan.avannaata.gl/dk/det-aabne-land/nunaannaq-det-aabne-land/0003-o04-da/>

⁹ "Avannaata Kommuniata kommunimut pilersaarummut tapiliussaq nr. 29 Avannaata Kommunia 2018-30", Avannaata Kommunia: https://avannaata.cowiplan.dk/media/4141/kpt-29_0003-o04_vedtaget.pdf

Ilusiliaq 5.2: UNESCO-qarfimmut, nunami killeqarfimmut aamma killeqarfimmut illoqarfiup qanitaaniittumut takussutissiaq

Illoqarfiup qanitaaniittumut killeqarfik

Killeqarfimmut illoqarfiup qanitaaniittumut killeqarfik pillugu aalajangersakkat Avannaata Kommunanit akuerisaapput, aammalu kommunimut pilersaarummut tapiliussaq D9-mut – UNESCO-p nunarsuarmi kingornussassarititaata illoqarfimmut qanittumut killeqarfia¹⁰ – ilanngunneqarsimallutik. Kangerlummi ilulissat aniaffiani pinngortitap akornusersoqqusaannginnera peqqutigalugu, killeqarfiup iluani illuliortoqaqqusaassanngitsoq sanaartortoqaqqusaassanngitsorlu kommunimit aalajangersarneqarpoq. Tamatuma saniatigut sumiiffimmi atorlut motoorillit atorlugit angalanissaq inerteqqutaavoq – tamatumanili illiniliutit, illinissatut aalajangersarneqartuni angalasinnaatitaasut pineqanngillat, tak. killeqarfimmut aalajangersagaq. Kiisalu killeqarfik illoqarfimmut qanittoq **napillugu** illiniliortoqarsinnaavoq, qamutininik assakaasulinnik motoorilinnik angallavigneqarsinnaasumik, tamannalu imm. 5.3-mi sukumiinerusumik allaaserineqarpoq.

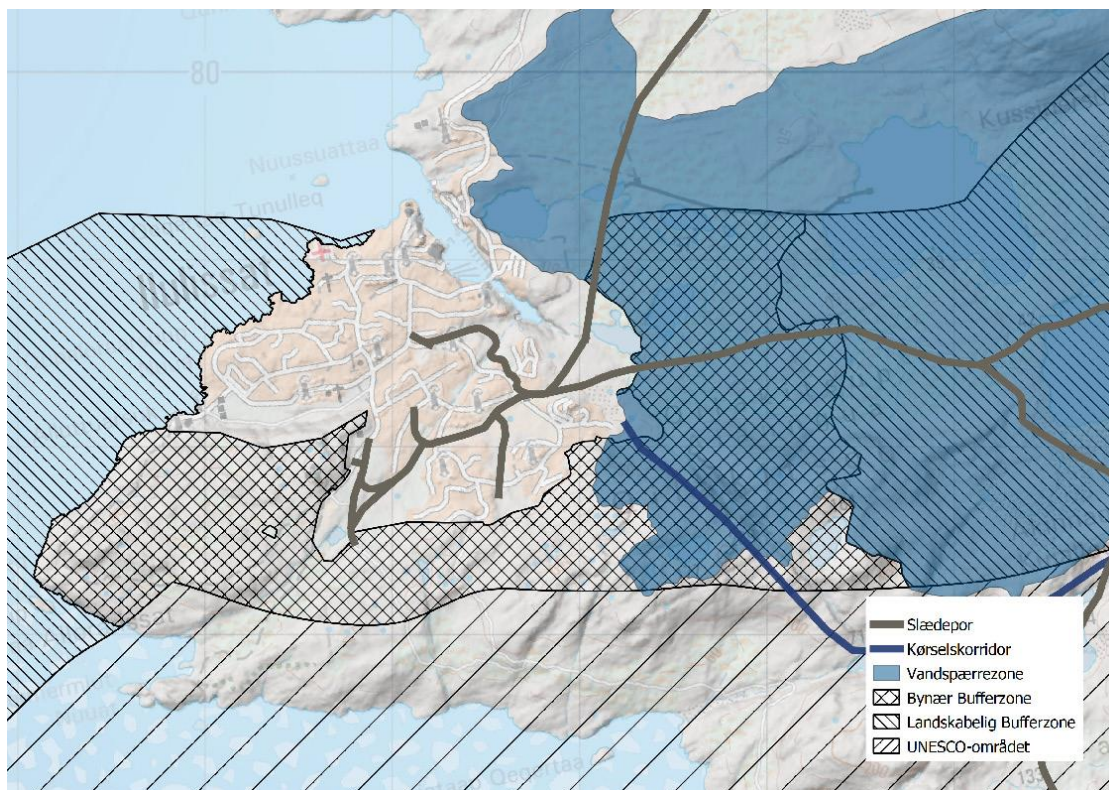
Killeqarfiup illoqarfiup qanitaaniittup killinga 2009-mi taamanikkut illoqarfiup killigisimasaa tunngavigalugu titartarneqarsimavoq. Killeqarfik illoqarfimmut qanittoq illoqarfiup killeqarfiata kujataani kangianilu inissisimavoq, kiisalu nunami killeqarfik illoqarfiup kitaani imartamut tunngasuulluni. Killeqarfik illoqarfimmut qanittoq Ilusiliaq 5.3-mi takussutissiorneqarpoq.

Taamatuttaaq nunamut killeqarfimmut atuuttumik kommuni killeqarfimmut illoqarfimmut qanittumiittumut aalajangersakkanik saneqqutsinissamut akuersisinnaatitaanngilaq. Taamaalluni killeqarfimmi illoqarfimmut

¹⁰ "D09 – UNESCO-p nunarsuarmi kingornussassarititaata illoqarfimmut qanittumut killeqarfia", Avannaata Kommunia, <https://kommuneplania.avannaata.gl/dk/by-og-bygd/ilulissat/1200-d09-da/>

qanittumiittumi nutaanik illuliortoqassappat, Namminersorlutik Oqartussat akuersinissat pisariaqarpoq, aammalu kommunimut pilersaarummut tapiliussamik nutaamik suliaqarnissaq pisariaqarluni.

Tassalu killeqarfimmut illoqarfimmut qanittumiittumut inatsisitigut tunngavissat kommunip killeqarfimmut aalajangersagaani allassimapput: *Kommunimut pilersaarummut tapiliussaq D9 – UNESCO-p nunarsuarmi kingornussassarititaata illoqarfimmut qanittumut killeqarfia*. Tassani allassimavoq sumiiffimmi parabolintu antenit marluusut eqqaanni 100 meterinik annertussusilimmik nasiffeqartoq¹¹. Tassunga tunngatillugu killeqarfik illoqarfimmut qanittumiittoq mittarfiup tungaanut mikkiartorfiup akornuteqanngitsup iluani 73 meterit sinnerlugit portussusilimmi illuliortoqaqqusaanngilaq, kiisalu 68 meteri sinnerlugit portussusilimmi¹² aqquserniortoqaqqusaanani. Kisiannili siornatigut oqaatigineqareersutut killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumiittumi aalajangersakkamik tamanut atuuttumik peqarpoq, sumiiffimmi illunik sanaartukkanilluunniit sanasoqarsinnaannginneranut tunngasumik.

Ilusiliaq 5.3: Killeqarfik illoqarfimmut qanittoq sumiiffimmullu maleruagassat allat.

¹¹ Killeqarfiup iluani nalunaarasuartaatitigut attaveqatigiinnerup illersorneqarnissaa, aammalu killeqarfiup iluani sanaartukkanik sanasoqassappat oqartussaasunut attuumassutilinnut immikkut ittumik akuersissummik qinnuteqartoqartarnissaa siunertarineqarpoq.

¹² Portussuseq tassaavoq nunami aallaaviup aalajangersimasup portussusia.

5.3. Maleruagassiat qaleriitsitsiffiusut allat

Tamatuma saniatigut UNESCO-qarfik killeqarfiillu maleruagassanut allanut, Ilusiliaq 5.5-imut aamma Ilusiliaq 5.6-imut aammalu matuma kinguliani allaaserineqartunut takussutissiorneqartunut ilaatinneqarput.

Assartuutininik motoorilinnik atuisarnermut ileqqoreqqusat

Killeqarfik illoqarfimmut qanittoq, nunami killeqarfik aamma UNESCO-qarfik tamarmik *Avannaata Kommuni* ukiuunerani Ilulissat eqqaanni assartuutit motoorinik ingerlatillit nunaannarmi atorneqarneri pillugit ileqqoreqqusaq¹³-mut ilaatinneqarput, taamaattumillu qamutit assakaasullit motoorillit amerlanersaat 1. oktobarimiit 31. maajimut illernit angallavissatut aalajangersakkat aqqutigalugit angalasinnaatitaapput. Kommuni Pingortitaleriffimmut aamma Namminersorlutik Oqartussanut tusarniaareernermini ileqqoreqqusamik taassuminnga saneqqutsinissamut immikkut ittumik akuersissuteqarsinnaavoq. Taamaalilluni killeqarfinni marluusuni ukiuunerani qamutininik assakaasulinnik motoorilinnik atuneq marloqiusamik maligassiorneqarpoq. Kisiannili qamutininut assakaasulinnut motoorilinnut ileqqoreqqusani allassimavoq, qamutininut assakaasulinnut motoorilinnut maleruagassaq sukannernerpaq atuuttussaasoq.

Imeqarfiup killeqarfia

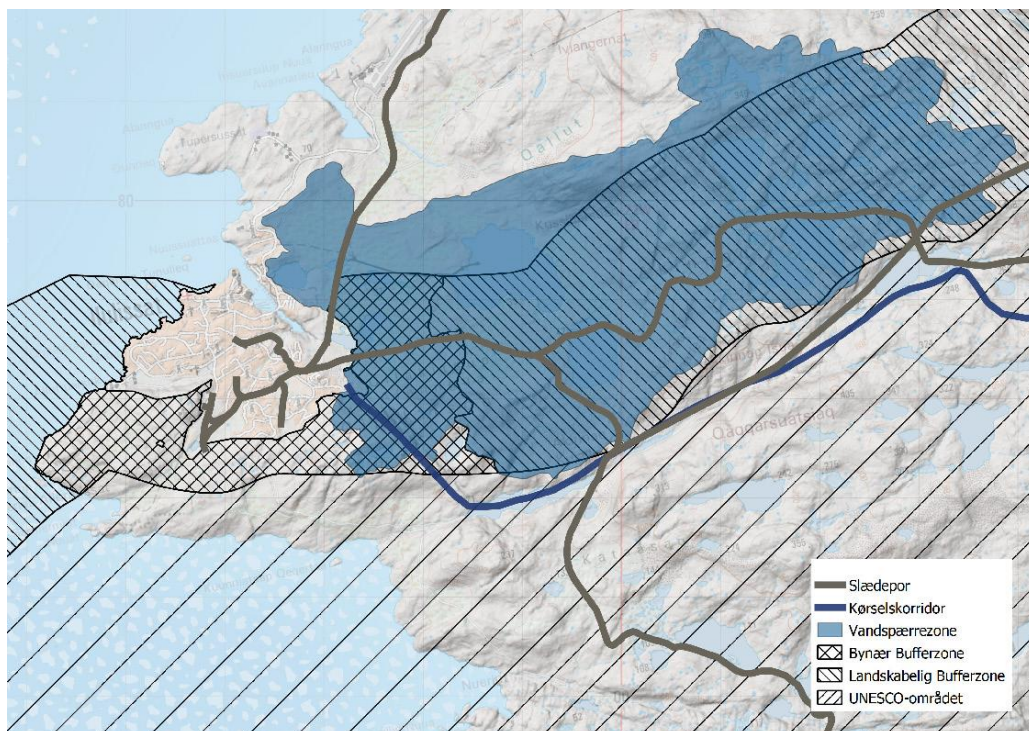
Tamatuma saniatigut killeqarfiup illoqarfimmut qanittup aamma nunami killeqarfiup imermik milluaaveqarfik qallersimavaat. Ilulissani imeq imerneqarsinnaasoq illoqarfiup kangiani tasernit arlalinnit, nunap qaavaniit immerneqartunit pisuvuq. Tassalu illoqarfiup kangiani sumiiffik imermik milluaaveqarfiunermini killeqarfittut eqqissisimatitaavoq. Imeqarfimmut killeqarfik illoqarfiup qanitaaniippoq aammalu nunamut killeqarfiup qanitaaniilluni, taamaattumillu killeqarfiit taakku immikkoortuisa ilaat maleruagassanik eqqarsaatigineqartariaqartunik allanik ilaartuiffigineqarsimapput. Erngup imerneqarsinnaasup Ilulissani innuttaasunut aalisakkerivinnullu peqqinnartuunerata atuutsiinnarnissaa anguniarlugu imeqarfiup killeqarfia pisariaqarpoq, tamatumalu peqatigisaanik imeqarfiup killeqarfeqarnera pequtaalluni Ilulissat kangianni sumiiffik annertunerusoq sanaartorfineqaaqusaanngilaq.

Imermik milluaaveqarfik *avatangiisit innarlitsaaliorneqarnissaannik pillugu Inatsisartut inatsisaat pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaannut nr. 4-mut, 17. februar 2022-meersumut*¹⁴ ilaatinneqarpoq. Aalajangersagaq taanna naapertorlugu sumiiffimmi assartuutininik motoorinik ingerlatilinnik imaluunniit atortunik/sakkunik motoorinik ingerlatilinnik atuinissaq inerteqqutaavoq. Tamatuma peqatigisaanik illunik, aqqusinernik pisuinnaallu aqquserninik sanasoqaqqusaanngilaq, kiisalu illut pioreersut allilerneqaaqusaanngillat. Tamatuma saniatigut imeqarfiup killeqarfiata iluani suliffeqarfinnik inuussutissarsiorfiusunik ingerlatsisoqaqqusaanngilaq, imaluunniit sullissivinnik assigisaannilluunniit inissiisoqaqqusaanani. Kisiannili kommuni 2025-p aallartinnera tikillugu imermik milluaaveqarfimmi illinertigut assartuutininik motoorilinnik atuinissamut immikkut ittumik akuersissuteqarsimavoq.

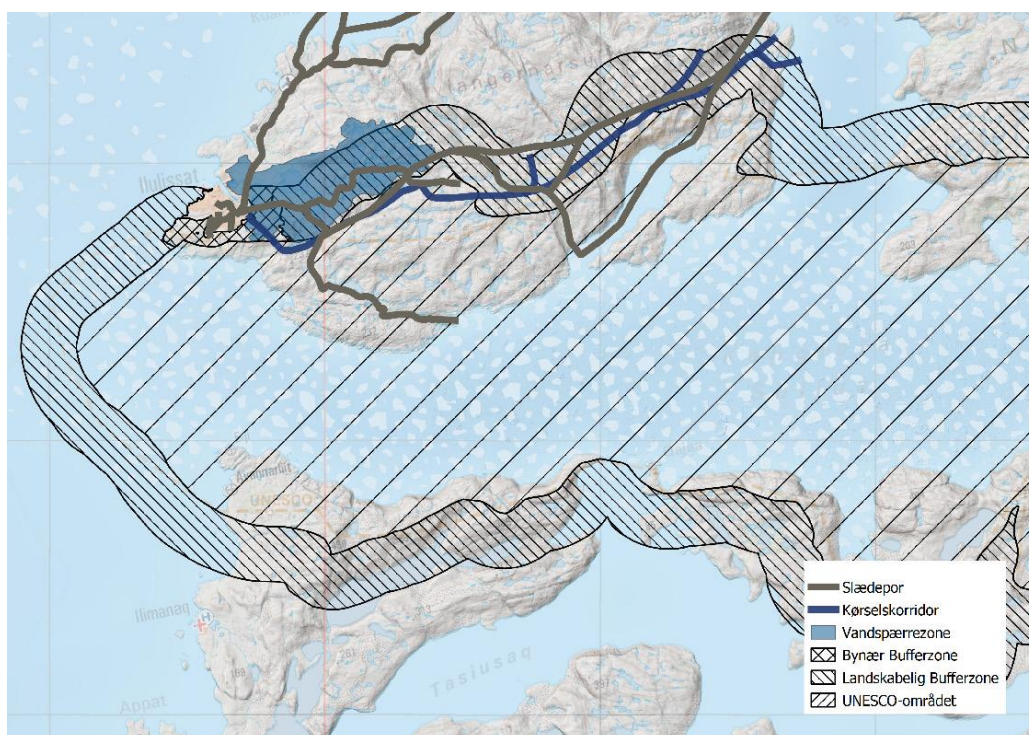
Pinngortitamik illersuinermit inatsit naapertorlugu aamma asimi sinerissamiit 100 meterit tikillugit nunami allannguisoqaqqusaanngilaq. Taamaalilluni pinngortitamik illersuinissamut inatsit UNESCO-qarfimmut, nunami killeqarfimmut kiisalu killeqarfimmut illoqarfiup qanitaaniittumut atuuppoq.

¹³ " *Avannaata Kommuni* ukiuunerani Ilulissat eqqaanni assartuutit motoorinik ingerlatillit nunaannarmi atorneqarneri pillugit ileqqoreqqusaq," Avannaata Kommunia: <https://lovgivning.gl/lov?rid={75C535B3-91B1-4FD9-85A4-99FDCB4DE70E}>

¹⁴ § 28, "Avatangiisit innarlitsaaliorneqarnissaannik pillugu Inatsisartut inatsisaat pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 4, 17. februar 2022-meersoq", Namminersorlutik Oqartussat: <https://lovgivning.gl/lov?rid=%7B5EB78D9F-9D7B-4E10-BF67-5B0E9E654C88%7D>

Ilusiliaq 5.4: UNESCO-qarfimmut maleruagassiat titartaganngorlugit ataatsimut takussutissiorneri

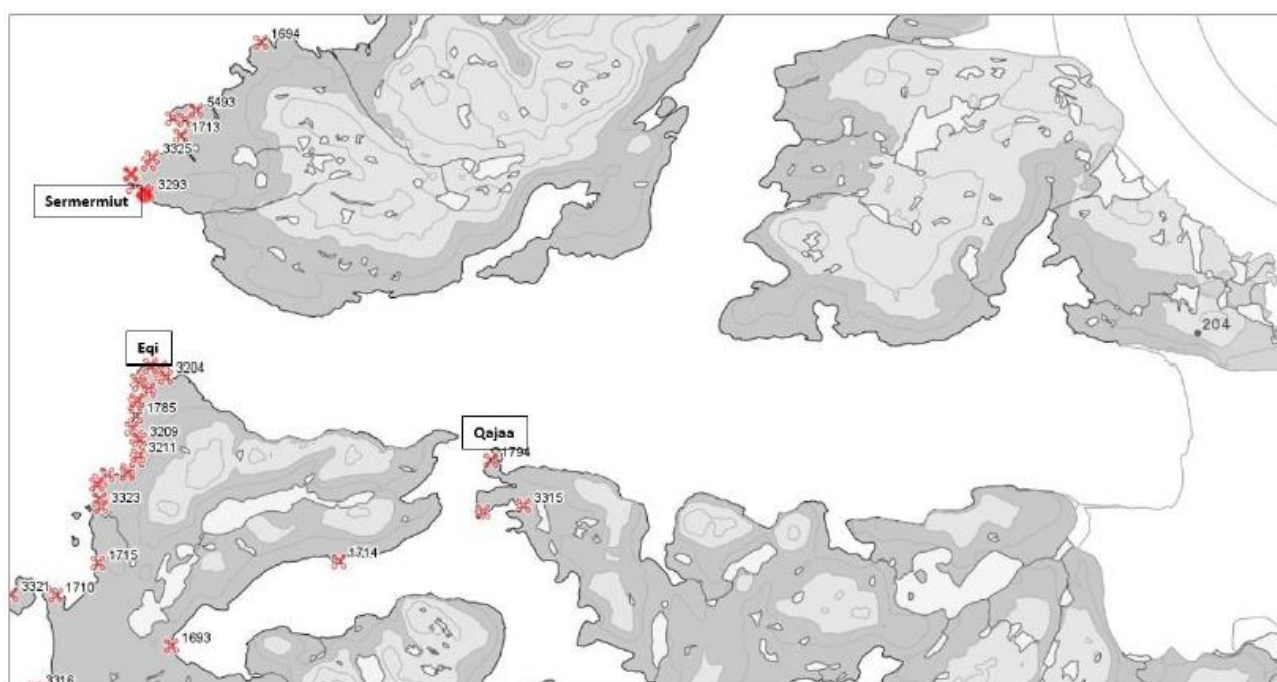
Ilusiliaq 5.5 UNESCO-qarfimmut maleruagassiat titartaganngorlugit ataatsimut takussutissiorneri

Kulturimut eqqaassutissanut inatsit/Eqqissimatitsinermut inatsit

Nunarsuarmi kingornussaqaarfimmi, nunami killeqaarfimmi aamma killeqaarfimmi illoqaarfimmut qanittumi kulturikkut kingornussanik peqarmat, aamma sumiiffiit pingasuusut tamarmik Eqqissimatitsinermut inatsimmut ilaatinneqarput. UNESCO-qaarfimmi eqqaanilu kulturikkut kingornussat Kulturimut eqqaassutissanut inatsimmit illersugaapput, aammalu Avannaata Kommunanit kiisalu Nunatta Katersugaasivianit Atuagaateqarfianillu ingerlanneqarlutik. Taakku saniatigut aamma UNESCO-qaarfimmi kulturikkut kingornussat ilaat UNESCO-qaarfimmik eqqissimatitsinermut nalunaarummit illersugaapput.

Nunaqarfiit iliveqarfiillu eriagisassat arlallit UNESCO-qaarfimmiipput. Sermermiuni aamma Eqimi (kangerluup Qeqertarsuup Tunuanut anisariaata avannaani kujataanilu) Inuit ukiisarfigisimasaannik peqarpoq, tak, Ilusiliaq 5.6. Taakku saniatigut Sermermiut qanitaanni ilerfit arlaqarput, naatsorsuutigineqarporlu Sermermiut qanitaanni ilivernik inussunnillu paasineqarsimanngitsunik arlalinnik peqassasoq. Sermermiut Ilulissat illoqaarfianut qanittuaqqami inissisimammat, aammalu pisuinnaat aqquteqarmata, kulturikkut kingornussaqaarfik tamanna ukiut tamaasa amerlasuunit orninneqartarpoq – taakkunungalunajukkami innuttaasut ilaapput.

Nunami killeqaarfimmi najugaqaarfik itsarnisaq Qajaa, Thule-kulturip nalaani ukiisarfigisimasoq inissisimavoq. Taanna Ilulissat illoqaarfianut qanittumiinngilaq, kisiannili kangerlummi Eqip kangiata kujataata tungaaniilluni, tak. Ilusiliaq 5.6. Killeqaarfimmi illoqaarfimmut qanittumiittumi, Ilulissat Kangiatalu akornanniittumi Inuit ilerfi arlallit inissisimapput. Taakku saniatigut illoqaarfimmut killeqarfiup kujammut kimmut isuani itsarnitsanik oqaluttuarisaanermullu tunngassuteqartunik nunaqarfitoqaqarpoq.¹⁵ Ilulissat Kangianni kulturimut eqqaassutissat nalunaarsukkat illersukkallu Ilusiliaq 5.6-imi takussutissiorneqarput.

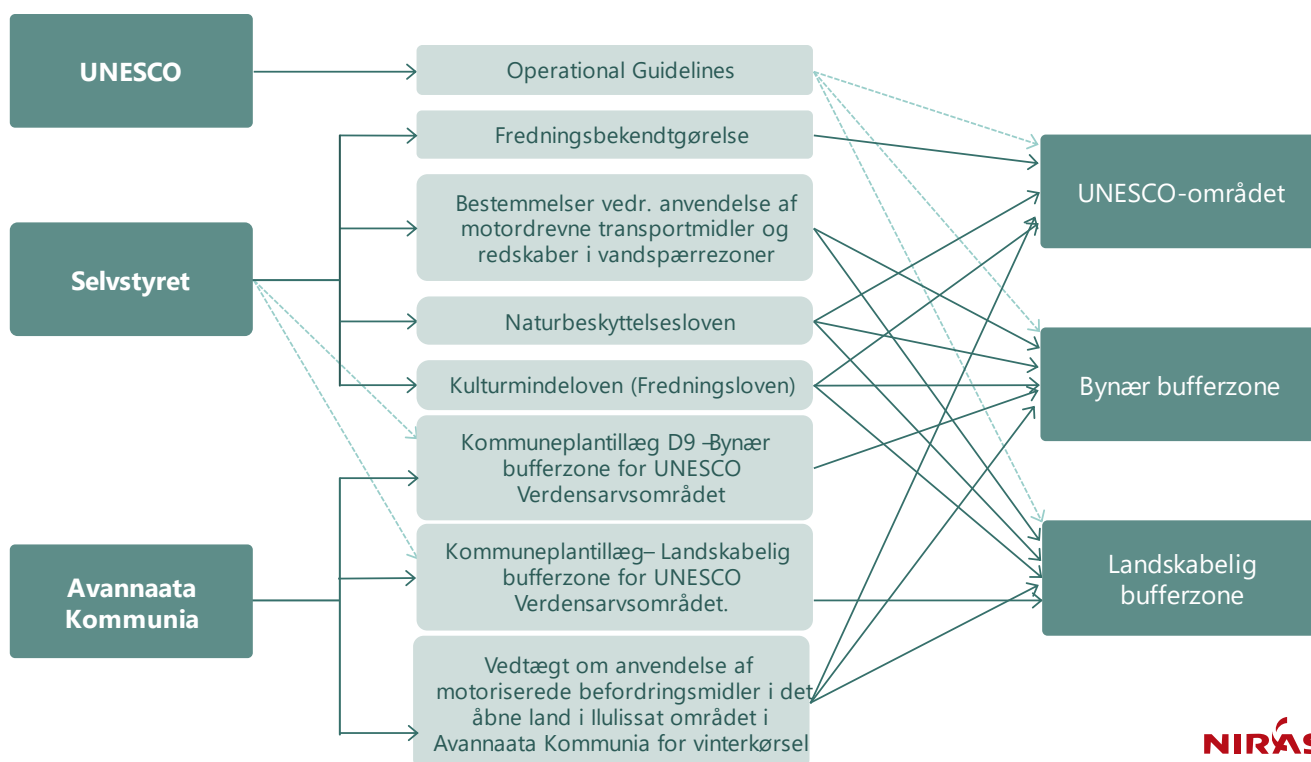
Ilusiliaq 5.6: Ilulissat Kangianni kulturimut eqqaassutissat nalunaarsukkat illersukkallu, Nunatta Katersugaasiviani Allagaateqarfianilu suussutsinut normulersuutit tunngavigalugit. Najoqqutarisaq: qupp. 14, Ilulissat Kangianni ingerlatsinermut Pilersaarut, 2022.

¹⁵ "Ilulissat Kangianni nunarsuarmi kingornussarititaasumi ingerlatsinermut pilersaarut 2022", Naalakkersuisut, Avannaata Kommunia aamma Ilulissat Kangia: <https://www.kangia.gl/-/media/kangia/publikationer/forvaltningsplan-ilulissat-isfjord-v2022-v4-alt-accepteret.pdf?la=da&hash=E9DDEE28131A79ACF1BD0E66A2660428>

5.4. Nuna tamakkerlugu aamma najukkamut inatsisit ataqtigiinneri

Ataatsimut isigalugu UNESCO-qarfik killeqarfillu aalajangersakkat arlalissuit, inatsisini assigiinngitsuni UNESCO-qarfimmik toqqaasimaneq apeqqutaatinnagu atuutsinneqartut aallaavigalugit maleruagassiuunneqarput. Ilusiliami matuma kingulianiittumi oqartussaatur, inatsisit, UNESCO-qarfiup aamma killeqarfiup akornanni ataqtigiiffiusut takussutissiorneqarput.

Ilusiliami matuma kingulianiittumi sumiiffimmut inatsisit pisariusorujussuuneri, aammalu pisuni amerlasuuni sumiiffimmut maleruagassanik allannguisoqassappat oqartussaasut maleruagassallu arlallit akuutsinnissaasa pisariaqarnera erseqqissarneqarpoq.

Ilusiliaq 5.7: Nuna tamakkerlugu aamma najukkamut inatsisit ataqtigiinneri

Sullissinnermut Ilitersuummi qarsuusat kittorartitaartut atorlugit takutinneqarpoq, UNESCO-p Sullissinnermut Ilitersuutai malittarisassatut atorineqartut, aammalu inatsisitigut pituttuisuunngitsut. Sumiiffiup UNESCO-qarfimmik taaguuteqarnera UNESCO-p inatsisinut akisussaasuuneranik isumaqanngilaq.

Namminersorlutik Oqartussaniit kommunimi pilersaarusiornermut tapiliussanut qarsuusat kittorartitaartut atorlugit takutinneqarpoq, kommunimi pilersaarusiamut tapiliussamik allannguisoqassappat, Namminersorlutik Oqartussat akuersitinneqarnissaat pisariaqartoq, taamaalillunilu kommuni kommunimut pilersaarummut tapiliussamik saneqqutsinissamut piginnaatitaaffeqanngitsaq.

5.5. UNESCO-qarfiup ineriartortinnissaanut akisussaaffiit ingerlateqqinnissaannik pisariaqartitsineq

Inatsisit maleruagassallu annertuut soqutigisaqartunit apersorneqartunit ilisimaneqanngillat paasinaratilluunniit. Amerlanerpaat ilisimavaat, oqartussaasut arlallit sumiiffimmi periarfissanut sunniuteqartartut. Taamaakkaluartoq sullissisut iluaqutissanik erseqqissaateqartut, aammalu sullissisut ajoqutissanik pingaartitsisut pigaartillugu oqaatigaat "UNESCO killilersuisartoq", "UNESCO-p isumagisaraa" ilaalu ilanngullugit. Taamaalilluni UNESCO sullissisutut qitiusutut inissinneqartarpoq.

Tassalu UNESCO oqartussaasutut, sumiiffimmi susoqarsinnaaneranut aalajangiisussatut inissisimavoq. Aamma tamatuma kingunerisaanik oqallinneq, UNESCO-qarfittut toqqaanermut tapersersuiffiusoq akerliuiffiusorlu arlalinnit misigineqartarpoq, iliuuserisinnaasunut periarfissarpiaat oqartussaasullu isumaqatiginninniarfiusussat aallunnissaannut taarsiullugu.

UNESCO-qarfimmi suliassanut periarfissat killilersuutillu sullissisunit arlalinnit assigiinngitsunit aalajangerneqarsimanerat, aammalu UNESCO-p tamatigut apeqqutaatinneqartussaannnginnera pillugu ingerlatitseqqinnissamik suliniuteqarnissaq naapertuuppoq. Tamanna tunngavigalugu paasissutissanik amerlanerusunik, soqutiginnittut oqartussaasunut kikkunnut aammalu maleruagassanik sunik, aalajangersimasumik suliqaarnissamut sunniuteqarsinnaasunik ujartuinissamut periarfissiiffiusunik neqerooruteqarnissamut tunngavissaqartussaavoq.

Inatsisit maleruagassallu ingerlateqqinneqarnerinut peqatigitillugu Ilulissani innuttaasut, inuussutissarsiortut, kulturimik sammisaqartut sullissisullu allat aalajangiinernut akuutitsinissamut periarfissanut akuutinneqarnissaat naleqarluarsinnaavoq. Soqutiginnittut apersorneqartut aammalu immikkut ilisimasallit inuit sumiiffimmi najugaqartut, inuusut sulisullu akuutinneqarnissaat pingaaruteqartoq erseqqissaapput – oqartussaaqatigiinneq pequtugalugu, aammalu innuttaasut tamaani inuunerisaminnik ilisimasaminnillu, soorlu nasiffinnut sikumilu sumiiffinnut ulorianaatilinnut, UNESCO-qarfik pillugu aalajangiisoqassatillugu eqqarsaatigineqartussatut pingaaruteqartunut tunngasunik ingerlatitseqqittarmata.

6. Sumiiffimmi suliat maleruagassallu taakkununga tunngasut

Immikkoortumi matumani sumiiffimmi eqqaanilu suut suliarineqartarnersut, aammalu suliat taakku maleruagassanit atuuttunit qanoq sunnerneqartarnersut misissuiffigineqassaaq. Tassani pingaartumik aallaaniarneq aalisarnerlu, najugaqartut sunngiffimmi soqutigisaat takornariartitsinerlu pineqarput.

UNESCO-qarfik killeqarfiillu taakkununga atasut najukkami najugaqartut takornariallu sammisarpassuinut sinaakkusiipput. Matuma kinguliani nalunaarsukkanut suliasaqarfiit akimorlugit misissueqqissaarnerit tunngavigineqarput, aammalu Ilulissat Kangianni ingerlatsinerlut pilersaarut 2022-meersoq aallaavigineqarluni.

Suliarineqartartut Tabeli 6.1-imi naalisarlugit saqqummiunneqarput, aammalu immikkoortumi matumani Ilulissat Kangianni ingerlatsinerlut pilersaarummi 2022-meersumi allaaserisat tunngavigalugit allaaserineqarlutik. Matuma kinguliani suliat sumiiffimmut maleruagassanut attuumassutilinnut atasunnngortinneqarput, maleruagassat sumiiffimmi sulianut qanoq sunniuteqartarnersut takussutissiorniarlugu.

Tabeli 6.1: Immikkoortuni killeqarfeqartuni assigiinngitsuni sulianut assersuutit

	Aallaaniarneq aalisarnerlu	Najugaqartut sunngiffimmi soqutigisaat	Takornarianut sammisagarfiit
UNESCO-qarfik	Umiatsiaaqqat aalisariutillu atorlugit imaatigut angalanerit piniarnerillu Immap sikuaniit aalisarneq Qamuteralaat atorlugit kangerlummiit illoqarfimmut nunakkut assartuussinerit – illinertigut	Imaatigut angalanerit Sermermiut qooruat	Kangia sinerlugu pisuinnaat aqqutaat Kangiani imaatigut angalanerit Kangiani qajartornerit Qulimiguulimmik timmisartuussinerit – mittarnerillu Sermermiut qooruat
Killeqarfik illoqarfimmut qanittoq	Qamuteralaat atorlugit illinertigut assartuussinerit	Isikkiveqarfinnut angalaarnerit	UNESCO-qarfimmi pisuinnaat angallavii
Nunami killeqarfik	Qamuteralaat atorlugit aalisakkanik kangerlummiit illoqarfimmut nunami illinertigut assartuussinerit Kangerluup anigguani aalisarnerit	Qimussimik angalanerit Sisorarnerit Nuniarnerit Pisuttuarnerit	Pisuinnaat aqquserni Kangiani imaatigut angalanerit Kangiani qajartornerit Tupernerit

UNESCO-qarfimmi killeqarfimmilu aallaaniarnerit aalisarnerillu

Aallaaniarnerit aalisarnerlu Ilulissani eqqaanilu najugaqartut kulturiannut pingaarutilinnut ilaapput. 2021-mi Ilulissat illoqarfiani nunaqarfinnilu eqqaaniittuni sunngiffimmi aallaaniarnermut uppersaasatit nalunaarsorsimasut 397-iupput aammalu inuussutissarsiutigalugu piniartutut allagartat 231-ullutik¹⁶. Aalisarnerit sulit Ilulissani najugaqartutut aningaasarsiorfittut pingaaruteqarpoq. Missiliuineq malillugu inuit 370-590-it aalisarnermik tamakkiisumik inuussutissarsiuteqarput, kiisalu inuit 180-it missaat aalisakkerivinni marluusuni tamakkiisumik atorfeqarlutik¹⁷.

Taakku saniatigut arlallit aalisakkerinermut attuumassuteqartunik atorfeqarsimassasut, taamaalillunilu inuit katillugit 800-t missaanniittut Ilulissani aalisarnermik suliaqarsimassasut naatsorsuutigineqarpoq.

Killeqarfimmi illoqarfiup qanitaaniittumi aallaaniarnermik aalisarnermilluunniit suliaqartoqanngilaq, kiisalu tamanna nunami killeqarfimmi kiisalu UNESCO-qarfimmi annertuumik ingerlanneqarluni. Ilulissat Kangianni aalisarnermi piniarnermilu suliat tassaapput: umiatsiat aalisariutillu atorlugit imaatigut angalanerit, immap sikuanit aalisarnerit, kangerlummiit illoqarfimmut nunakkut illernit akuerisat aqutitigalugit qamuteralannik aalisakkanik assartuussinerit, imaatigut angallannerit puisinillu piniarnerit, kiisalu arfernik minnernik pisassiissutaasunik piniarnerit¹⁷. Inuussutissarsiutigalugu aalisartut piniartullu amerlanertigut inuit ataasiakkaajusarput.

Annertunerusumik qalerallinnik aalisartoqartarpoq, kisiannili aamma raajat, puisit arferillu pisassiissutaasut minnerit pisarineqartarput. 2021-mi qalerallit 22.000 tonsit missaanniittut Ilulissat illoqarfiannut tulaanneqarput¹⁸.

UNESCO-qarfimmi killeqarfinnilu najugaqartut sammisaat allat

Kangia najugaqartutit ornigarineqartarpoq, tassanilu najugaqartut sunngiffimmi suliaasa ilaat killilersorneqarput. Sammisat taakku ilaatigut tassaapput imaatigut angalaneq, qimusserneq, qamuteralannik angalaneq, sisorarneq, nunianneq, pisuttuarneq Kangianullu nasiffinnut angalaarnerit. Tamatumunnga atatillugu aamma Sermermiut qooruatigut ikaartarfik aqutitigalugu angalaarnerit najugaqartutit nuannerineqarluppoq.¹⁷

UNESCO-qarfimmi killeqarfimmilu takornariaqarneq

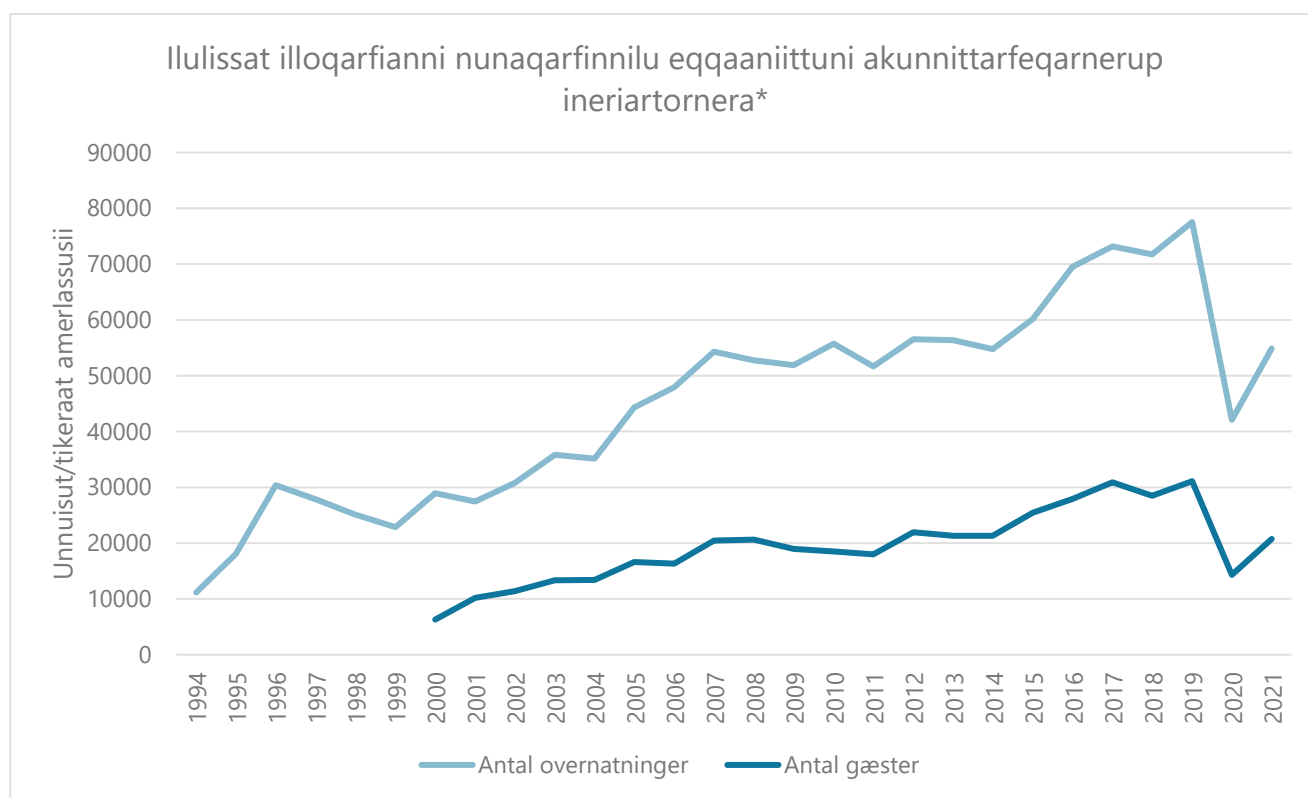
Ilulissat Kangia Kalaallit Nunaanni takornariaqarnermi ornigarineqarnerpaavoq, ukiup nalinginnaasup (2019) ingerlanerani tikeraat 46.000-it missaanniittarlutik.¹⁷ Taakkunannga 15.000-it umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasuupput¹⁹. Ilulissani eqqaanilu innuttaasunit 5.000-it missaanniittutit piffissap qanoq ilinera apeqqutaalluni 200-400-t takornariaqarnermik suliaqartartut missiliuisoqarpoq. Taakku saniatigut piffissap ilaannaani atorfeqartartut arlaliupput¹⁷. 1990-ikkulli naalerneranni Coronap nunarsuarmi tuniluunnera Ilusiliaq 6.1-imi takutinneqartoq eqqaassanngikkaanni sumiiffimmi takornariartartut amerlassusii ineriartornikkut qaffakkiartorsimapput.

¹⁶ Tabeli FIDSTED, Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_FI_FI20/FIXSTED.PX/

¹⁷ "Ilulissat Kangianni nunarsuarmi kingornussarititaasumi ingerlatsinermut pilersaarut, 2022", Naalakkersuisut, Avannaata Kommunia aamma Ilulissat Kangia: <https://www.kangia.gl/-/media/kangia/publikationer/forvaltningsplan-ilulissat-isfjord-v2022-v4-alt-accepteret.pdf?la=da&hash=E9DDEE28131A79ACF1BD0E66A2660428>

¹⁸ Tabeli FID013, Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_FI_FI10/FIX013.px/table/tableViewLayout1/

¹⁹ Tabeli TUDKRH, Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_TU_TU10/TUXKRH.px/

Ilusiliaq 6.1: 1994-imiit 2021-mut Ilulissani akunnittarfeqarnermi ineriartornerq (Najoqqutarisaq: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik). *1994-1999-imi tikeraat amerlassusiisunut paasissutissat amigataapput.

UNESCO-qarfippiami takornariaqarnermi suliat ilaatigut tassaapput qulimiguulinnik angallannerit, Kangiani imaatigut angallannerit, qimussernerit, arfernik takornariartitsinerit, pisuttuarnertit arsarnernillu takornariartitsinerit. Suliat UNESCO-qarfimmut toqqaannartumik attuumassuteqanngitsut allat tassaapput najugaqartunik takornariartitsisoqarluni 'city walks', nunaqarfinnut angalaarnerit, aalisariarnerit, silami illuaqqanilu unnuinerit aammalu nunaqarfinni unnuinerit, kaffillernerit, ujakkaarluni sisorarnerit katersugaasivinnullu pulaarnerit.²⁰

2021-mi juulimi Kangiata Illorsua killeqarfiup illoqarfimmut qanittup silatinnguani ammarneqarpoq. Kangiata Illorsuani sumiiffimmi pinngortitap nalinga aammalu sumiiffimmi takornarianut suliat pillugit paasissutissiinissaq siunertarineqarpoq. Kangiata Illorsuaniit killeqarfik illoqarfimmut qanittoq aqqusaarlugu UNESCO-qarfimmut kulturikkullu kingornussaqarfimmut Sermermiunut pisuinnarnut aqqusineqarpoq ikaartarfiusaqarlunilu.²¹

²⁰ "Ilulissat Kangianni nunarsuarmi kingornussarititaasumi ingerlatsinerit pilersaarut, 2022", Naalakkersuisut, Avannaata Kommunia aamma Ilulissat Kangia: <https://www.kangia.gl/-/media/kangia/publikationer/forvaltningsplan-ilulissat-isfjord-v2022-v4-alt-accepteret.pdf?la=da&hash=E9DDEE28131A79ACF1BD0E66A2660428>

²¹ Ilulissani Kangiata Illorsua: <https://isfjordscentret.gl/da/ilulissat-isfjordscenter/>

6.1. Maleruagassiat sumiiffimmi sammisanut sunniutaat

UNESCO-qarfimmut eqqaanullu maleruagassiat annertuut soorunami sumiiffimmi sammisanut sunniuteqarput. Tabeli 6.2-mi sammisat assigiinngitsut maleruagassianit qanoq ilillutik killilersorneqarnersut imaqarniliorneqarpoq. Tabeli matuma kinguliani immikkoortumi sukumiinerusumik nassuiarneqarpoq.

Tabeli 6.2: Maleruagassiat killeqarfinni assigiinngitsuni sammisanut sunniutaat

	Aallaaniarnerit aalisarnerillu	Imaatigut angallannerit	Qamutit assakaasullit motoorillit atorlugit angallannerit	Illut
UNESCO-qarfik	Akuerisaavoq	Ilaannaasumik akuerisaavoq ^B	Ilaannaasumik akuerisaavoq ^A	Akuerisaanngilaq ^E
Killeqarfik illoqarfimmut qanittoq	Akuerisaavoq	Attuumassuteqanngilaq	Ilaannaasumik akuerisaavoq ^D	Akuerisaanngilaq
Nunami killeqarfik	Akuerisaavoq	Akuerisaavoq	Ilaannaasumik akuerisaavoq ^A	Ilaannaasumik akuerisaavoq ^C

A: Ukiuunerani illinerni aalajangersarneqarsimasuni angalanissaq akuerisaavoq (Eqqissisimatitsinermut nalunaarut kiisalu Avannaata Kommuniiani ukiuunerani Ilulissat eqqaanni assartuutit motoorinik ingerlatillit nunaannarmi atornerqarneri pillugit ileqqoreqqusaq)

B: Sumiiffimmi eqqissisimatitami takornarianik imaatigut angallassineq taamaallaat takornariartitsisartunit, Kalaallit Nunaanni pinngortitamik pinngortitamillu innarlitsaaliuinerumut inatsimmik ilisimasaqartunit ingerlanneqarsinnaavoq.

C: Sumiiffik illunik sanaartukkanillu sanaartorfingeqassanngilaq. Kisiannili killilinnik amerlassusilinnik ataasiakkaanik piniariartarfinnik annanniartarfinnillu illuaraliortoqarsinnaavoq, taakku amerlassusaat sumiiffiup atornerqarneranut pingaarnermut allannguinngippata (killeqarfinnut aalajangersakkat, nunami killeqarfiit).

D: Illiniliutit illinerni aalajangersarneqartuni taamaallaat ingerlasinnaapput (killeqarfinnut aalajangersakkat, nunami killeqarfiit). Ukiuunerani illernit aalajangersarneqarsimasut aqqutigalugit angalasoqarsinnaavoq; TAKUUK: illernit ingerlaffissat killeqarfiup illoqarfimmut qanittup sininnguaniippoq (Eqqissisimatitsinermut nalunaarut, kiisalu Avannaata Kommuniiani ukiuunerani Ilulissani eqqaanilu asimi assartuutitnik motoorilinnik atuinerumut ileqqoreqqusaq).

E: Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisortaqaarfik Ilulissat kommunalbestyrelsanut tusarniaaereernermini illunik sananissamut akuersissuteqarsinnaavoq (eqqissisimatitsinermut nalunaarut).

Aallaaniarneq aalisarnerlu

UNESCO-qarfimmi eqqaanilu sumiiffik annertoq aalisarneq aallaaniarnerlu maleruagassanik eqqissisimatitsinermullu inatsimmik atuutsitsiviunngilaq. Tamatuma kingunerisaanik aallaaniarneq aalisarnerlu pingaartumik inatsimmit toqqaannanngitsumik sunniuteqarfigineqarsinnaapput. Assersuutigalugu assartuussinermut illinertigut assartuussinnaanerup killeqarnera, illuaqqanik piniariartarfinnik sananissamut periarfissat killeqarnerat (Namminersorlutik Oqartussat akuersissuteqartussaammata) tamatumunnga pequtaasinnaapput.

Imaatigut angallanneq

Imaatigut angallanneq Eqqissisimatitsinermut Nalunaarut aqqutigalugu annertuumik killilersugaavoq. Kisiannili inuussutissarsiutigalugu aalisarneq, aallaaniarneq piniarnerlu UNESCO-qarfimmi imaatigut angallannerumut maleruagassat amerlanersaannut ilaatinneqanngillat. Tamatuma peqatigisaanik Eqqissisimatitsinermut Nalunaarut naapertorlugu sulit takornariat Kalaallit Nunaanni pinngortitamik ilisimasalimmik aamma pinngortitamik illersuinerumut inatsimmik ilisimasalimmik angallassisoqarlutik UNESCO-qarfimmut imaatigut angallannikkut misigisaqarnissamut periarfissaqartinneqarput.

Nunakkut angallanneq

Qamutit assakaasullit motorillit atorlugit killeqarfinni marluusuni, kiisalu UNESCO-qarfimmi angalaneq taamaallaat illinertigut ingerlaarfissatigut pisinnaasutut akuerisaavoq. Tamanna sumiiffiit ilaatigut pingaartumik pitsorluttunit tikinneqarsinnaaneritut killilersuisuusinnaavoq. Aamma killeqarfinni UNESCO-qarfimmilu angallannerup killilersugaanerani sammisat allat, soorlu nasiffiit aalajangersimasut, pisanik assartuussinerit il.il. sumiiffinnut sumiiffinnillu angallattoqarnissaanik pisariaqartitsiffiusut killilersorneqarsinnaapput.

Illuliortiternerit

Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi imaluunniit UNESCO-qarfimmi illuliortiternissaq inerteqqutaavoq, kiisalu nunami killeqarfimmi kommunalbestyrelsip akuersissuteqareerneratigut illuaqqanik piniariartarfinnik annaniartarfinnillu ataasiakkaanik sananissaq akuerisaalluni. Illuaqqanik allanik, soorlu illuaqqanik sunngiffimmi ornittakkanik sananissaq inerteqqutaavoq.

7. Ilulissani UNESCO-qarfimmilu takornariartitsisarnermi aningaasaqarnermut missiliukkat

Nassuiaammi matumani UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissanik ajoqutissanillu nalunaarsuinnermut atatillugu UNESCO-qarfiup toqqagaanera imminermi aningaasaqarnikkut naleqarnerseq aammalu takornariaqarnermi aningaasaqarnikkut kaaviiartitsinermik kinguneqarnerseq pillugu paasiniaasoqarnissaa naapertuuppoq. Immikkoortumi matumani takornariaqarnerup Ilulissanut UNESCO-qarfimmullu nalinganik missiliuinissamut periarfissat saqqummiunneqarput, aammalu Ilulissat ataatsimut isigalugit ilisimariikkanik misissueqqissaarnerit tunngavigalugit missiliukkat saqqummiunneqarlutik. Naggataatigut apersuineri ingerlanneqartuni sumiiffimmu takornariaqarnerup aningaasaqarnermut nalingi pillugit isummersuutit saqqummiunneqarput.

Ilulissanut takornariartartunut tunngatillugu takornariaqarnermi aningaasaqarnikkut kaaviiartitat tamarmiusut naatsorsorneqarsinnaapput, aammalu takornariart Ilulissani Kalaallillu Nunaanni atortagaat misissoqqissaarneqarsinnaallutik, kisiannili takornariaqarnermi aningaasaqarnikkut kaaviiartitat amerlassusiinut UNESCO-p toqqaanera isumaqarnerseq qanorlu annertutigisumik isumaqarnerseq taakku tunngavigalugit nalileruminaappoq.

2012-imi²² missiliukkanit takutinneqarpoq, nunarsuarmi kingornussassaqarfimmik toqqaasoqarnerata kingorna ukiuni siullerni pingasuni takornariaqarnerup nalinga ukiumut 63,5 mio. koruuninik qaffangaatsiartarsimasoo. Naliusut qaffaqinnerat 2005-2007-imi, tassalu toqqaanermiit ukiuni siullerni pingasuni Qaasutsup Kommunerisimasaanut takornariartartut amerleriarnersa Kalaallit Nunaata sinneranut takornariartartut ineriartornerinut naleqqiunnerisigut missiliorneqarpoq. Periaaseq taanna nalorninartortaqangaatsiarpoq, takornariartartut amerleriarnernut tunngavissat amerlasuut peqqutaasinnaammata. Ilulissanut takornariartartut kisitsisinngorlugit paasissutissartaat tunngavigalugit 1994-ip kingorna takornariartartut ataatsimut isigalugit amerleriarsimasut takuneqarsinnaavoq, aammalu UNESCO-p toqqaanerata kingorna immikkut amerleriartoqarsimanersoo takuneqarsinnaanngilaq.

Matuma kinguliani Ilulissani takornariaqarnermi aningaasaqarnikkut kaaviiartitanut missiliukkat assigiinngitsut saqqummiunneqarput. UNESCO-p toqqaanerata naliusunik immikkut ittunik missiliuisoqanngilaq, paasissutissat pissarsiarineqarsinnaasut malillugit tamanna naliliiffigineqarsinnaanngimmat.

Takornariaqarnermi aningaasaqarnermut naatsorsueriaaseq

Takornariaqarnermi aningaasaqarnermik misissueqqissaarnermi kaaviiartitat, takornariat atuinerinik peqquteqartut misissoqqissaarneqarput. Misissueqqissaarnermi tassani takornariat qanoq annertutigisumik Ilulissani kaaviiartitsinerinik misissueqqissaartoqarpoq. Tassalu UNESCO-p toqqaanera Ilulissanut eqqaanullu naliusut annertuseriaataat misissoqqissaarneqanngillat, taamatut immikkoortitsinissaq ajornassasoq naliliisoqarmat.

Misissueqqissaarnermi takornariaqarnermut atatillugu kaaviiartitat kisimik misissuiffigineqarmata, misissueqqissaarnermut "iluaqutissat niuerfimmi kaaviiartinneqanngitsut" ilaatinneqanngillat. Iluaqutissat niuerfimmi kaaviiartinneqanngitsut tassaasinnaapput sumiiffiup innuttaasunut najugaqartunut, unnuinikkut, nerisaqarnikkut angalaarnikkullu sumiiffimmik atuinnermut toqqaannartumik akiliuteqarneq ajortunut mernguersarnikkut nalinga. Taakku saniatigut aamma aallaaniarnermi aalisarnermilu soqutigisanut atatillugu

²² UNESCO-qarfimmi takornariaqarnermut aningaasaqarnermut naliusunik misissueqqissaarneq, 2012-imi Student Consultant W&L-imit suliarineqartoq

naliusut misissueqqissaarnermut ilaatinneqanngillat.

7.1. Missiliuinerit siornatigut suliarineqarsimasut

Takornariaqarnermi aningaasaqarnermik misissueqqissaarnermi misissuinerit pingasuusut tunngavigalugit missiliuinerit atorneqarput. Taakku immikkoortuni pingasuusuni tulluuttuni saqqummiunneqassapput.

Ilulissani eqqaanilu takornariaqarnermi aningaasaqarnermik misissueqqissaarneq, CRT 2013

2013-imi Nunarsuup Immikkoortuanik Takornariaqarnermillu Ilisimatusarfik (CRT) Ilulissani takornariaqarnermik misissueqqissaarnermik saqqummersitsivoq²³. Misissueqqissaarneq Qaasuitsup Kommuniata Ilulissani takornariaqarnermut Nunarsuarmilu Kingornussaqarfimmut nutaamik periusissiornerminut atatillugu inniminnigaraa. Misissueqqissaarnermi paasisutissanut tunngavissatut 2012-imi apeqquutit immersorlugit akissat atorlugit misissuisoqarpoq. Apeqquutinut immersorlugit akissanut akissuteqartut 363-iupput, akissuteqartunillu 261-it tikeraajupput unnuisimasut, akissuteqartullu sinneri 102-nik amerlassusillit umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasuupput.

Kalaallit Nunaat tamakkerlugu takornarianut umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasunut tunngatillugu aningaasaqarnermik misissueqqissaarneq, Visit Greenland 2015

Umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasunut tunngatillugu G. P. Wild 2015-imi Visit Greenland sullillugu misissueqqissaarpoq, tassanilu umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut atueriaasii pillugit apersorneqarput.²⁴ Misissuineri akissutit 1.649-t aammalu Qaqortumi, Ilulissani Ittoqqortoormiini apersuinerit ilaatinneqarput. Visit Greenlandimit oqaatigineqartut malillugit G. P. Wild-ip 2015-imi misissuinerani atuinerit kisitsisit missiliorneqartut 2012-imi misissuineri assingusumi kisitsisitaliunneqartut 20 %-it missaannik ikinnerupput.

Kalaallit Nunaat tamakkerlugu takornarianut unnuisartunut tunngatillugu misissueqqissaarneq, Visit Greenland 2021

2021-mi Visit Greenland Greenland Travel suleqatigalugu takornariat Kalaallit Nunaanni atuinerannut missiliuinerimik suliaqarpoq, taannalu takornariaqarnerup Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnermut sunniutaannik missiliuinerimut atorneqarpoq.²⁵ Online-kkut apeqquutit immersorlugit akissat atorlugit misissuinerit, 2021-mi aasakkut ingerlanneqartut tunngavigalugit missiliuinerit paasisutissanut tunngavigineqarput. Apeqquutit immersorlugit akissat Visit Greenlandip online-kkut nutaarsiasatut allagaanik pisartunut tamanut nassiussuunneqarput. Apeqquutinut immersorlugit akissanut akissuteqartut katillugit 5.767-iupput, taakkunanngalu affaasa missaat Kalaallit Nunaannut tikeraarsimapput. Tassalu missiliuinerit taakku CRT-p 2013-imi misissuineranut naleqqiullutik naapertuunnerupput, kisiannili akerlianik missiliuineri takornariat Kalaallit Nunaat tamakkerlugu atuinerinik tunngaveqarput, Ilulissanuinaq tunngasuunatik.

7.2. Missiliuinerit imminnut sanilliunneqarneri

Tabeli 7.1-imi 2022-mi akit atorlugit 2013-imi aamma 2021-mi tikeraat unnuisut pillugit misissuineriit missiliuinerit takutinneqarput. Tassani takuneqarsinnaavoq, Ilulissani missiliuinerit 2013-imeersut 2021-mi Visit Greenlandip missiliugaanik pingasoriaatingajammik qaffasinnerusut. Kisiannili Visit Greenland nammineerluni

²³ "Ilulissani takornariaqarneq – paasisutissat periarfissallu", Nunarsuup Immikkoortuanik Takornariaqarnermillu Ilisimatusarfik, https://crt.dk/wp-content/uploads/Turisme_Ilulissat_rapport_februar2013.pdf

²⁴ "Tourism Report Q3-Q4 2015", Visit Greenland, <http://www.tourismstat.gl/>

²⁵ "Tourism Statistics Report Greenland 2021", Visit Greenland, <http://www.tourismstat.gl/>

allappoq, missiliuinnerminni "agguaqatigiissitsineq nammineerluni appasitsinneqartoq" atorsimallugu. Akerlianik Visit Greenlandip misissuinerani nerisassanik sammisassanillu atuinerup nalinga 792 koruuniusoq, CRT-p naliliussaani 469 koruuniniit 300 koruunit sinnilaarlugit qaffasinnerusumut missiliorneqarpoq. Tikeraap unnuisup ataatsip ullup unnuallu ingerlanerani atortagai tamarmiusut, assartuussineq ilanngunnagu, CRT-p aamma Visit Greenlandip missiliuineri malillugit 1.312 koruuninik aamma 1.093 koruuninik amerlassuseqarput.

Tabeli 7.1-imi takuneqarsinnaasutut misissueqqissaarnerni marluusuni assartuussinermik atuinerit saqqummiunneqarput. CRT-miit najukkami assartuussinernik atuinerit 1.362 koruuninut missiliorneqarput, kiisalu Visit Greenlandimiit taamaallaat timmisartunut bilitsit, agguaqatigiissillugu siumut utimullu 6.000 koruuninik nalillit tunngavigalugit kaaviaartitat naliliiffigineqarsimallutik.

Tabeli 7.1: Tikeraat unnuisut atortagaannut missiliukkat (2022-mi akit)

	CRT 2013	Visit Greenland 2021
Tikeraap unnuisup ullormut unnuamullu atugai, unnuineq	843 koruunit	301 koruunit
Tikeraap unnuisup ullormut unnuamullu atugai, nerisassat sammisassallu	469 koruunit	792 koruunit
Tikeraap unnuisup atortagai, assartuussineq	Ullorq unnuarlu 1.362 koruunit (najukkami assartuussineq)	Siumut utimullu timmisartunut bilitsit 6.000 koruunit

Tabeli 7.2-mi 2022-mi 2013-imi aamma 2015-imi akit atorlugit umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut atuinerinik missiliuinerit takutinneqarput. Titarnermi siullermi umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut angalanerminni Kalaallit Nunaanni tamarmiusumi atuinerisa katinneri takutinneqarput. Tassani takuneqarsinnaavoq, CRT-p saqqummiussai malillugit umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut atuineri tamarmiusut G.P Wind-ip Visit Greenland sullillugu misissuina malillugu atuinerit marloriaatit sinnerlugit annertussuseqartut. CRT misissueqqissaarnermini missiliuvoq, umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut ullormut atuineri 216 koruuniusut, kiisalu Visit Greenland missiliuvoq, nunninnermi ataatsimi umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut 386 koruuninik atuisartut. Taamaalluni missiliuinerit taakku marluusut imminnut toqqaannartumik assersuunneqarsinnaanngillat.

Tabeli 7.2: Umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut atuinerinut missiliukkat (2022-mi akit)

	CRT 2013	Visit Greenland 2015
Kalaallit Nunaanni umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut atuineri katillugit	2.737 koruunit	1.158 koruunit
Umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut ullormut unnuamullu aamma nunninnermut ataatsimut atuineri katillugit	216 koruunit (ullormut unnuamullu)	386 koruunit (Kalaallit Nunaanni nunninnermut ataatsimut)

7.3. Aningaasaqarnermut missiliuinerit naatsorsorneqarneri

Naatsorsuinerimut tunngaviusut

Ilulissani takornariaqarnermut aningaasaqarnermi missiliukkat naatsorsorniarlugit Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmiit paasissutissat atorineqarput. Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmiit Ilulissat illoqarfianni unnuinerit amerlassusiinut, umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut, Ilulissat umiarsualiviannut talittunut ilaasut amerlassusiinut, kiisalu timmisartunut Ilulissaniit ilaallutik aallartut amerlassusiinut paasissutissat naatsorsuiffigineqarput. Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmiit taamaallaat 2015-imiit 2021-mut Ilulissani umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartunut ilaasut amerlassusiinut paasissutissat tunniunneqarsinnaammata, misissueqqissaarneq ukiunut taakkununga killilerneqarpoq. Kisiannili aamma 2020 aamma 2021 misissueqqissaarnermut ilanngunneqanngillat, 'Coronap ukiui' taakku atuukkallartuummata, kisiannili Kalaallit Nunaannut takornariaqarnermut annertuumik sunniuteqarlutik.

CRT-p aamma Visit Greenlandip missiliugai, imm. 7.1-imi saqqummiunneqartut tunngavigalugit Ilulissani takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiartitanut missiliuinerit assigiinngitsut marluk naatsorsorneqarput.

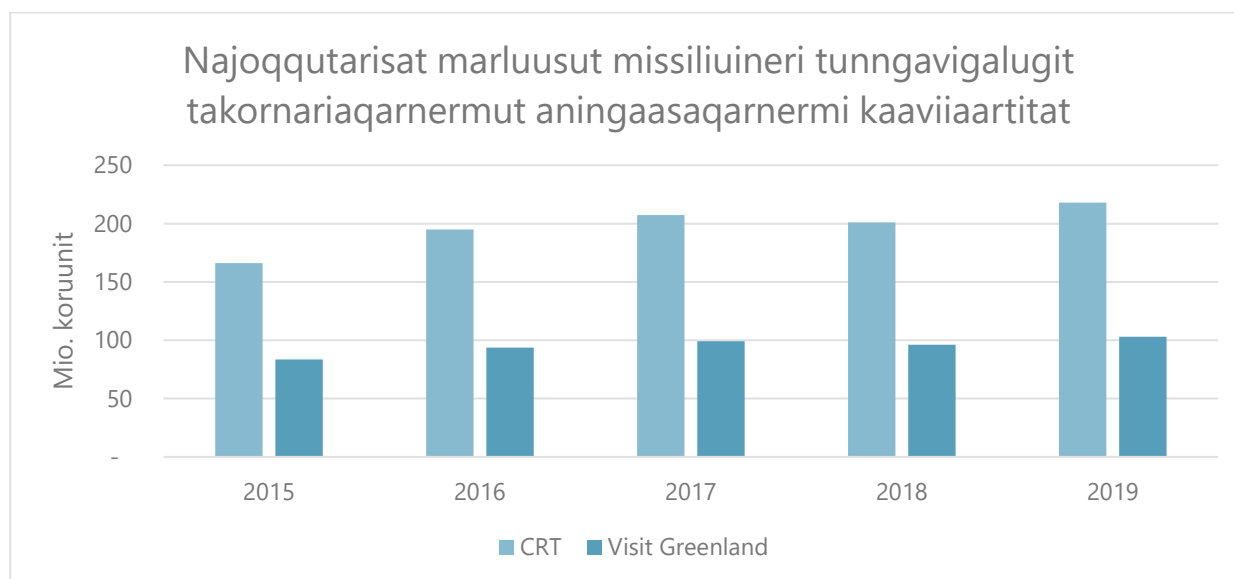
Namminersorlutik Oqartussat missiliuinerat malillugu Kalaallit Nunaanni takornariaqarnermut saniatigut sunniutit 50%-iupput²⁶. Aningaasaqarnermi suliat, takornariaqarnermi pilersuisuusunut toqqaannangitsumik tutsinneqartartunut, aamma tamatuma nassatarisaanik suliat, takornariaqarnerup inuussutissarsiutinut allanut sunniutigisartagaasa kingunerisaannik saniatigut sunniutit pineqarput. Saniatigut sunniutaasut taakku misissueqqissaarnermut matumunnga ilaatinneqanngillat, taakku annertuumik nalorninartoqartutut, taamaattumillu Ilulissanut aalajangersimasumik missiliuisoqassappat itisiliiffiunerusumik misissueqqissaarnissamut pisariaqartitsiviusutut naliliiffigineqarmata.

Tassunga ilanngullugu Visit Greenland naliliivoq, Air Greenlandip timmisartuinut ilaallutik angalasartut tamarmiusut pingasoriaataat marluk takornariaasartut. Taamaattumik misissueqqissaarnermi matumani Ilulissaniit timmisartunut ilaasartut pingasoriaataat marluk takornariassanganneqarput.

Inernerusut

Ilusiliaq 7.13-imi 2015-imiit 2019-imut CRT-p missiliuineri 2013-imeersut aamma Visit Greenlandip missiliuineri 2015-imeersut aamma 2021-meersut tunngavigalugit Ilulissani takornariaqarnermi aningaasaqarnermut missiliukkat takutinneqarput. CRT-p missiliuineri tunngavigalugit Ilulissani takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiartitat 2015-imi 83 mio. koruuniusimasut 2019-imi 103 mio. koruuninut qaffariarsimapput. Visit Greenlandimiit missiliuinerit tunngavigalugit Ilulissani takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiartitat 2015-imi 83 mio. koruuniusimasut 2019-imi 218 mio. koruuninut qaffariarsimapput.

²⁶ Slide 28, "Tourism Statistics Report Greenland 2021", Visit Greenland, <https://tourismstat.gl/analyses/>

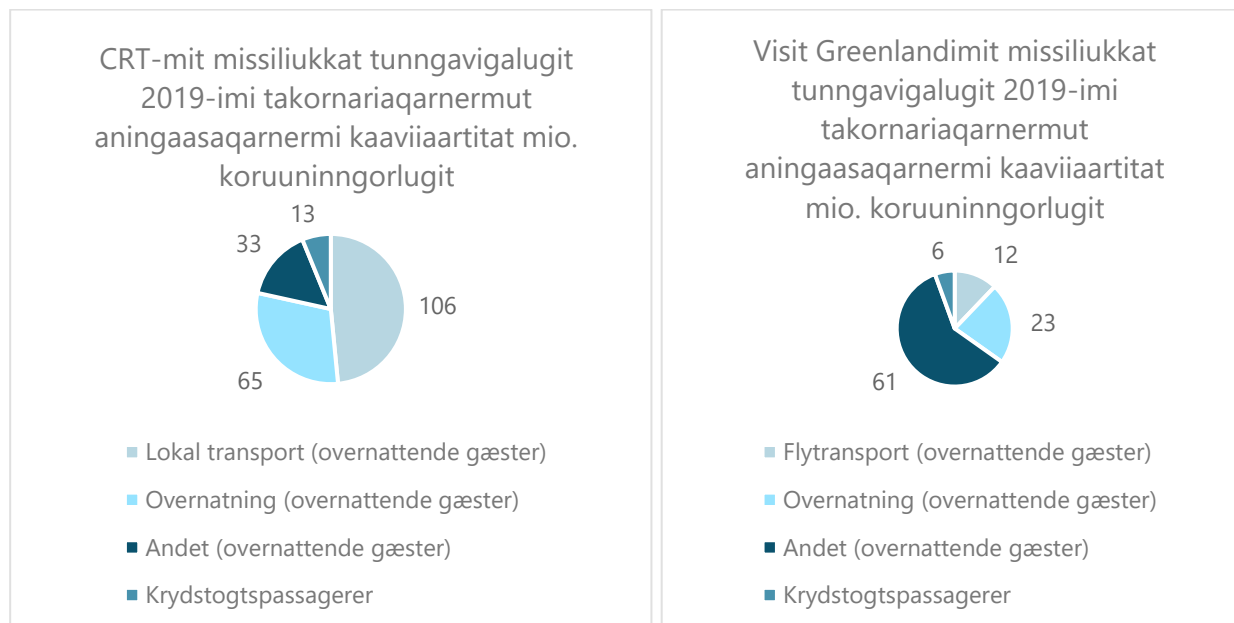

Ilusiliaq 7.1: CRT-ip (Center for Nunarsuup Immikkoortuanik Takornariaqarnermillu Ilisimatusarfik) kiisalu Visit Greenland-ip missiliugai tunngavigalugit 2015-imiit 2019-imut takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiaartinneqartut missiliukkat. Mio. koruuninngorlugit allataapput.

Ilusiliaq 7.1-imi takutinneqartut CRT-p missiliuinerisa Visit Greenlandip atorneqarnerini missiliuinerit sanilliullugit atorneqarnerini Ilulissani takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiaartitat ukiuni tamarmiusuni marloriaatit sinnilaartarpaat. CRT-p missiliuinerisa pingaaruteqarlunnartut atorneqarnerini Visit Greenlandip missiliugaanit qaffasinnerunerat, tamatumalu peqatigisaanik Visit Greenlandip tikeraanik unnuisunik najukkami assartuussinermit atuinerit missiliuinerit ilanngussaqarsimannginnera tamatumunnga pequtaavoq.

2019-imi angusat sukumiinerusut Ilusiliaq 7.2-mi nassaarineqarsinnaapput. Ilusiliami takutinneqarpoq, CRT-miit missiliuinerit atorneqarpata, takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiaartitat annerpaat najukkami assartuussinermit pissarsiarineqartartut, kiisalu Visit Greenlandimit missiliuinerit atorneqarpata, taakku allaneersuusartut, ilaatigullu nerisassanik, angalaartitsinerit tammajuitsussanillu pisiniarnermit pissarsiarineqartartut.

Pingaartumik Ilulissani tikeraat unnuisartut amerlinerat pequtaalluni takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiaartitat 2015-imiit 2019-imut amerleriarsimapput (tak. imm. 6). Ilusiliaq 7.2-mi takutinneqartut takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiaartitat amerlanersaat tikeraat unnuisut atuinerannik peqquteqarpoq. Tamatumunnga ilaatigut takornariat unnuisartut umiarsuarnut sinersorlutik takornariatitsisartunut ilaasut atugaannit amerlanerusunik atuisarnerat, aammalu ilaatigut takornariat unnuisartut umiarsuarnut sinersorlutik takornariatitsisartunut ilaasunit amerlanerunerat pequtaavoq.

Ilusiliaq 7.2: CRT-mit aamma Visit Greenlandimit missiliukkat atorlugit 2019-imi tikeraanit unnuisunit takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiartitat agguarneri, mio. koruuninngorlugit

Missiliukkani takutinneqarpoq, Ilulissani takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiartitanut paasisutissanut tunngaviusut apeqqutaallutik, missiliuinerit assigiinngitsorujussuusartut. Kisiannili missiliuinerit qanorluunniit isikkoqaralarpata, Ilulissani takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiartitat annertupput. Kangia takornariaqarnermut aningaasaqarnermi kaaviiartitanut annertuumik isumaqarsimassasoq ilimanarpoq. Kisitsisit aallaavigalugit UNESCO-p toqqaanera imminermini takornariaqarnermut aningaasaqarnermut kaaviiartitanut toqqaannartumik sunniuteqarsimanersoq, tamannalu pisimappat qanoq annertutigisumik pissarsiaqarfiusimassanersoq oqaatigineqarsinnaanngilaq.

Kiisalu tunngavilersuutigineqarsinnaavoq, Ilulissat eqqaalu pilerinassuseqarluarnini peqqutigalugu Kalaallit Nunaannut takornarianik pilerisaarinnermut isumaqartorujussuusooq, taamaalillunilu Kalaallit Nunaanni sumiiffinnut allanut takornarianik qarmaanermut toqqaannanngitsumik sunniuteqartartoq.

7.4. Soqutigisallit Ilulissani UNESCO-qarfimmilu takornariaqarnermi aningaasaqarneq pillugu misigisartagaat

UNESCO-p toqqaanerata aningaasaqarnermut aammalu takornarianut isumaa pillugu qulequtaq, soqutigisaqartut apersorneqarnerini pingaarutilittut sammineqarpoq – UNESCO-p toqqaanerata sumiiffiullu annertussusiata iluaqutissartaanik pingaartitsisunit, aammalu ajoqutissanik pingaartitsisunit.

Soqutigisaqartut tamarmik Kangiata takornariaqarnermut isumaa, alianaassusia nalingalu erseqqissaatigaat. Kisianni sumiiffiup UNESCO-p toqqaanerata annertussusiatalu nalingat isumaqatigiissutigineqanngillat. Takornariartitsisartut akornanni UNESCO-p toqqaanera takornarianut pilerisaarinnermut isumaqartorujussuusooq annertuumik misigineqartarpoq, kisiannili soqutigisaqartut allat akornanni aamma UNESCO-p toqqaanera aningaasaqarnikkut naleqarnerisooq apeqquserneqartarpoq, akornutissat takuneqarsinnaammata.

Matuma kinguliani qitiusumik aningaasaqarnikkut naliusut misigineqartartut, soqutigisaqartunit apersorneqartunit sumiiffiup UNESCO-mit toqqaaneranut attuumassuteqartinneqartut siullunneqassapput. Tamatuma kingorna qitiusumik naliusut pitsaanngitsutut misigineqartartut allaaserineqassapput. Matumani

naliusut, soqutigisaqartunut pitsaanngitsutut pitsaasutullu misigineqartartunut takussutissaasut pineqarput. Taamaattumik misigisat aallunneqarnissaat pingaaruteqarput – aamma imaaliillaannaq uppersarneqarsinnaanngikkaluarpata, imaluunniit assersuutigalugu sumiiffimmi maleruagassat assigiinngitsut paatsoorneqarnerinik tunngaveqaraluarpata.

Soqutigisaqartunit amerlasuunit takornariaqarnermi naliusunik pitsaasunik pitsaanngitsunillu misigisaqarsimapput, tamatumalu peqatigisaanik takornariaqarnermut aningaasaliisarnerni innuttaasut najugaqartut akigineqannginnissaat eqqumaffigineqarpoq. Assersuutigalugu soqutigisaqartut oqaasertaliinerminni oqaatigaat, “akunnittarfinnut akitsuusiisoqassaaq, sumiiffimmut utertussanik”, aammalu najukkami innuttaasut “akilerarutaat board-walk-imut akiliutigineqassanngillat, kisiannili akitsuutit takornarianit akilerneqartut atorneqassapput”.

Takornariaqarnermut naliusut pitsaasutut misigineqartut

UNESCO-qarfiup takornariaqarnermut naliusutut pitsaasutut ersersinneqarneranut pingaartumik sumiiffiup takornarianut misigisaqarfiusarnera, aammalu sumiiffiup pitsaassusilitut qulakkeeriffiusutullu naqissusigaanera tunngavigineqarput.

Tabeli 7.3 Soqutigisaqartunit oqaaserineqartut takussutissiatut atorlugit takornarianut nalilittut pitsaasunik misigisaqartarnerit eqikkarneqarneri

Takornariaqarnermi naliusut pitsaasutut misigineqartut	Oqaaserineqartut
UNESCO-p toqqaanera amerlasuutigut ilulissat nunanit tamalaanik ornigassatut pilerisaarutiginnissaanut ersersinnissaanullu ajornannginnerulersitsivoq. UNESCO pilerisaarutaavoq, takornarianut sumiiffiup immikkut naleqarneranik, angallavissatullu naleqarneranik paasinnitseqataasartog	<i>Tuniniaanermi oqaluttuartarnermilu, aammalu takornarianik pileritsatsitsinissamut naleqarluarpoq. (...) UNESCO sumiiffimmut pilerisaarutaalluarpoq. Pilerisaarinitsinni atortarparput. UNESCO sumiiffimmi pinngortitamut pitsaasumik naqissusiivoq. Maaniikkaanni apeqqutaavallaanngilaq, taamaattumik nammineerlutit takusinnaavat. Kisianni maanga angalasussanut naleqarluarpoq. (...) UNESCO ataatsimoortumik taaguutaavoq – nunarsuaq tamakkerlugu tusarliunneqartarpoq. Nunarsuaq tamakkerlugu ataatsimut paasinninnissamut ilaavoq.</i> <i>UNESCO-p Kangianik sumiiffimmillu eqqissisimatitsinera isumaqartorujussuuvog. Eqqissisimatitsineq, taamaattumillu nalinginnaq iliortoqartussaanniginnera pilerisaarutaavoq nukittoog pitsaassutsimillu naqissusiinerulluni. ... Pisuinnarnut aqqusineeqqat, sikuerniarfiit amerlinnginnissaat pingaaruteqarlunnarpoq (...) Maannarpiaq ikaartarfusaaq pisuffissaaq aqqutillu nalunaarsukkat – sungaartut, tungujortut aappaluttullu – pigaagut. Pissutsit maannatut inneri, aammalu aqqutaani tammajuitsussanik pisiniarfinnik peqannginnera iluarisimaarlunnarpara.</i>

UNESCO sumiiffiup takornariaqarnermut aningaasaqarnermi nalinganik nukittorsaavoq kivitsillunilu	<i>Ilulissat nunarsuarmi tamarmi pingaarutilittut inissisimavoq, sumiiffiullu UNESCO-mit toqqagaanera sulii pingaaruteqarnerulersitsivoq – tamanna inuussutissarsiornermi aningaasaqarnermut pinngitsuunngivilluni sunniuteqarpoq. Isumaqaarpunga 2013-imi amerikamiu ilisimatusartoq misissuisimasoq takusimallugu, tassanilu inerniliissutigineqarpoq UNESCO ataatsimut isigalugu najukkani inuiaqatigiinnut millionilippassuarnik naleqartoq.</i>
UNESCO malitassanik, najukkani takornariartitsisartut takornarianut pilerisaarinissamut inooqateqarnissamullu isumassarsiuiiffiusunik oqinnerulersitsisussanillu neqerooruteqartarpoq	<i>Nunami namminermi eqqissisimatitsinermiit nunarsuarmi kingornutassiinermut. UNESCO-p piumasaqaatai takornariarpassuarnut ammaassinitsinni qanoq iliorluta najukkatta nunataanik isumaginninnissatsinnut, aammalu nungullartitsinnginnissamik qulakkeerinissamut malitassiuiffiupput. Isumaqaarpunga tamanna ingerlatitseqqinnissamut eqqarsarnissatsinnut maligassiulluarfiusoq.</i>

Takornariaqarnermut naliusut pitsaanngitsutut misigineqartut

UNESCO-qarfiup nalinganut naleqqiullugu takornariaqarnermi aningaasaqarnikkut artorsarfiuneruneranik misigineqartarneranut, pingaartumik UNESCO-p sumiiffimmi akunnittarfinnik takornarianullu misigisassanik allanik ineriartortitsinissamut killilersuineranik inerteqquteqarneranillu misigisarneq peqqutaavoq.

Tabeli 7.4 Immikkut ilisimasalinnit soqutigisaqartunillu oqaaserineqartut takussutissiatut atorlugit takornarianut nalilittut pitsaanngitsunik misigisaqartarnerit eqikkarneqarneri

Takornariaqarnermi naliusut pitsaanngitsutut misigineqartut	Oqaaserineqartut
Naliusut pinngortitamik tunngaveqarput, UNESCO pineqanngilaq	<i>UNESCO sioqqullugu aamma takornariatoqartarpoq – takornariatoqartarneranut UNESCO-qarfik peqqutaasoq isumaqartartut amerliartuinnarput. Ilaat oqartarput: Sumiiffik UNESCO-p allattuiffianit piiginnarli, taamaakkaluartoq takornariat amerlasuut takkuttarumaarput.</i> <i>Sumiiffiup UNESCO-mut ilanngunneqannginnerani aamma tulluusimaarneq pigineqarpoq, sumiiffiup asseqannginnera ilisimaneqartuaannarpoq. UNESCO pitsaassutsimut naqissusiisarpoq – pioreersut pitsaasutut naqissuserneqaannarput. Allannguinngilaq. Taamaattumik inuit ilaat isumaqarput, sumiiffik UNESCO-p allattuiffianit peerneqaannarsinnaasoq, sulimi</i>

	saqqummiussinnaavarput tulluusimaarutigalugulu. (...)
Takornariaqarnermi aningaasaqarnermut naliusut tamatigut najukkami innuttaasunut najukkamilu sumiiffimmut iluaqutaasariaqarneq ajorput	<i>Ilulissat illoqarfiat qangaaniilli takornariarfissuuvoq. Illoqarfippiamut sunniutaasartut annertuallaanngillat. Tamakku najugaqavissunut pilluarnerulersitsinngillat. Immaqa aaqqissuussisartunut il.il. avataaneersunut. (...) Takornariartartummi amerlajuaannarput aammalu sulii taamaallutik. UNESCO sioqqullugu takornarianik tammaariarlutik tuperiartortunik takkuttoqartarpoq, maannali tamakku nassaassaajunnaarput. Immaqa UNESCO-mit maleruagassiat pisuupput. Siornatigut qilersorsimaffiunnginnerusumik ingerlatsisoqarpoq.</i>

8. UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissat ajoqutissallu aammalu maleruagassiat maanna atuuttut

Immikkoortumi matumani UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissat ajoqutissallu, aammalu maleruagassiat maanna atuuttut saqqummiunneqarput. Siullermik UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissatut ajoqutissatullu misigineqartartut pillugit apersuinerni immikkoortut pigaarnerit issuarneqarput. Tamatuma kingorna iluaqutissat ajoqutissallu, suliassaqarfiit akimorlugit misissueqqissaarnerni apersuinernilu saqqummersut, pinngortitamut, avatangiisinut kulturikkullu kingornussanut, aallaaniarnernut aalisarnernullu, najugaqartut sunngiffimmi soqutigisaannut, takornariaqarnermut illoqarfiullu ineriartortinneqarneranut agguarlugit eqikkarneqarput.

Soqutigisaqartunit apersorneqartut amerlasuut UNESCO-qarfiup Kangiatalu annertoorsuunerat angisorujussuunerallu, kiisalu inuppassuit sumiiffimmik takornariaqarnermut, piniarnermut sunngiffimmilu sammisassanut atorluannaissaannut sumiiffiup atorneqarnissamut, isikkiveqarnissamut inissaqarnissamullu ajornakusoornera tunngaviusumik nalornisitsisartoq tikkuarpaat. Amerlasuut assigiinngitsunik oqaaseqarlutik erseqqissaatigaat, aappaatigut UNESCO-qarfimmik aappaatigullu imeqarfimmut killeqarfimmik atuinnissamik killilersorneqarlutik misigisimallugu. Soqutigisaqartup ataatsip taamatut misigisimanini eqikkarlugu imatut oqaatigaa:

"Nunami timerpasissumi sumiiffik annertoq Kangianut sermersuarmullu isikkiveqarpoq, aammalu najugaqartorpasuit takornariarpasullu isikkivik taanna arsaattarpaat. Tamakku tamarmik UNESCO-p aalajangersagaanit aamma imeqarfimmut killeqarfimmit unikaallatsinneqarsimapput"

Sumiiffimmi angalaarnissamut sanaartornissamullu marloqiusamik killilersuineq tamanna tunngaviusumik unammilligassatut misigineqartarpoq. UNESCO-p toqqaanera takornariaqarnerup ineriartorneranut aamma sumiiffiup ineriartorneranut sukkatsisitsisimavoq, tamatumalu peqatigisaanik toqqaanermi sammisassat killilersorneqalersimallutik. Taamaalilluni soqutigisallit arlallit periarfissanik pissanganartunik nutaanik aammalu aqutassaanngitsumik ineriartortitsisoqarnissaanut annilaanganermik misigitinneqarput. Soqutigisaqartut ilaat imatut oqaaseqarpoq:

"Nunarsuarmi kingornussassatut qinnuteqartitsisarnermi pilersaarutip najukkamut aallartitsisarnera alaannagassaangilaq. Inuppassuit siornatigornit allaanerusunik periuseqarlutik aningaasarsiorusulertarput. Uani uanilu aammalu suni tamani sanaartornissaq pillugu takorluukkat annertuut takusarpagut. Tamakku sukannersumik aqunneqanngippata killilersorneqanngippatalu suut tamarmik ajortissinnaapput."

Matuma kinguliani takuneqarsinnaasutut UNESCO-qarfiup annertussusiani killilersuutaasunilu, sumiiffimmut atuutinneqartuni iluaqutissat ajoqutissallu misigineqartarput.

8.1. UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissatut misigineqartut

Sumiiffimmut maleruagassiat arlalinnik, tamarmik pinngortitap, avatangiisit kulturikkullu kingornussanik illersuineramik siunnerfeqartunut iluaqutissartaqartutut misigineqartarput. Sumiiffimmi pinngortitaq asseqanngitsoq sanaartornermut angallannermullu maleruagassiuussinikkut nungullarnissamut, isikkutigut innarlerneqarnissamut, nipiliornissamut mingutsitsinissamullu illersorneqarpoq. Tamanna aamma aallaaniarnermut aalisarnermullu, najugaqartut sunngiffimmi soqutigisaannut takornarianullu iluaqutissartaqarpoq, pinngortitami akornusersorneqanngitsumi angalanissaq periarfissaqartinneqarmat, aammalu maleruagassiat uumasunut illersuineranut atorneqarmata.

Iluaqutissarpassuit taakku aamma apersuinerni ersersinneqarput, pingaartumik iluaqutissat pingaarnert marluk ersersinneqarlutik, taakkulu Tabeli 8.1-imi allassimapput.

Tabeli 8.1 Apersuinerni oqaaserineqartut takussutissiatut atorlugit UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissatut misigisaqartarnerit eqikkarneqarneri

UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissatut misigineqartut	Oqaaserineqartut
Pinngortitami annertuumi allanngortinneqarsimanngitsumilu kisimiinnissamut akornusersorneqannginnissamullu periarfissaqarneq	UNESCO-qarfimmi killilersuisoqarnissaa aklerisorujussuuarput. Tamanna misigisaqarnissamut naleqarluarpoq. Sumiiffik eqqissisimatitaa eqqissisimasorlu, soqanngitsup qeqqaniinnermik misigiffiusartoq – tamanna Kalaallit Nunaannut annertuumik naleqarpoq. Sunut tamanut ineriartortitsinissamut periarfissat taama amerlatigimmata, illoqarfiup qanitaani sumiiffiup eqqissisimatitap pinngortitallu allanngorsimanngitsup killilersorneqarnissaa uggornartussaavoq. Pinngortitaa aammalu soqanngitsup qeqqaniissinnaaneq nuannarillualernarpoq.
Killeqarfimmik, illersuutitut atorneqarsinnaasumik, ineriartupiloornissamut aqunneqarsinnaanngitsumillu ineriartortitsinissamut illersuutaasussamik pisariaqartitsineq	Sumiiffik annertoorujussuuvog, aammalu aap, killeqarfik UNESCO-qarfiup ilagaa, illersuutaavoq (...). Kangia ataasiinnaavoq. Tamanna illoqarfimmiunut tamanut sammisassanut tunngavigineqarpoq. Tamatumani takornariaqarneq imaluunniit piniarneq aalisarnerlu pineqarnersoq apeqqutaanngilaq. Najugaqartut killeqarfimmi kissaatigisaminnik illuliornissamut akuerineqarpata, aamma takornariartitsisartorpasuit tassani illuaraliorusulissapput. Eqqaamaneqassaaq illoqarfik alliatormat angisuujullunilu, inuppasuillu illuarartaarusupput – taamaattumik illuaqqat 10-15-20-t tamaani pilertortumik sananeqartussaapput. Inuit tulleriiaarluni utaqqisunut ilaarusupput ... annertussuseq atorneqartussaaq eqqarsaatersuutitut ilaatinneqartariaqarpoq. Kisiannili sumiiffik paarineqartussaasoq ilaannit naliliiffigineqarsimavoq (..) Pinngortitaaq asseqanngitsoq paarisariaqarpoq. (...) Piviusoq isigissagaanni killeqarfik akuerisaasoq qaangerneqartarpat, taava inuit tamatigut 10%-inik sinniisartussaapput. Killeqarfik pingaaruteqarpoq, taamaalillunimi UNESCO-qarfippiaq angusoorneqassanngilaq.

8.2. UNESCO-qarfiup annertussusiani akornutissatut misigineqartut

Apersuinernili aamma sumiiffiup annertussusiani akornutissat arlallit, sullissisunut pineqartunut sunniuteqartut tikkuarneqarput. Soqutigisaqartut amerlanersaat sumiiffiup annertussusiani iluaqutissanik akornutissanillu misigisaqartarput. Kisiannili akornutissat, killiffimmut pineqartumut unammillertitsisut matumani iluaqutissanut sanillullutik sukumiinerusumik nassuaatigineqarput. Imaanngilaq akornutissat ataatsimut isigalugit

iluqutissanit amerlanerummata, kisiannili akornutissat aamma allannguissanik pisariaqartitsiffiupput. Akornutissat ineriartortitsinissamut annertusaanissamullu periarfissanik killilersuiffiusutut misigisanik katersuutsitsiffiupput.

Tabeli 8.2: Apersuinerni oqaaserineqartut takussutissiatut atorlugit UNESCO-qarfiup annertussusiani akornutissatut misigisaqartarnerit eqikkarneqarneri

UNESCO-qarfiup annertussusiani akornutissatut misigineqartut	Oqaaserineqartut
Sumiiffimmi ineriartornermik, sanaartornermik aningaasaliisarnermillu unitsitsivoq	<i>Ilulissani sumiiffimmi mikisuarannguami aninaveeqqavugut. Mattussaavugut. Kipiluttunartorsiorpugut, amerlasuummi akunnittarfinnik sananissamik kissaateqaralarput. (...) UNESCO-mut ilaasortanngorsimagatta immitsinnut kujammut ineriartortitsisinnaajunnaarsippugut (...) UNESCO-mut isumaqatigiissut – soorunami tulluusimaarutigisara – taama sukannertigisunik maleruagassaqartariaqanngikkalarpoq.</i> <i>Ilulissani nunap inuiusugut sumiiffinni isikkiviginnerpaani illuliorsinnaajunnaarsimavugut. Illoqarfiup kujasissortaani illuliortoqarsinnaanngilaq, taamaallaat avannarlarsaani tamanna pisinnaavoq. Aamma pisinnaarnut aqqusinernik aqqusinernillu sanaartornissamut killilersuutit sukannersut takkussimapput. Sanaartorfissagissaanissat paarnaarunneqarsimapput.</i> <i>Aamma sumiiffik annertoorsuavoq, taamaattumillu 70 km-it sinerlugit tallimanik illuaraliortoqaralarpat tamanna uumasunut naasunullu aseruutaasussaannngilaq.</i> <i>Illuaqqat akuerineqarnissaat pisariaqartipparpur – illoqarfimmi ineriartupiloortoqarpoq aammalu kikkut tamarmik inissiat pilernguppaat. Sumiiffik angisoorsuaq killilersugaavoq.</i>
Attaveqaasersuutit ineriartorneri sumiiffimmullu isersinnaaneq killilersorneqarput	<i>Qimussit illernat – UNESCO-p pinnginnerani illineq pitsanngorsarniarlugu qaartiterisoqarsimavoq, kisiannili maanna allannguissaq ajornarpoq. Illinermik pitsanngorsaaniarluni suliat nangeqqittussaasimagaluit naammassineqanngillat. Tamanna pissutigalugu ulorianartorsiortoqalersinnaavoq.</i> <i>Ukiuunerani Kangiani qamuterallannik atuinnissaq inerteqqutaavoq. Maanna aalisarneq inuussutissarsiutini pingaarnersaavoq annertuumillu isaatitsiviulluni, taamaattumik tamanna akuerineqartariaqaralarpoq. Taakku nipiliorneri aammalu aquuteralaat nipiliorneri annertoqatigiissimassasut ilimanarpoq.</i>
Atuisinnaanermut nasiffinnullu takornariat najugaqartullu pisariaqartitaannut inissaqartitsineq	<i>Sermermiut tungaannut ilivernik qalliilluni ikaartarfiusamik qisuusumik pisinnaat aqquserniorneqarsimapput. Tamanna akerliuffigineqarsimagalarpoq, kisiannili allannguisoqarsimanani. Siusinnerusukkut Pitoqqip tungaanut pisinnaat aqquteqarsimagalarput,</i>

	<i>kaperlareerluni seqineq nuigaangat tassunga seqinniartoqartarsimalluni, tamatumalu kingorna kimmukartoqartarsimalluni.</i> <i>Ullumikkut utoqqaanerusut Kangitsinnut isikkivimmik, peroriartornerminni najorsimasaminnik ornigassaqanngillat – ornigassaqarusukkualuarput (...) kujammut qaqqamukarsinnaanngillat, biilnik majuarfissaminnik aqqusineqanngimmat. Nutaanik sanaartornissamat akuersissuteqarsinnaappat aqquserniortoqassagaluarpog, taamaalillunilu isikkivik kusanartoq illoqarfimmiit takusinnaanngisartik orneqqissinnaalissagaluarpaat. Maanna pisuinnaat aqquserni pisariusorujussuupput.</i>
Killilersuinerit assigiit, nunarujussuarmut atuutsinneqartut	<i>Nuna eqqissisimatitaaq illoqarfimmut qanippoq, kiisalu UNESCO-p annertunerusumik killilersuiffigisaanut illoqarfiup allineqarnissaa naleqquppoq. Aamma killeqarfik amerlasoorsuarnik killilersuiffiuvoq. Timmut annertuneraartumik ammaassisoqartuuppat pitsaassagaluarpog. Killeqarfiup pinngortitalu illoqarfimmut qaninnissaat pingaaruteqarpog (...) kisiannili timmut 50-20 km-inik ungasissuseqarlutik, taamaattumillu qamuteralannik angalasoqarsinnaannginnera, angalanermilu qasuersaartarfinnik pilersitsisoqarsinnaannginnera sulii killilersuineruvoq annertoog (...) Maannarpiaq allanik sunilluunniit iliuuseqartoqaqqusaanngilaq, taamaallaat pisuinnarnut qimussinullu (...) Sumiiffik annertoorsuuvog, annertoorujussuuvog, timaanullu killilersuinerit sakkukinnerulersinneqarsinnaasuuppata tamanna illoqarfimmut takornariaqarnermillu ineriartortitsinermut peqqinnartuussagaluarpog.</i>

8.3. Maanna annertussutsimi killilersuinermilu iluaqutissat akornutissallu ataatsimut naliliiffigineqarneri

Imm. 5-imi allaaserineqartut UNESCO-qarfimmut maleruagassat, sumiiffimmi sammisassanut assigiinngitsutigut sunniuteqartut pisariungaatsiarput. Iluaqutissat akornutissallu, misissuineri suliaasaqarfiit akimorlugit paasissutissat pioreersut misissoqqissaarnerini apersuinerinilu pissarsiarineqartut, matuma kinguliani tabelimi pingaarnersiorlugit eqikkarneqarput. Iluaqutissat akornutissallu maleruagassamat aalajangersimasumut ataatsimut atassuserneqartariaqanngillat, kisiannili maleruagassanut assigiinngitsunut, UNESCO-p toqqaanerpiaata kingunerinngisaannut atasuullutik.

Tabeli 8.3: Maanna annertussutsimi aamma UNESCO-qarfimmut killeqarfinnullu maleruagassani iluaqutissat akornutissallu.

	Maanna annertussutsimi maleruagassanilu iluaqutissat	Maanna annertussutsimi maleruagassanilu akornutissat
Pinngortitaaq, avatangiisit kulturikkullu kingornussat	UNESCO-qarfimmi pinngortitaaq asseqanngitsoq illersugaavoq Ilulissani imermik pilersuineri imermik milluaaveqarfik illersugaavoq Kulturikkut kingornussat illersugaapput	

Aallaaniarneq aalisarnerlu	Uumasut assersuutigalugu nipiliornermut mingutsitsinermullu illersugaapput	Sumiiffiup qamuteralannik tikinneqarsinnaanera killilersugaavoq
Najukkami sunngiffimmi soqutigisat	UNESCO-qarfimmi pinngortitaq asseqanngitsoq illersugaavoq Sumiiffimmi angallannermi akornusersuutit, soorlu nipiliornerit killilersugaapput	Sumiiffiup assersuutigalugu qamuteralannik tikinneqarsinnaanera killilersugaavoq Sunngiffimmi illuaqqanik sananissamut periarfissat killilersugaapput
Takornariaqarneq	UNESCO-qarfimmi pinngortitaq asseqanngitsoq illersugaavoq Sumiiffimmi angallannermi akornusersuutit, soorlu nipiliornerit killilersugaapput	Sumiiffiup assersuutigalugu qamuteralannik tikinneqarsinnaanera aamma takornarianut illuaraliornissat killilersugaapput Ilulissani eqqaanilu unnuisarfinnik nutaanik sananissamut periarfissat killilersugaapput
Illoqarfimmik ineriartortitsineq, inuussutissarsiorneq	Ilulissani imermik pilersuineri imermik milluaaveqarfik illersugaavoq (pingaartumik aalisakkeriveqarnermi)	Ilulissani eqqaanilu inissianik akunnittarfinnillu sananissamut periarfissat killilersugaapput

Ataatsimut isigalugu sumiiffimmut malittarisassiornermi UNESCO-qarfimmi pinngortitaq asseqanngitsoq illersugaavoq, taamatullu imermik pilersuineq kulturikkullu kingornussat illersugaapput, aammalu assersuutigalugu nipiliornermi akornusersuinerit killilersorneqarput. Tamanna pinngortitamut avatangiisinullu, kisiannili aamma aallaaniarnermi aalisarnermillu inuussutissarsiuqarnermi, najugaqartunit kiisalu takornarianit pinngortitaq uumasullu akornusersugaanngitsut illuaqutigineqarsinnaavoq,

Akornutissat pilersaarusiorneq eqqarsaatigalugu pissutsinut pingasunut katersuunneqarsinnaapput, tassalu 1) sumiiffiup qamuteralaat atorlugit tikinneqarsinnaaneranut angallavigneqarsinnaaneranullu periarfissat killeqartut, 2) sumiiffimmi soorlu takornarianut illuaqqani sunngiffimmilu illuaqqani uninngasinnaanermut periarfissat killeqartut, aamma 3) Ilulissat illoqarfiata ineriartornissaanut periarfissat killeqartut. Pissutsit taakku akornutissanik annikillisaanarluni iliuuseqarnissamut periarfissat suussusersiniarnissaat siunertaralugu matuma kinguliani sukumiisumik allaaserineqarput.

Qamuteralaat atorlugit angallanneq

Sumiiffimmut maleruagassiornerup kingunerisaanik qamutit assakaasullit motoorillit, taakkunungalugu qamuteralaat ilanngullugit, atorlugit angallannissaq taamaallaat angallavissatut illinerni toqqakkani pisinnaavoq. Maanna qamuteralaat atorlugit angallannissamut maleruagassat sunngiffimmi sammisassanut aammalu sumiiffinnut kulturip oqaluttuarisaaneranut attuumassutilinnut, pingaartumik innuttaasunut utoqqaanerusunut killilersuiffiuvoq. Taakku saniatigut maleruagassat aallaaniarnermut aalisarnermullu killilersuisinnaapput.

Tamatuma saniatigut misigineqartarpoq, qamuteralaat angallannerinut maleruagassat maanna atuuttut tamatigut malinneqarneq ajortut.

Sumiiffimmiittarneq – sunngiffimmi illuaqqat aamma takornarianut illuaqqat

Maannarpiaq maleruagassat ilusiligaaneri peqqutaallutik UNESCO-qarfimmi, killeqarfinni imaluunniit imeqarfimmut killeqarfimmi sunngiffimmi illuaqqanik imaluunniit takornarianut illuaqqanik sananissaq inerteqqutaavoq. Tamanna najugaqartut takornariallu Kangianik tamakkiisumik misigisaqarnissamut killilersuutaasinnaavoq.

Illoqarfiup ineriartornera

Maanna Ilulissat illoqarfiata eqqaani sumiiffinnut maleruagassat illoqarfimmi najugaqarfissanik akunnittarfinnillu illuliortiterluni illoqarfiup allinissaanut periarfissanik killilersuisuupput. Killeqarfik illoqarfimmut qanittoq, illoqarfiup kujataaniittoq taamani illoqarfiup killigisaa malillugu aalajangerneqarsimavoq, taamaalillunilu nunap qanoq ittuunera, nunap ilusia ersarissuserluunniit tunngavigalugit misissueqqissaariffiusimanani. Tamatuma peqatigisaanik imeqarfiup killeqarfia, avannamut kimmud inissisimasooq illoqarfiup tamatuma tungaanut ineriartortinnissaanut killiliisuuvooq, taamatullu qaartiterutaasiviup isumannaallisaanermut killeqarfii, mittarfimmut mikkiartornermut killeqarfiit aammalu nunaminertat silt-imik akullit sanaartorfissatut naleqquttuunatik. Taamaalilluni maannarpiaq illoqarfiup ineriartornissamut periarfissai killeqarput.

9. Suliniutitut aalajangersimasunut UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissanik annertusititsisinnaasunut akornutissanillu annikillititsisinnaasunut siunnersuutit

Matuma kinguliani suliniutitut, UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissanik annertusititsisinnaasunut akornutissanillu annikillititsisinnaasunut siunnersuutit sukumiisumik misissorneqarput. Suliniutini UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissat akornutissallu akornanni oqimaaqatigiissitsinerulernissaq anguniarlugu periarfissat misissuiffigineqarnissaat siunertarineqarpoq.

Suliniutissat tassani saqqummiunneqartut NIRAS-ip iluaqutissanik annertusititsisinnamut akornutissanillu annikillitsisinnamut periarfissat, nassuiaammi suliasat akimorlugit misissuineri apersuinerilu, aammalu imm. 8-mi eqikkaaneri saqqummiunneqartut tunngavigalugit suliatigut ataatsimoortumik naliliinera tunngavigalugu suussusersineqarput.

Suliniutissat Ilulissat eqqaani pinngortitami alianaatsorsuarni iluaqutissanik annertusititsisinnasq, tamatumalu peqatigisaanik suliniutissat sumiiffimmut pisariaqanngitsumik sunniuteqarnerlunninnissaat siunnerfigalugu toqqartorneqarput.

Suliniutissat UNESCO-qarfiup annertussusiani aamma angallannermut, sumiiffimmiinnissamut illoqarfimmillu ineriartortitsisinnamut maleruagassani killilersuineri akornutissanik annikillitseqataanissaat aallaavigalugu toqqartorneqarput. Tamatuma saniatigut naliliisoqarpoq, suliniutissat sumiiffimmi misigisaqarsinnaanermik annertusititsissasut, aammalu pinngortitamut akornusersorneqanngitsumut, uumasunut avatangiisinillu illersuineri sunniuteqarnerlunnissaat killeqassasoq.

Inatsisit maleruagassallu pillugit eqikkaaneq

Immikkoortumi matumani inatsisit maleruagassallu pingaarnerit tassaapput:

Kommunimut pilersaarummut tapiliussaq O4 – UNESCO-p nunarsuarmi kingornussassarititaani nunami killeqarfik

Kommunimut pilersaarummut tapiliussaq D9 – UNESCO-p nunarsuarmi kingornussassarititaani killeqarfik illoqarfimmut qanittoq.

Avannaata Kommuniani ukiuunerani Ilulissat eqqaanni assartuutit motoorinik ingerlatillit nunaannarmi atornerqarneri pillugit ileqqoreqqusaq

Avatangiisit innarlitsaaliorneqarnerinut Inatsisartut inatsisaanni nr. 9-mi, 22. novembari 2011-meersumi § 28 (imeqarfiup killeqarfiani qamutiniq assakaasulinnik motoorilinnik atuineri tunngasoq)

Tabeli 5.1-ip immikkoortuisa tallimaanni UNESCO-qarfimmi killeqarfinilu maleruagassat inatsisillu pillugit allaaserisat itisiliiffiunerisut takukkit.

NIRAS-imit suliniutissat ataatsimoortut immikkoortunut pingasunut ukununga katersorneqarput:

**Sumiiffimmi angallanneq –
qamuteralannik
angalanissamut periarfissat
amerlanerusut**

**Sunngiffimmi sammisaqarfiit –
nasiffinnut, sunngiffimmi
illuaqqanut aamma
takornarianut illuaqqanut
periarfissat**

**Illoqarfimmik ineriartortitsineq
– inissiat takornariallu
unnuiffigisinnaasaat**

Qulequttat pingasuusut taakku matuma kinguliani immikkoortunut immikkoortillugit allaaserineqarput.

9.1. Sumiiffimmi angallanneq - qamuteralaat

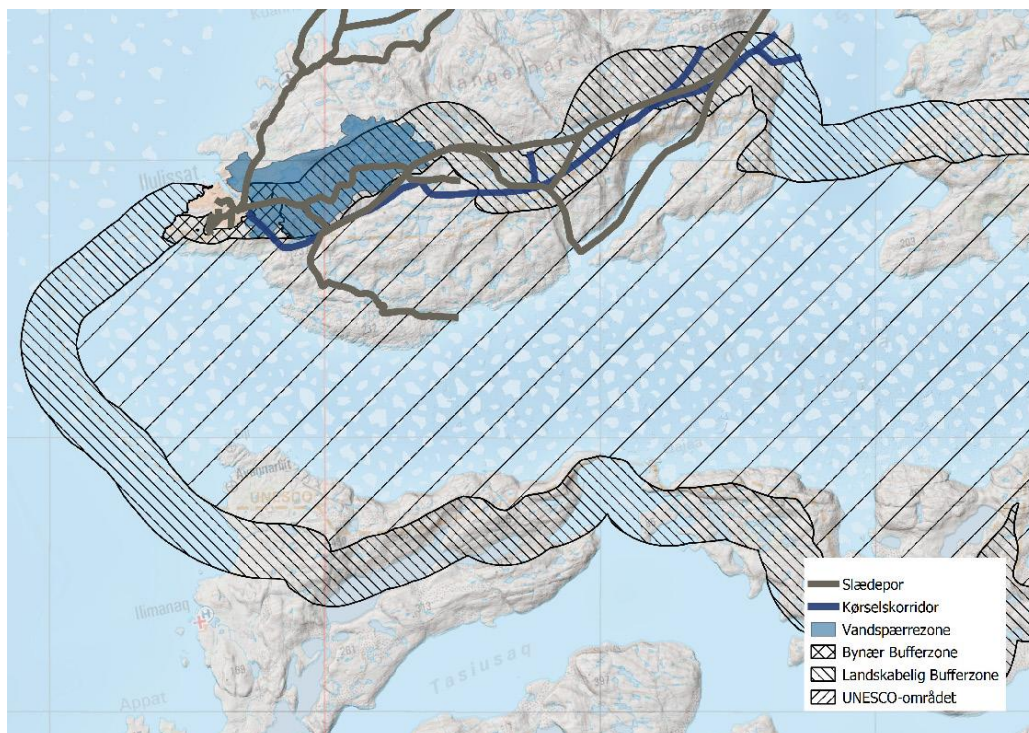
NIRAS-imit siunnersuutigineqarpoq, Ilulissani eqqaanilu qamutit assakaasullit motorillit atorlugit angallannermi, ullumikkut maleruagassanit annertuumik killilersorneqartumi periarfissat annertusitinneqarnissaat misissuiffigineqassasut.

Maanna qamutit assakaasullit motorillit atorlugit angallannermut maleruagassat qasukkaamitinneqartuuppata, tamanna najukkami innuttaasut takornariallu nunami sammisaqarlutik nasiffiliarlutillu angalanissaannut periarfissanik annertusititsissaaq. Tamatuma peqatigisaanik nutaanik illiliortitsernikkut sumiiffimmi sumi angallattoqarnersoq nakkutiginnissaa ajornannginnerulissaaq.

Ilulissami pinngortitap sammisassallu najukkami innuttaasunut takornariallu tikikkuminarnerulersinniarlugit qamuteralannut illinernik nutaanik toqqartuinikkut pisinnaavoq. Qamuteralaat illinissaasa nutaat inissiffissaanik aalajangiinnermi najugaqartut suleqatigineqarnissaat inassutigineqarpoq, taamaalluni qamuteralannut illernit nutaat pitsaanerpaamik pissarsiaqarfiusinnaassammata.

Qamuteralaat angallannerini akornusersuisarnissaq tunngavigalugu, illinissat nutaat killeqangaatsiartumik amerlassusilerneqartariaqarput. Illernit nutaat toqqartorneqarnerini pinngortitaq, avatangiisit (taakkununga imeqarfimmut killeqarfik ilanngullugu) kulturikkullu kingornussat, taamatullu ilerfit eqqarsaatigineqartariaqarput. Qamuteralaat angallattut qimussertunut akornusersuisinnaammata, illernit nutaat aamma qimussertunut, kiisalu sumiiffimmi angallattunut allanut naleqqussarneqartariaqarput. Maanna qimussit illerni atorneqartut Ilusiliaq 9.1-imi takuneqarsinnaapput.

Qamuteralannut illernit misileraanertut toqqartorneqarsinnaapput misilerarneqarsinnaallutillu, iluaqutaanerisa kiisalu qamuteralannut illernit nutaat inissisimaffippiaasa kingunissaasa paasineqarnissaat siunertaralugu.

Ilusiliaq 9.1: Qamuteralannut qimussinullu illernit maanna atorreqartut

Qanoq iliortoqassava?

Ilulissat illoqarfiata eqqaani qamuteralannut illernit nutaat atulersinniarlugit, "Avannaata Kommuniani ukiuunerani Ilulissat eqqaanni assartuutit motoorinik ingerlatillit nunaannarmi atorreqarneri pillugit ileqqoreqqusaq"-p allanngortinneqarnissaa, imaluunniit immikkut ittumik akuersissuteqartoqarnissaa pisariaqarpoq. Aamma illernup nutaap killeqarfik illoqarfimmut qanittoq aqqusaassappagu, kommunimut pilersaarummut tapiliussaq allanngortinneqartussaavoq.

Eqqissisimatitsinermut nalunaarut naapertorlugu tunngaviusumik eqqissisimatitsiviusumi aqqusinernik pisuinnaallu aqquserninik sanaartornissaq, kiisalu motoorillit atorlugit angalanissaq inerteqqutaavoq. Kisiannili Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisortaqaarfik Ilulissat Kommuniani kommunalbestyrelsimit tusarniaaffigineqareernermini sanaartugassanut aalajangersimasunut akuersissuteqarsinnaavoq. Tassunga atatillugu illernit angallavissat Ilulissat Kommuniani angallatinik motoorinik ingerlatilinnik atuinissamut nalunaarummi aalajangersarneqartussaapput.

Immikkoortumi tassani imeqarfimmut killeqarfik angallavissanik illiniliornissamut killiliivoq. Imerkik milluaavik, taamaalillunilu imeqarfimmut killeqarfik allanngortinneqarpata, illinernik nutaanik pilersitsinissamut periarfissiisoqarsinnaavoq. Kisiannili imeqarfiup killeqarfia nuunneqassappat, suliniutit annertuut, qupp. 49-mi paasissutissat 1-imi sukumiisumik allaaserineqartut pisariaqartussaapput.

Sukkut illiniliornissaq naleqqunnerpaanersoq pillugu misissueqqissaarnissaq pisariaqarpoq. Tassani innuttaasut najugaqartut pisariaqartitaat, pinngortitap eqqarsaatigineqarnissaa, kulturikkut kingornussat eqqarsaatigineqarnissaat il.il. pillugit ilisimasaqarnissaq pisariaqarpoq.

Suliniutissat "sunngiffimmi sammisaqarfii" pillugit suliniutissanut, imm. 9.2-mi sukumiisumik allaaserineqartunut ingerlaqatigitillugit, sunngiffimmi sammisaqarfinnut illiniliornikkut atulersinneqarpata iluaqutaasinnaavoq.

Kingunerisassat

Qamuteralannut illinernik nutaanik, qimussinut aammalu avatangiisinut pinngortitamullu annertunerusumik akornusersuiffiunngitsunik atulersitsinissaq ataatsimut isigalugu takornariaqarnermik inuussutissarsiuteqarnermut, aallaaniarnermut aalisarnermullu kiisalu innuttaasunut najugaqartunut pitsaasunik kinguneqassasooq naliliisoqarpoq. Illernit nutaat takornariat misigisaqartinnissaannut qinigassanik amerlititsinissamut periarfissiissapput, nunami sumiiffiit amerlanerusut orninneqarsinnaalertussaammata. Tamatuma peqatigisaanik qamuteralannut illernit piniartut aalisartullu atugaannut pitsaanerulersitsissapput, pisanik illoqarfimmut assartuussineq ajornannginnerulertussaammata. Innuttaasut najugaqartut eqqarsaatigalugit illernit nutaat pitsorluttunut, ilaatigut utoqqarnut sumiiffimmut kulturip oqaluttuarisaanerani imminnut isumaqartunut angalanissamut periarfissanik pilersitsissapput. Tamatumani ilaatigut nasiffiit narsaamanerillu pineqarput.

Qamuteralaat angalanissaannut illernit amerlanerusut atulersinneqarnerini sunniutaanerluttussaq tassaasinnaavoq nipiliorneq. UNESCO-qarfiup angissusia eqqarsaatigalugu nipiliornermit eqqugaasussat killeqartorujussuurtut naliliiffigineqarput. Taamaattumik nipiliornermi ajornartorsiutaasussaq annerpaaq tassaavoq, nipiliornerup sumiiffimmi qamuteralaat angalaffigisaani inuit allat nipiliorfigineqarnissaat. Qamuteralaat nipiliorneri qimussinut sunniuteqarsinnaavoq, taamaalillunilu soqutigisaqartut marluusut taakku akornanni aqqiagiinngittoqalersinnaavoq. Taamatuttaaq illineq sumiiffimmi assersuutigalugu puisit piaqqiorfiinut qanittumut inissinneqassappat, nipiliorneq uumasunut sunniuteqarsinnaavoq.

Qamuteralannut illinernik atulersitsinermi nungullartitsisoqarsinnaavoq, aammalu sumiiffimmi eqqissisimatitami tamanna pisinnaalluni. Taamaattumik aammaloorluni angallannermut illernit amerlassutsimikkut killeqarnissaat pingaartinneqarpoq, taamaalilluni aamma sumiiffimmi nungullarnerit annikinnerpaatinneqassammata.

Tabeli 9.1: UNESCO-qarfimmi killeqarfinnulu angallannermut maleruagassat qasukkartinneqarnerisa kingunerisassai

Imai	Inuit aningaasaqarnerannut kingunerisassat (takornariaqarnermik inuussutissarsiuteqarneq, aallaaniarneq aalisarnerlu, najukkami innuttaasut)	Illoqarfimmik ineriartortitsinermut kingunerisassat	Pinngortitamut, avatangiisinut kulturikkullu kingornussanut kingunerisassat
Sumiiffimmi angallanneq	Inuit tamarmiusut akornanni inuit aningaasaqarnerannut kingunerisassat pitsaasut Qimussinik atuisunut, qimusserluni takornariatitsisarnermut sumiiffimmilu eqqissisimatitami misigisassanut tamarmiusunut kingunerluutaasinnaasut. Uumasunut, aallaaniarnermut aalisarnermullu aammalu angallannernut allanut nipiliortoqarsinnaavoq	Attuumassuteqanngilaq	Sumiiffimmi pinngortitaq eqqissisimatitaq sammisaqarfiunerulissaaq, sumiiffilli sammisassat annertussusiinut sanilliulluni angisoorsuuvooq. Nungullartitsinissaq naasullu eqqissisimatitaasinnaasut eqqarsaatigineqassapput Imeqarfiup killeqarfia eqqarsaatigineqassaaq.

	Inissiinerlunnermi qimussinut illernit eqqornerlunneqarsinnaapput		Nipiliorneq angallannerlu uumasunut akornusersuisinnaapput
--	--	--	---

Ataatsimut naliliineq

Ilulissani eqqaanilu qamuteralannut illinernik amerlanerusunik toqqaanermi najukkami innuttaasut takornariallu pinngortitamut ornigussinnaanerit annertunerulersinnaavoq. Illinernik killeqartuinnarnik toqqaasoqarpas, tamatumalu peqatigisaanik pinngortitaq, avatangiisit angallattullu eqqarsaatigineqarpata, taamaaliornissaq pingaarnertut pitsaasunik sunniuteqartussatut naliliiffigineqarpoq,

9.2. Sunngiffimmi sammisaqarfiit

NIRAS-ip sunngiffimmi sammisaqarfiit, UNESCO-qarfiup najugaqartunit takornarianillu tikinneqarsinnaanerit annertusitississat pillugit suliniuteqartoqassasoq siunnersuutigaa. Sunngiffimmi sammisaqarfiit tassapput nunami killeqarfimmi aamma/imaluunniit immikkoortillugit killeqarfilikkat, sumiiffiup sinneranut naleqqiullutik maleruagassanik sakkukinnerusunik maleruagassaqartitsiffiusut.

Sunngiffimmi sammisaqarfinni illuaqqanik, innuttaasunit najugaqartunit takornarianut Kangianut ingerlasunut "pitstop"-it atorneqarsinnaasunik imaluunniit UNESCO-qarfimmi nakkutigisamik allatut sammisaqartitsilersinnaanissamut periarfissiisussanik sananissamut periarfissiisoqarsinnaavoq. Kiisalu killeqarfiit iluanni nasittarfinni narsaamanernik, najugaqartut takornarissallu Kangianik misigisaqarfigisinnaasaannik sananissamut periarfissiisoqarsinnaavoq.

Sumiiffiit killilikkat killeqartuinnarnik atugassiiffiusarnissaannik eqqarsaatigineqarsaa pingaaruteqarpoq. Kiisalu sunngiffimmi sammisaqarfiit aqqissuunneqarnerini najukkami innuttaasut takornariaqarnermillu inuussutissarsiuteqartut pisariaqartitaat eqqarsaatigineqassapput. Sumiiffiit killilikkat aamma qinnuteqartoqarnera tunngavigalugu toqarneqarsinnaassapput, taamaalillunilu sumiiffiit killilikkat najukkami innuttaasut takornariaqarnermillu inuussutissarsiuteqartut pisariaqartitaat tunngavigalugit naleqqunnerpaamik inissinneqartassapput.

Sumiiffiit killilikkat inissiffissat tamarmiusunik naliliinerit, nunami pissutsit misissoqqissaarnerinik kulturikkullu eqqarsaatigisassanik ilaqartinneqartut tunngavigalugit toqarneqartassapput, taamatullu sunngiffimmi sammisaqarfimmi illuliornermi nunap eqqarsaatigineqarsinaa piumasaqaatigineqartariaqarpoq. Taakkununga ilaassapput:

- Sumiiffiit killilikkat najugaqartunit takornarianilluunniit tikinneqarsinnaalersussatut kissaatigineqartut inuit ataasiakkaat soqutigisaat aallaaviginagit, kisiannili tamakkiisumik misissuinerit tunngavigalugit inissinneqartariaqarput
- Sumiiffiit killilikkat sapinngisamik nunamut naleqqussarneqassapput, aammalu sumiiffinnit eqqissisimatitaniit ersarinnerisa killilerneqarnissaa eqqarsaatigineqassaaq
- Sumiiffiit sanaartorfigineqarsinnaassapput tikinneqarsinnaassallutillu
- Kulturimi pissutsit inissiffissamut ilanngullugit eqqarsaatigineqassapput – taakkunungalugu sumiiffinnut pingaarutilinnut imaluunniit 'nunami ilisarnaatinut' qanittumiinnissat, kiisalu sumiiffinnut kulturip oqaluttuarisaanerit pingaarutilinnut assigisaannullu ilaanginnissat ilaatinneqarput
- Sumiiffimmi sanaartornissamut piumasaqaatinik aalajangersaasoqassaaq, taakkunungalugu sanaartukkat angissusissat, portussusissat immaqalu ilusiligaanerit qalipaataannillu toqqaanerit, sanaartukkat sumiiffimmut naleqquttuunissaannut qulakkeerisussat ilaatinneqarput
- Sumiiffinnut killilikkanut ingerlatsinissamut pilersaarummik peqqissaarussamik suliaqartoqassaaq

Suliniutissat qamuteralannut illinernik nutaanik atulersitsiniarluni suliniutissanut, imm. 9.1-imi allaaserineqartunut ingerlaqatigitillugit, sunngiffimmi sammisaqarfinnut illiliornikkut atulersinneqarpata iluaqutaasinnaavoq. Suliniutissat taakku marluusut ataatsimoorlutik Ilulissat Kangiata eqqaani sumiiffinni sammisaqarfinnik annertusititsisussaapput, tamatumalu peqatigisaanik sumiiffimmi sammisat aquneqassapput, taamaalilluni UNESCO-qarfiup atorneqarneranut sunniuteqassanngimmata.

Qanoq iliortoqassava?

Nunami killeqarfiup iluani sunngiffimmi sammisaqarfinnik pilersitsisoqassappat,unami killeqarfik pillugu kommunimut pilersaarummut tapiliussaq allanngortinneqartariaqarpoq, imaluunniit immikkut ittumik akuersissuteqartoqartariaqarpoq, tak. Tabeli 5.1. Kommunalbestyrelsi nammineerluni kommunimut pilersaarummut tapiliussamut immikkut ittumik akuersissuteqarnissamut allannguissamulluunniit oqartussaasuvoq – kisiannili Namminersorlutik Oqartussat allannguissamut akerrilissinnaapput. Killeqarfiup nunataata annertuumik allanngortinneqarnissaa kissaatigineqarsimappat, tamatumunnga UNESCO akuersisussaavoq.

Eqqissisimatitsinermut nalunaarut naapertorlugu sumiiffimmi eqqissisimatitami illunik sanaartukkanillu aalaakkaasunik allanik, kiisalu aqqusinernik pisuinaallu aqutaannik sanaartornissaq inertequtaavoq. Kisiannili sumiiffimmi eqqissisimatitami sunngiffimmi sammisaqarfinnik pilersitsisoqassappat, Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisortaqarfiup Ilulissani kommunalbestyrelsip tusarniaaffigereernerani tamatumunnga akuersineratigut pilersitsisoqarsinnaavoq.

Sumiiffiit sammisaqarfiit nunamut aalajangiisussamik sunniuteqarnerlussanngippata, sumiiffiit killilikkat killeqartuinnarnik amerlassusillit atugassiissutigineqartariaqarput, inissinermilu immikkoortup matuma siuliani allaaserineqareersutut tamarmiusunut misissueqqissaarnerit tunngavigineqassapput.

Ullumikkut sumiiffinnik sammisaqarfinnik pilersitsinissamut ilusiliinissamullu inatsisitigut tunngavissanik soqanngilaq. Sumiiffiit sammisaqarfiit asimiittut Pilersaarusiornermut inatsimmi § 18, imm. 2.2 naapertorlugu "Sumiiffiit immikkut ittumik mernguersarfittut atorneqartut"-ut atugassiissutigineqarsinnaapput. Sumiiffiit sammisaqarfiit kommunimi pilersaarusiornermi, aalajangersimasumik nunaminertat atornissaannut, sanaartornissamut il.il. maleruagassiuiffiisunnaasumi pilersaarusiornermut sakkussatut inatsisinik tunngaveqarnissaat qulakkeerniarlugu taamatut suliarineqarsinnaapput.

"Avannaata Kommuniani kommunimut pilersaarut" ullumikkut sumiiffinnik L-inik, sumiiffinni immikkut ittumik mernguersarfittut atorneqartuni sunngiffimmi sammisassanut illuliornermut sanaartornermullu atugassanik imaqareerpoq.

Tassalu sumiiffiit sunngiffimmi sammisaqarfiit sumiiffittut L-itut, nunaminertat atorneqarnerinut, sanaartornermut il.il. pingaarnernik aalajangersagaqarfiusutut inissinneqartussaapput. Tamanna tunngavigalugu nunaminertat atorneqarnerinut aalajangersakkat sukumiinerusut, inatsisitigut pituttuiffiusut (najukkami pilersaarusiornermut aalajangersakkat) suliarineqassapput.

Kingunerisassat

Sumiiffiit sammisaqarfiit innuttaasunut najugaqartunut takornariaqarnermillu inuussutissarsiuteqartunut eqaannerusumik aaqiinnissamut sumiiffimmiissinnaanermullu annertunerulersitsinnaapput,

Kisiannili sumiiffiit sammisaqarfiit nunap isikkuanut akornusersuisinnaapput. Tassalu sunngiffimmi illuaqqat naleqqutinngitsumik inissinneqarsimappata, tamanna takornariat najugaqartullu allat Kangianik misigisaqarsinnaanerannut isumaqarsinnaavoq. Tamatuma saniatigut sunngiffimmi illuaqqat eqqakkanik amerlisitsinnaapput nungullariartornermillu annertusititsinnaallutik. Tamatumani suliasaqarfinni

ataatsimoortuni ikittuni suliniutit atuutsinneqalernissaasa, taamaalillunilu sumiiffinni sammisaqarfiusuni sunniutaanerluttussat killilersimaarnissaasa pingaaruteqassusia erseqqissarneqarpoq.

Tabeli 9.2: Sumiiffinnik sammisaqarfinnik toqqaanerup kingunerisassai

Imai	Inuit aningaasaqarnerannut kingunerisassat (takornariaqarnermik inuussutissarsiuteqarneq, aallaaniarneq aalisarnerlu, najukkami innuttaasut)	Illoqarfimmik ineriartortitsinermut kingunerisassat	Pinngortitamut, avatangiisinut kulturikkullu kingornussanut kingunerisassat
Sumiiffinnik sammisaqarfinnik toqqaaneq	Kangiata eqqaani sumiiffimmiissinnaanermut periarfissat annertusitinneqarnerini takornariaqarnermik inuussutissarsiuteqartunut najukkamilu innuttaasunut kingunerisassat pitsaasut	Attuumassuteqanngilaq	Nunap isikkuanik akornusiineq Illuaqqaniit eqqagaasinnaasut (Eqqissisimatitsinermut naleqqiullugu avatangiisinut ulorianartorsiortitsineq annerunngilaq). Nungullariartorneq annertunerusoq (naasut, eqqakkat, angallanneq)

Ataatsimut naliliineq

Sumiiffiit sammisaqarfiit Kangiata eqqaani sumiinnissamik piumasaqarneq malillugu inissinneqassappata, sumiiffiit sammisaqarfiit Kangiani misigisassat amerlinissaannut tikikkuminassutsimullu periarfissat pilersinneqarsinnaapput.

Sumiiffiit sammisaqarfiit nunami naleqqutinngitsumut inissinneqarpata, aammalu nungullariartorneq eqqakkallu eqqarsaatigalugit naleqquttumik ingerlanneqanngippata, tamanna Kangianik tamarmiusumik isiginninnermut kingunerluuteqarsinnaavoq.

Matuma siuliani taaneqartut eqqarsaatigalugit sumiiffiit sammisaqartitsiviit sumiiffinnut ikittunut eqiterutsillugit atuutsinneqalissappata, taakkuninnga atulersitsinermi iluaqutissat kingunerisassanut pitsaanngitsunut naleqqiullutik annertunerusussaapput.

9.3. Illoqarfimmik ineriartortitsineq

NIRAS-imiit siunnersuutigineqarpoq, Ilulissat illoqarfiata nutaanik inissialiorfigalugu, akunnittarfiliiorfigalugu illuaqqiorfigalugulu allineqarsinnaaneranut periarfissat sukumiisumik misissuiffigineqassasut. Immikkoortoq 0-imi allaaserineqartutut Ilulissat illoqarfiata ineriartortinnissaanut periarfissat ataatsimut isigalugit killeqarput aammalu killilersugaasutut misigisimaffigineqarlutik. Ilulissat illoqarfiata ineriartortinneqarnera ataatsimut isigalugu eqqarsaatissat tamarmiusut aallaavigalugit eqqarsaatigineqartariaqarput, aammalu pinngortitaq asseqanngitsoq ataqqillugu ineriartortitsinissamut qulakkeerinnissaq aallunneqartariaqarluni.

Avannaata Kommuniianiit ineriartortitsinissamut pilersaarut "Ilulissat illoqarfiata Avannamut ineriartinneqarnissaa"²⁷ suliaraa. Illoqarfiup kujataani killeqarfik illoqarfimmut qanittoq, kiisalu illoqarfiup avannamut kangiani imermik milluaaveqarfik peqqutaallutik maannarpiaq illoqarfiup avannamut allilerneqarnissaa periarfissaavoq. Kisiannili illoqarfik avannamut ineriartortinneqassappat, aqqusineramik avaqqutsiffiusumik atuutsitsilernissaq pisariaqarpoq, taamaattumillu sanaartornermut aningaasanik pisariaqartitsisoqarluni. Taakku saniatigut ineriartortitsinerup nassatarisaanik sumiiffimmi qaartiterutaasiviup eqqaavissuullu peerneqarnissaat, kiisalu mittarfissamut killeqarfiit immikkut piumasaqaateqarfiusut eqqarsaatigineqarnissaat pisariaqarpoq. Illoqarfik avannamut kimmuk ineriartortinneqassappat, imermik milluaavik allanngortinneqartariaqarpoq, tamannalu qupp. 49-mi paasissutissat 1-ip ataani sukumiisumik allaaserineqarpoq.

Ilulissat illoqarfiata kujammuk ineriartortinneqarnissaanik pisariaqartitsineq naammassiniarlugu suliniutissat uku marluusut saqqummiunneqarput:

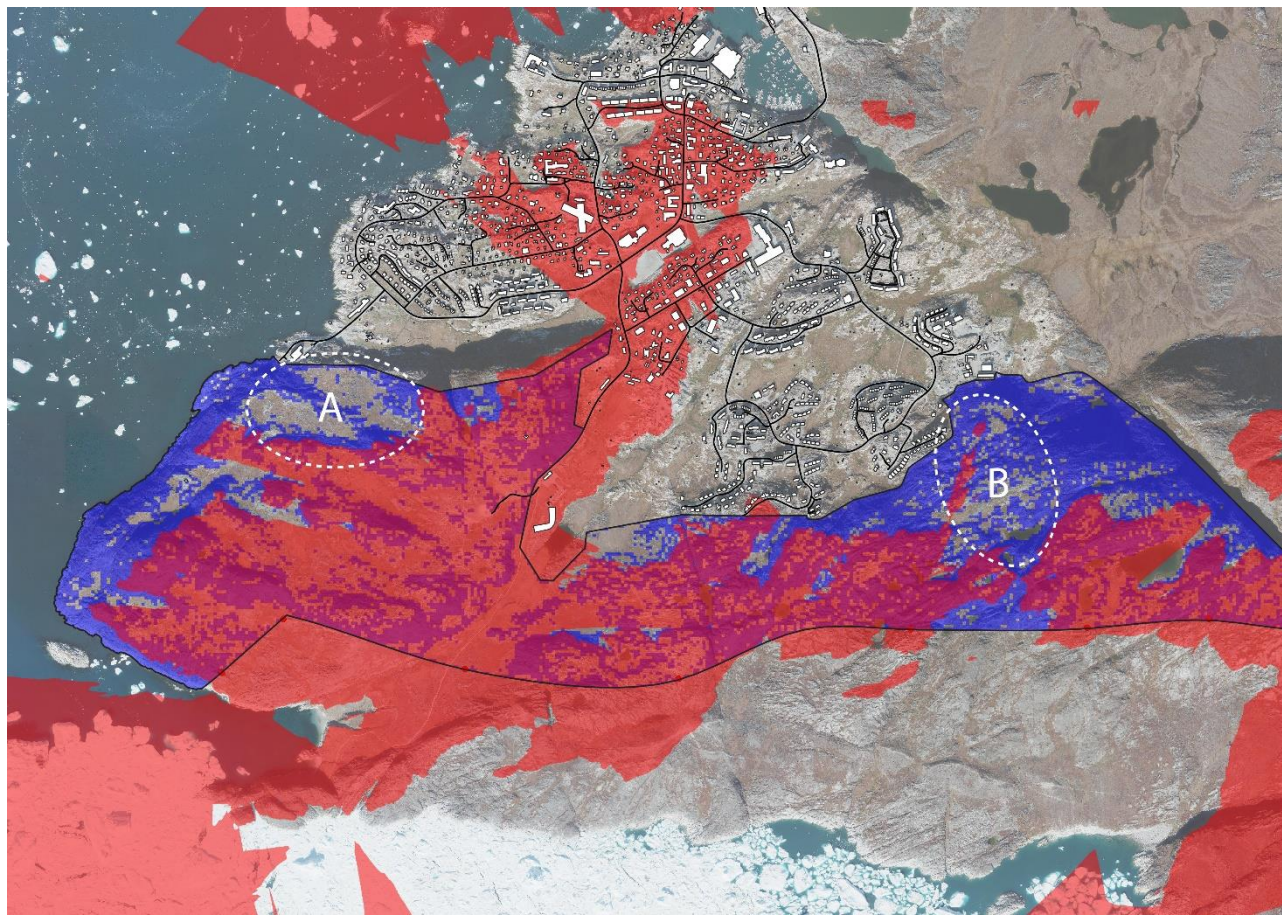
- 1) Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi illuliortiterneq, imaluunniit
- 2) Qimmit killeqarfimmut nuunnerisigut illuliortiterfissanik inissaliineq

1) Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi illuliortiterneq

NIRAS-ip siusinnerusukkut Avannaata Kommunia sullillugu killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi sanaartornissamut periarfissat immikkut ittumik misissoqqissaarsimavai²⁸. Misissueqqissaarnermi takutinneqarpoq, nunami pissutsit ersarissuserlu eqqarsaatigalugit killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi sumiiffiit sanaartorfiusinnaasut marluusut: Sumiiffik A, killeqarfiup avannamut kitaaniittoq, kiisalu Sumiiffik B, killeqarfiup kangianiittoq, tak. Ilusiliaq 9.2.

²⁷ "Ilulissat Avannaanuk ilusissatut pilersaarut inaarutaasumik akuerisaasoq", Avannaata Kommunia, https://www.avannaata.gl/nyheder/2021/03/31_strukturplan?sc_lang=da

²⁸ "Ilulissat Kangianut killeqarfik illoqarfimmut qanittoq pillugu misissueqqissaarneq", Avannaata Kommunia sinnerlugu Niras-imit suliarineqartoq.

Ilusiliaq 9.2: Sumiiffiit A aamma B, "Ilulissat Kangiani killeqarfimmik illoqarfimmut qanittumik misissueqqissaarnek", Avannaata Kommunia sinnerlugu NIRAS-imit suliarineqartoq

Sumiiffimmik sanaartorfissamik toqqaanerup saniatigut aamma najugaqarfinnik, akunnittarfinnik illuaqqanillu sanaartornissamut akuersissuteqartoqarsinnaanersoq aalajangiiffigineqartariaqarpoq, tamanna killeqarfimmut avatangiiisaanullu annertuunik assigiinngitsunik kinguneqarsinnaammat. Sanaartukkat killeqarfimmi sananeqartussat qanorluunniit ilusilernerqaraluarpata, naleqqussaansissamut sanaartukkallu isikkuinut piumasaqaateqarnissaq naapertuutissaaq, taamaalilluni Kangiani pinngortitap naleqassusia pisariaqanngitsumik ajorseriartinneqassanngimmat.

2) Qimmit killeqarfimmut nuunnerisigut illuliortiterfissanik inissaliineq

Illoqarfimmi illut aamma/imaluunniit akunnittarfiit amerlinissaannut periarfissatut allatut maanna qimmiliviusut, killeqarfimmut illoqarfimmut qanittumiittut avannaata tungaaniittut killeqarfimmut nuunneqarsinnaapput. Taamaalilluni maanna illoqarfiusumi ullumikkut qimmilivigineqartumi sanaartorfissanik inissaliisoqarsinnaavoq. Tamanna pissappat maanna qimmiliviusumi sanaartornissaq periarfissinneqassaaq, tamannalu sulii inissinneqanngilaq.

Ilusiliaq 9.3: Qimmiliviit

Qanoq iliortoqassava?

1) Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi illuliortiterneq

Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi sanaartortoqassappat, killeqarfimmut kommunimut pilersaarummut tapiliussaq maanna atuuttoq allanngortinneqartussaavoq, tak. Tabeli 5.1. Pilersaarusiornermut inatsit naapertorlugu Avannaata Kommunian sumiiffimmi nunaminertanut oqartussaasuvoq, kisiannili kommunimut pilersaarut allanngortinneqassappat, Namminersorlutik Oqartussat akuersitinneqartariaqarput. Kommunimut pilersaarummut tapiliussaq allanngortinneqarsinnaavoq, taamaalillunilu maanna killiliussaq atuutsinneqaannartussanngorlugit, kisiannili sanaartorfissatut toqqarneqartumut maleruagassat qasukkaamitinneqassallutik. Taamaangippat killeqarfiup killeqarfiup nuunneqarsinnaavoq. Pisumili kingullermi UNESCO-mi malittarisassat naapertorlugit UNESCO akuersitinneqartussaavoq. Killeqarfippiaq allanngortinnagu sanaartorfissatut toqqarneqartumi maleruagassat qasukkaamitillugit atuutsitsisoqalissappat, maanna killeqarfimmi sumiiffiup sinneranut aqutsineq atorneqartoq atuutiinnassaaq.

Killeqarfimmi illoqarfimmi qanittumiittumi illunik sanaartornermut atatillugu aamma aningaasaqarnikkut eqqarsaatigisassanik peqarpoq. Ilulissat illoqarfiata ineriartortinnera periarfissanik amerlanerusunik, taamaalillunilu illoqarfiup aningaasaqarnikkut ineriartorfissaanik pilersitsiviusussaavoq. Killeqarfimmi illoqarfiup qanitaaniittumi sumiiffiit arlaat illuliorfissatut kissaatigineqaraluarpalluunniit, aamma aningaasaqarnermi assersuutigalugu aqquserniornermut qaartiterinermullu aningaasartuuteqartoqartussaavoq.

2) Qimmit killeqarfimmut nuunnerisigut illuliortiterfissanik inissaliineq

Ilulissat illoqarfianni qimmiliviit killeqarfimmut nuunneqassappata, qimmeqarfiit imeqarfimmut killeqarfiup avataanut inissinneqarnerini killeqarfimmut imaluunniit imeqarfimmut killeqarfimmut maleruagassiat atuuttut allanngortinneqartariaqanngillat, tak. Tabeli 5.1. Kisiannili sumiiffinni maanna qimmit inissisimaffigisaanni

sanasoqarsinnaanersoq misissoqjissaarneqartariaqarpoq, taamatullu nunaminertanik atorineqarsinnaasunik killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumiittumi peqarnissaa pisariaqarluni.

Kingunerisassat

1) Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi illuliortiterneq

Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumiittumi sanaartornissamut akuersissutinik tunniussinermit kingunerisassanut sumiiffik sanaartorfissatut toqqarneqartoq, kiisalu illut qanoq ittut sanaartugassatut akuersissuteqarfigineqarnersut apeqqutaassapput.

Sumiiffik A sumiiffiuvoq ataatsimoortoq, sanaartornissamut piukkunnaateqartoq. Sumiiffilli atorineqassappat, killeqarfimmi aqquserniornissap pisariaqarnissaa ilimanaateqarpoq, taannalu sumiiffimmi eqqissisimatitami, kiisalu sumiiffinni killeqarfimmi illoqarfiup qanitaaniittuni, amerlanerit pisuttuarfigisassaanni sumiiffimmiillu apuuffigisassaanni ersarittussaavoq.

Sumiiffik B, killeqarfiup kangisissortaaaniittoq siammasinnerusunik sanaartornissamut periarfissaqarpoq, aammalu sumiiffik A-mut sanilliulluni amerlanerusunik qaartiterisoqarnissaanik pisariaqartitsiviusoq ilimanarluni. Akerlianik sumiiffik B maanna attaveqaasersuutitut aqqusermullu qaninnerummat, sumiiffimmit eqqissisimatitamiit aamma killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi pisuinnaat aqqutaannit atorineqartuniit ersarinnnginnerusussaavoq.

Sumiiffimmi inissianik akunnittarfinnillu sanaartortoqarnissaa kissaatigineqarpat, tamanna killeqarfimmi sammisat immaqalu angallannerit amerlinerinik pilersitsiviusaaq. Amerlasuut killeqarfik aqqusaarlugu Kangianukartarmata, tamanna Kangerluup aqqutaani nunamik akornusersuinermit pilersitsiviusinnaavoq. Pingaartumik illut ilusiligaaneri angissusiilu nunamut tulluuttuunissaannut maleruagassiuussisoqanngippat, tamanna akornusersuiffiusussaavoq. Taakku saniatigut qaartitsisarnerit erserit, kiisalu inissiaqarfinnut nutaanut pilersuinerit nunamut sunnuteqarsinnaapput, kiisalu UNESCO-qarfimmiit ersarittussaallutik.

Sunngiffimmi illuaqqanik sanaartortoqassappat, tamanna killeqarfimmi nunap isikkuanut, kiisalu aningaasartuutitut, illuaraliortiternermut pisariaqartinneqartunut attaveqaasersuutinullu pisariaqartunut annikinnerungaatsiartunik sunnuteqassaaq. Tamanna pingaartumik illuaqqanik atuinissamut attaveqaasersuutinik alliliisoqarnissaa pisariaqartinneqanngitsoq naliliisoqarpat atuuttussaavoq.

2) Qimmit killeqarfimmut nuunnerisigut illuliortiterfissanik inissaliineq

Qimmiliviit killeqarfimmut illoqarfimmut qanittumut qanillineqassappata, innuttaasunut takornarianullu, illoqarfimmiit Kangianut angalaartunut isikkutigut ajoqutaasinnaavoq nipiliortoqalersinnaallunilu. Tamanna aappaatigut sumiiffiup misigineqarneranik ajornerulersitsisinnaavoq, aappaatigullu pingaartumik takornarianut, kalaallit kulturiat misiginarlugu sumiiffimmut angalasunut pitsaasunik misigisaqarfiusinnaalluni.

Aamma qimmeqarfiit nuunneqarnerini qimmit inuttaasa atugaat ajornerulersinneqassapput, qimmiutillit nerukkaatissanik imermillu assartuinerminni, qimmit illoqarfimmi inissisimagallerneritut naleqqiullugu aqqut tannerusoq atortalertussaamassuk. Tamatuma saniatigut qimmiliviit Ilulissat illoqarfianni qorsooqqinnersat ikittunnguut ilagaat, qimmiliviillu sanaartukkanik taarserneqarpata, tamanna illoqarfiup ataatsimut isikkuanik aamma ajornerulersitsisussaavoq.

Tabeli 9.3: Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi sanaartornerit, kiisalu qimmiliviit killeqarfimmut illoqarfimmut qanittumut nuunneqarnerini kingunerisassaasat.

Imai	Inuit aningaasaqarnerannut kingunerisassat (takornariaqarnermik inuussutissarsiuqarneq, aallaaniarneq aalisarnerlu, najukkami innuttaasut)	Illoqarfimmi ineriartortitsinermut kingunerisassat	Pinngortitamut, avatangiisinut kulturikkullu kingornussanut kingunerisassat
Siunnersuut 1: Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi sanaartorneq	Najukkami innuttaasunut kingunerisassat pitsaasut, tak. najugaqarfissanut periarfissat amerlanerusut Takornariaqarnermik inuussutissarsiornermut kingunerisassat pitsaasut, tak. akunnittarfinnik illuaqqanilluunniit sanaartornissamut periarfissaqalerneq Nuna annertuumik akornusersorneqalissappat innuttaasunut najugaqartunut takornarianullu sunniutaanerlussinnaasut	Ilulissat illoqarfiata kujammut ineriartornissaanut kingunerisassat pitsaasut	Nunap isikkuanik akornusiineq nunaminertat illoqarfimmut qanittut mernguersarfittut nalinginut ajornerulersitsisinnaavoq Sumiiffimmi kulturikkut kingornussat eqqarsaatigineqassapput
Siunnersuut 2: Illoqarfiup killeqarfianut qimminik nuussineq sanaartornerlu	Qimminut aqquq ungasinnerusoq (imeq, nerukkaaneq, eqqagassat) Killeqarfiup allanut, soorlu sanaartornermut atorneqarsinnaaneranut periarfissanik annikillititsineq	Sanaartornissamut periarsiffissiffiussaaq, kisiannili qimmit maanna inissisimaffiat sanaartorfissatut naleqqutinngitsoq naatsorsuutigineqarpoq Sanaartorfissatut tulluunnersoq misissorneqassaaq	Illoqarfimmi qorsooqqinnersat amerlanngillat – sumiiffik qorsooqqissoq peerneqassaaq Killeqarfimmi nuna akornusersorneqassaaq

Ataatsimut naliliineq

1) Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumi illuliortiterneq

Killeqarfimmi illoqarfimmut qanittumiittumi sumiiffinni toqqakkani sanaartornerit Ilulissani innuttaasunut takornariaqarnermillu inuussutissarsortunut arlalinnik pitsaasunik kinguneqarsinnaapput, najugaqarfissanik, akunnittarfinnik takornarianullu illuaqqanik sananissamut periarfissat nutaat atuutilertussaammata. Sumiiffiup sukutsiani sananissaq apeqqutaatillugu, qaartiterinerit malunnartussaammata aammalu attaveqaasersuutiniq sanaartortoqartussaammat sanaartornerit illuliortiternerillu nunap isikkuanut sunniutit, sumiiffiup misigineqarneranut sunniutaanerluttussat arlaqarsinnaapput. Takornarianut illuaqqanik, biilinit tikinneqarsinnaanngitsunik, imaluunniit imermik pilersuinermik kuuffilersuinermillu pisariaqartitsiffiunngitsunik sanaartortoqassappat sunniutit annertuallaassanngitsut ilimanarpoq.

2) Qimmit killeqarfimmut nuunnerisigut illuliortiterfissanik inissaliineq

Ilulissat illoqarfiata kujammut allineqarnissaanut inissaqartitsiniarluni qimmiliviit killeqarfimmut illoqarfimmut qanittumut nuunneqarnissaat iluaqutissartaqarpoq. Kisiannili qimmilivimmi maanna atorneqartumi sanaartortoqarsinnaanersoq misissuiffigineqassaaq. Qimmilli nuunneqarnissaat aamma arlalinnik akornutissartaqarpoq, tassami qimmilivik annertoq ingerlalluarterlu illoqarfimmut qanittoq atorunnaartussaavoq. Taamaattumik qimmit nuunneqarnissaat aamma qimmiutilinnut ajoqutaasussaavoq, qimmit ungasinnerusumiilertussaammata. Qimmit nuunneqarnissaanut suliniuteqarnermi iluaqutissat akornutissanit annertunerusariaqanngillat, sumiiffik atorunnaartussaq sanaartornissamut tulluunnersoq qulakkeerneqanngimmat.

Paasissutissat 1: Imeqarfiup killeqarfiata annikillinissaanut periarfissat²⁹

Imeqarfiup killeqarfia annikillineqarsinnaava?

Misissuineq ataatsimut isigalugu imeqarfiup killeqarfia Ilulissat illoqarfiata allineqarnissaanut aamma Ilulissat eqqaani angalanissamut periarfissanut killilersueqataasoq tikkuarneqarpoq. Imeqarfiup killeqarfiani ilaatigut sanaartornissaq aammalu qamutit assakaasullit atorlugit angalanissaq inertequtaapput, tak. imm. 5. Imeqarfiup killeqarfia annikillineqarpat, tamanna sanaartornermut aammalu Ilulissat avannamut kangiani angalanissamut periarfissat annertusitinneqarsinnaapput. Tamannali pissappat, nunap assersuutigalugu sanaartornissamut naleqqunnissaa pisariaqarpoq.

Ilulissani imeqarfiup killeqarfia sumiiffiuvoq, Ilulissani imermik imerneqarsinnaasumik pilersuineri aamma aalisakkerivinnut pilersuineri imermik tunisassiassamik, siallertarnerani imaluunniit nunap aattornerani pilersinneqartumik katersuiffiusoq. Tassunga nunataa ilanngullugu naatsorsuutigineqartarpoq, imeq tunisassiassaq erngup kuuffiiniit, soorlu qaqqat sivinganeriniit qattuneriillu tatsinit qaffasinnerusuni sialuit aattornermillu erngup katersuuffiiniit aammalu kuuit aqqutigalugit sumiiffimmut kuuttarmat. Imeqarfiup killeqarfilerneqarnerani illoqarfimmi erngup imerneqarsinnaasup mingutsinneqarnissamut illersorneqarnissaa siunertarineqarpoq, illoqarfiup imileriffiani akuutissat kissaatigineqanngitsut tamaasa peersinnaanngimmagit, aammalu imermik pilersuineq inuit sammisaqarneriniit kemiimut tunngassutilinnut immikkut ittumik malussajasuummat.

Nukissiorfiit ilisimatitsissutigaat, Ilulissani imeq atorfissaqartinneqartoq ukiumut 1,2 millioner m³-t missaanniittoq, aammalu imeqarfimmi ullumikkut ukiumut imeq 3,8 - 4,2 millioner m³-t missaanniittoq katersorneqartartoq.

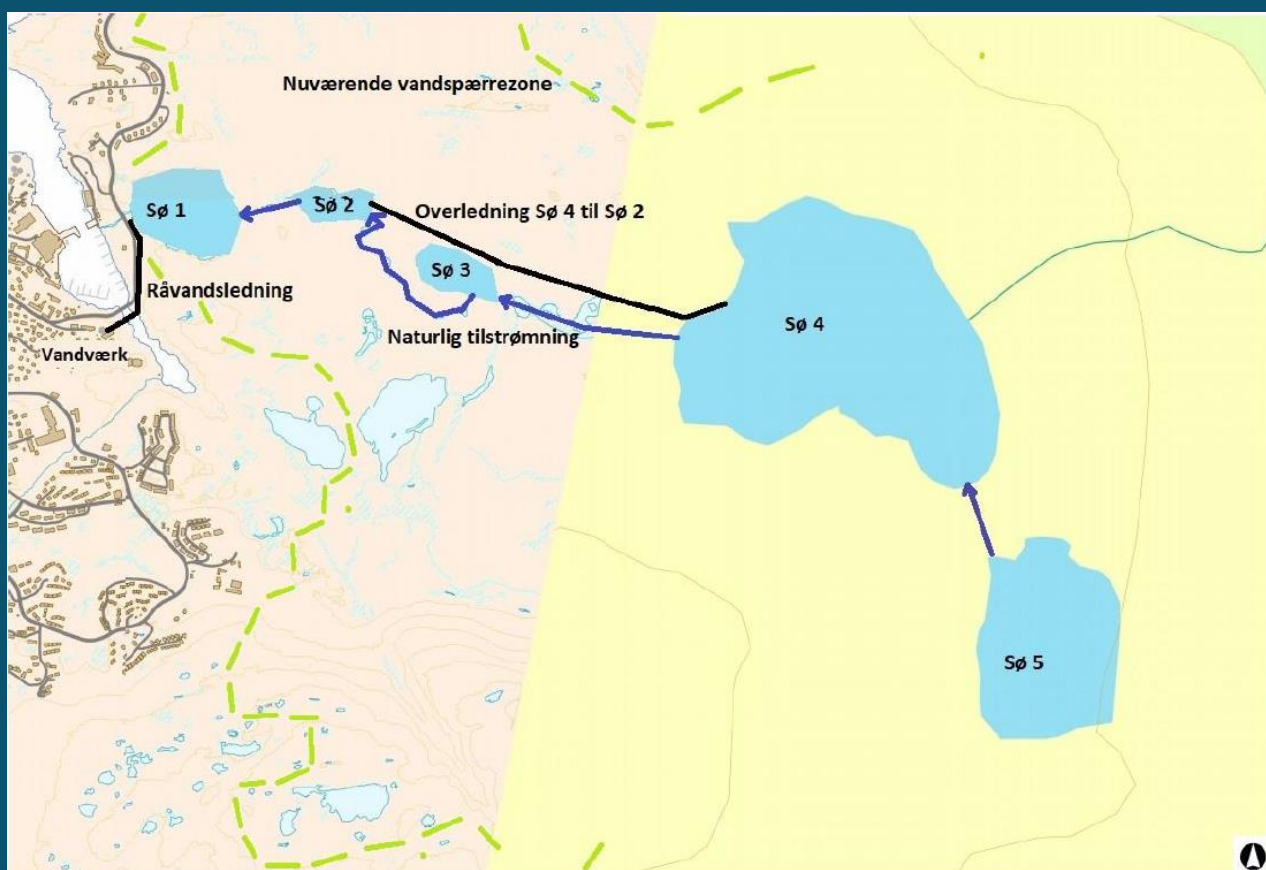
Imeqarfiup killeqarfiata nuunneqarnissaanut periarfissat

Naliliineq malillugu erngup imerneqarsinnaasup isumalluutaasup pitsaassusia eqqunngikkaluarlugu illoqarfimmi imeqarfimmut killeqarfik allanngortinneqarsinnaavoq. Tatsit anginersaat, taseq 4, illoqarfiup imeqarfiatut pingaarnertut atorneqalerpat, tatsit imeqarfiusut illoqarfimmut qanittut pingasut, taseq 1, 2 aamma 3 (tak. Ilusiliaq 9.4 matuma kingulianiittoq) imermik isumalluuteqarfittut aamma imermik tunisassiassamik katersuivittut atorunnaarsinnaapput. Imeq tatsit pukkinnerusumiittut avaqqullugit ruujorikkut kuutsinneqarsinnaavoq, taamaallillunilu maanna erngup katersorneqartartup 75 – 80%-iata pigiinnarneqarnissaa Asiaq-mit naatsorsuutigineqarpoq, taannalu illoqarfimmi pisariaqartinneqartunut naammappoq. Pitsaaqutaasinnaasoq tassaavoq illoqarfik mamarnerusumik imeqalissammat, pingaartumik taseq 2 aamma 3 masarloqarfimmiimmata,

²⁹ Najoqqutarisaaq: Nukissiorfinniit allakkiaq: Ilulissani illoqarfimmi alliliinissaq imermillu imerneqarsinnaasumik pilersuineq.

taamaattumillu erngup mamassusia sunnerneqarsinnaalluni, taannali ulorianangilaq. Taseq 4 aamma 5 qaqqami portunerusumiipput, tassanilu uumassusillit annikinnerupput.

Taamaallilluni imeqarfiup killeqarfia annikillisinneqarsinnaavoq, illoqarfik taseq 4-p tungaanut qaqqap quassugaa tikillugu ineriartortinneqarsinnaalluni, takuuk nunap assinga matuma ataaniittoq. Kiisalu Nukissiorfiit naliliipput, taseq 5-miit taseq 4-mut aqqusiinissaq pisariaqartussaasoq, ukiuunerani taseq 4-p aamma 5-ip akornanni kuuttoq annikillisarmat unittarluniluunniit. Taamatut iluarsiisoqanngippat ukiuunerani qaammatini taseq 4-p imaa illoqarfiup pilersorneqarneranut naammakkunnaarsinnaavoq.

Ilusiliaq 0.4: Ilulissani imermik tunisassiassamik pilersuineq maanna atorineqartoq. Najoqqutarisat: Nukissiorfinniit allakkiaq: Ilulissani illoqqarfimmik alliliineq aamma imermik imerneqarsinnaasumik pilersuineq.

Imeqarfiup killeqarfiata nuunnissaanut akimmiffissat annersaat aningaasaqarnermut tunngasuuvuq, Nukissiorfinniit taseq 4-p aamma imileriffiup akornanni imermut tunisassiassamut nutaamik aqqusiinissaq, kiisalu taseq 5-ip aamma taseq 4-p akornanni iluarsiinissaq 47 million koruunit missaannik aqeqartussatut missiliorneqarmat. Kiisalu Asiaq-p misissuinerani takutinneqarpoq, taseq 4-miit immaqa taseq 3-mut appasinnerusumiittumut annertungaatsiartumik kuuttoqartoq. Taamaattumik taseq 4 isumalluuteqarfittut tatsip imartussutsimigut allangungaatsiartarnera peqqutaalluni unammilligassaqarpoq, taamaattumillu taseq 5-miit kuuttup annertusineqarnissaa pisariaqartinneqarpoq.

10. Nunani tamalaani UNESCO-qarfinnut killeqarfinnullu misilittakkat

Immikkoortumi matumani nunani tamalaani UNESCO-qarfiit killeqarfilerneqarsimasut pillugit assersuutissat nassuiaatigineqarput. UNESCO-qarfinnut allanut taakkulu killeqarfiinut maleruagassat qanoq ilusiligaanersut assersuutini takutinneqarput, taakkunanilu UNESCO-qarfiit najukkani pissutsit eqqarsaatigissassallu malillugit assigiinngitsorpasuarunik periuseqarluni maleruagassiorneqarsinnaaneri takussutissiorneqarpoq. Aamma tamatuma kingunerisaanik ilulissani UNESCO-qarfimmut maleruagassat naapertuuttumik ilusiligaanersut, aammalu maleruagassanik allannguinerit UNESCO-p malittarisassiaanut akerliusariaqanngitsut iluaqutaasumik misissuisoqarsinnaavoq.

Ilulissani UNESCO-qarfik nunarsuarmi UNESCO-qarfinni, toqqaasoqarnerani tunngaviummik pissutsit illuatungeriit oqimaaqatigiissinniarnerini unammilligassanik naammattuuisartuni kisiartaanngilaq. Aamma nunarsuarmi sumiiffini allani toqqaanerit nukiit illuatungeriit arlallit, pingaartumillu UNESCO-p nunarsuarmi silarsuarmilu malitassiaasa aamma najugaqartut namminneerlutik aalajangiisinaanerisa kinaassusiisalu, ineriartortitsinerit piujuartitsiniarnerullu; pinngortitap kulturillu; najukkani piginnittoqarnerit nunami namminerimi aammalu nunani tamalaani piginnittoqarnerit akornanni ataqatigiissitsinissap isumaginiarnerani ajornartoortoqartarpoq. Nunanilu allani pissutsit assingusut qanoq iliorluni isumagineqartarsimappat?

UNESCO-p nunarsuarmi toqqagai assigiinngitsorujussuupput, aqutseriaatsinillu assigiinngitsunik pisariaqartitsiffiullutik. UNESCO nunarsuarmi kingornussa qarfiit kaajallallugit killeqarfiliinissamik piunasaqartanngilaq, kaammattuisarlunili. Nunani tamalaani misilittakkani erseqqissaatigineqarpoq, UNESCO-qarfinni taakkulu avatangiisiini nunarsuarmi kingornussa qarfiit akuunissaasa pigiinnarnissaannut pitsaasumik aqutsinissaq pingaaruteqartoq.

Suliap taassuma ilaatut nalunaarusiami matumani killeqarfiit pillugit nunani tamalaani misilittakkat nalunaarsorneqarput. Tamatumunnga atatillugu nunarsuarmi kingornussa qarfinnut killeqarfiliussanullu assersuutit toqqakkat misissuiffigineqarput.

Assersuutit toqqakkat Tabeli 10.1-imi takutinneqarput, tassanilu nunarsuarmi kingornussa qarfinni ataasiakkaani unammillikkat aqqiissutaasullu allaaserineqarput.

Tabeli 10.1: Nunani tamalaani nunarsuarmi kingornussa qarfiit toqqakkat aamma killeqarfiit pillugit misilittakkat.

Sumiiffik	Suussuseq	Killeqarfiit	Unammillikkat aqqiissutaasullu
Aggersborg (Vikingit illorsuat), Danmark ³⁰	Itsarsuarnitsanik ujarlerfik.	Pilersaarutaasoq	Illoqarfimmi siunnersuisoqatigiinnit anorisaatit amerlassusiinik killilersuinissaq aamma illussaarsuup eqqaani orpinnik ikkussuinissaq kissaatigineqarpoq. Killeqarfiliinissaq naasorissaasunit kissaatigineqanngilaq, naatitsivinnik alliliinissamut periarfissat pigineqaannarnissaat kissaatigineqarmat.
Nassuiaat: UNESCO-miit toqqarneqarnissamut aalajangiinissaq utaqqineqarpoq	Vikingit illorsuat		Ingerlatsivimmiit

³⁰ "UNESCO-mut qinnuteqarnermi ingerlatsinissamut pilersaarut", Nunatta Katersugaateqarfia: https://en.natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/ManagementPlan_Web_lille.pdf

			oqaatigineqarpoq, killeqarfiliinermi nunalerinerup killilersorneqarnissaa siunertarineqarani, anorisaatit killeqarfimmi ungasinnermiittut angissusissaat pineqartut. ³¹
Taseq Ichkeulsøen, Tunesien ³²	Pinngortitaqarfik. Taseq Afrikap avannaani tatsinit assingusunit kingullersaavoq, timmissallu assigiinngitsorpasuit tassaniittarput. 16.800 hektarit.	Aap	Tasinnguit nutaat pingasut nunarsuarmi kingornussaqaqfiup silataaniittut nunarsuarmi kingornussaqaqfimmu annertuumik sunniuteqarnerlupput. Sumiiffiit killilikkat pingasut pilersinneqarput: sumiiffik tamakkiisumik illersugaasoq, sumiiffik ilaannaasumik illersugaasoq (aalisarfigineqarsinnaasoq, aamma sumiiffik malinnaaffigineqartoq, oqartussaasut sanaartukkanik il.il. nakkutilliiffigisinnaasaat.
Potsdam aamma Berlin, Tyskland ³³	Titartaasartut illuliaat nunalu. Potsdam-imi Berlinillu isorliunertaani naatsiiviliarsuit illorsuillu. Naatsiiviliarsuit 500 hektarit aamma illut 150.	Aap	Killeqarfiit marluk avinnerisigut illoqarfiup ineriartornissaa akuerineqarsimavoq, killeqarfimmilu ilorlarmi illup nutaap nakkutigineqarnera annertusisaavoq, kisiannili sumiiffini killilikkanik marluusuni illulionernut malittarisassaqaqpoq.
Stevns Klint, Danmark ³⁴	Pinngortitaqarfik. Ippik nunami nassaassalik, soorlu ujarannguussimasunik arsakunillu.	Aap	Sumiiffik illersorniarlugu ippik kaajallallugu killeqarfik 4.186 ha-nik annertussuseqarpoq.

³¹ "Aggersborg-ip eqqaani killeqarfik najugaqartunit akerliuffigineqartoq", Lokaltindblik.dk: <https://www.lokaltindblik.dk/lokalnyheder/unesco-projekt-i-aggersborg-moeder-lokal-modstand>

³² World Heritage and Buffer Zones, World Heritage Convention: <https://whc.unesco.org/en/series/25/>

³³ Potsdam-imi Nunarsuarmi kingornussassaqaqfimmu killeqarfik (tysk), potsdam.de: <https://www.potsdam.de/content/die-pufferzone-des-unesco-welterbes-potsdam>

³⁴ Nomination of Stevns Klint, World Heritage Convention: <https://whc.unesco.org/uploads/nominations/1416.pdf>

L'ase aux Measows, Canada ³⁵	Itsarsuarnitsanik ujarlerfik. Canadami vikingit illorsuat 1100- kkornisaq. 8.056 hektarit.	Naagga	"Core" zone-mik killeqarfeqarpoq, nunalu tamarmi Canadap oqartussaasuiniinnaq ingerlanneqarpoq. Taamaattumik killeqarfiliinissaq pisariaqanngilaq, nunat eqqaaniittut tamarmik oqartussaasunit pigineqarmata.
Wet Tropics of Queensland, Australien ³⁵	Pinngortitaqarfik. Australiap avannamut kangiata sineriaani sumiiffik kiattup orpippassuunik orpippassualik. 894.420 hektarit.	Naagga	Sumiiffimmi ingerlatsinermut pilersaarummik atuutsitsilernikkut inatsisitigut pisussaaffinngortinneqarpoq. Pilersaarummi sumiiffiit assigiinngitsut assigiinngitsunik qaffasissuseqartinneqartunik illersugaapput. Tamatuma saniatigut sumiiffik avatangiisinik innarlitsaaliuinissamut inatsisip ataani aamma illersugaavoq.
Mammoth Cave National Park, USA ³⁶	Pinngortitaqarfik. Naatsiivilarsuaq nunap ataatigut aqqutilik aamma pinngortitap pilersitaanik qaarusulik. 21.191 hektarit.	Naagga	UNESCO-qarfiup eqqaani nuna, pingaartumik namminersortunit pigineqartoq. Killeqarfilerneqarani "sumiiffittut suleqatigiiffittut" pilersinneqartoq. Sumiiffimmi suleqatigiiffiusumi suliniutit siulersuisunit najukkami qinerneqartunit ingerlanneqarpoq.
Mura-Drava-Danube ³⁷	Pinngortitaqarfik. Sumiiffik biosfære-qarfik angisooq, Kroatien-imi aamma Ungarn-imi inissisimasooq. 97.000 hektarit.	Aap	"Core" zone-mut, killeqarfimmut kiisalu "transition" zone-mut agguagaasooq. Killeqarfimmi najugallit 27.000-iupput aammalu transition-zone-mi najugallit 470.000-iullutik.

Tabelimi takutinneqarpoq, UNESCO-qarfinni arlalinni killeqarfinnik imaluunniit suliniutinik assingusunik, toqqakkamut illersuinerimut iluaqutaasussanik pilersitsisoqarsimasooq. Killeqarfinni assersuutigalugu

³⁵ World Heritage and Buffer Zones, World Heritage Convention: <https://whc.unesco.org/en/series/25/>

³⁶ World Heritage and Buffer Zones, World Heritage Convention: <https://whc.unesco.org/en/series/25/>

³⁷ Mura-Drava-Danube Transboundary Biosphere Reserve, unesco.org: <https://en.unesco.org/biosphere/eu-na/mura-drava-danube>

eqqarsaatigisassat nunamut tunngasut imaluunniit avatangiisinut tunngasut isumagineqarnissaat, taamaalillunilu sumiiffinni sammisassat ilaannut periarfissanik killilersuisoqarnissaa ataatsimut eqqarsaataavoq.

Kisiannili killeqarfiit taakkunungalugu aalajangersakkat sumiiffimmut attuumassuteqartorujussuusarput, aammalu UNESCO-qarfinnut killeqarfinnik atuutsitsilertarnermut periaatsinik nunarsuarmi atuuttunik soqanngilaq. Assersuutigalugu Mammoth Cave National Park sumiiffittut suleqatigiiffittut pilersinneqarsimavoq, tassanilu siulersuisut najugaqartunit qinikkat sumiiffimmi innuttaasut najugaqartut UNESCO-qarfillu ataatsimut isumagalugit sulisussaapput.

Sumiiffiit ilaat aamma sumiiffinnik killilikkanik immikkoortunik assigiinngitsunik peqarput, taakkunanilu killeqarfinnik isumagisassat eqqarsaatigalugit maleruagassat ilusilerneqartarput. Assersuutigalugu Potsdam-imi aamma Berlin-imi UNESCO-qarfinnik killeqarfiit marluupput, killeqarfinnik ilorlarmi nutaanik sanaartukkat annertunerusumik nakkutigineqarlutik, kisiannili killeqarfinnik marluusuni sanaartornermut maleruagassaqarluni. Imaluunniit Mura-Drava-Danube-mi killeqarfinnik core-zone-mik, buffer-zone-nik kiisalu transition-zone-mik pilersitsisoqarsimavoq, taakkunanilu siunertat maleruagassiallu assigiinngillat.

Takussutissiami matumani assersuutini takutinneqarpoq, killeqarfinnik nunarsuarmi kingornussaqaqarfinnik aalajangersimasumi eqqarsaatigisassat malillugit atuutsitsisoqalersinnaasoq maleruagassiortoqarsinnaasorlu. Aamma assersuutini erseqqissarneqarpoq, sumiiffiit ilaanni UNESCO-qarfinnik illersuinissaq pingaarnertut eqqarsaatigalugu maleruagassat killeqarfiillu qasukkaamitinneqarsinnaasut.

Aamma tamatuma kingunerisaanik ilulissani UNESCO-qarfinnik maleruagassat naapertuuttumik ilusiligaanersut misissuiffigissallugu soqutiginarpoq. Kangianut killeqarfinnik sumiiffiup illersorneqarnissaa siunertarineqarpoq. Aamma nunani tamalaani UNESCO-qarfinnut allanut killeqarfiliinerni assigisaannillu aaqqissuussinerni tamanna eqqarsaatigineqarpoq. Nunani tamalaaniit assersuutigineqartuni erseqqissarneqarpoq, ilulissani UNESCO-qarfinnik killeqarfinnut maleruagassat UNESCO-p maleruagassiai eqqunngikkaluarlugit, imaluunniit sumiiffiup UNESCO-mi inissisimanerata atorunnaarsinneqarnissaa siunnerfiginngikkaluarlugu UNESCO-qarfinnik eqqaanilu eqqarsaatigisassat malillugit ilusilerneqarsinnaasut.

11. Ilanngussat

Ilanngussaq 1: Apersuinermi apeqqutit

Apersuinermi apeqqutit uku nassuiaammi soqutigisaqartunik apersuinissamut ilitersuummi allassimapput:

1. Aallaqqaammut atorfiit/aaqqissuussaaneq suliffigisat aamma Ilulissat eqqaanni UNESCO-qarfimmi suut suliarinerlugit oqaluttuutilaarsinnaavinga?
2. Suliatit atorfiilluunniit aatsaaginnaq nassuiaatigisat UNESCO-qarfimmut sunik isumaqarnerisut qanoq isumaqarfigaajuk? Aamma tamanna Ilulissanut Kalaallillu Nunaannut qanoq isumaqarpa? Annertussusia kisitsisitaalu ilisimasaqarfigigukkit allassinnaavatit.
 - a. Takornariaqarnermummi? Aningaasaqarnermut? Attaveqaasersuutitut? Pinngortitamut Avatangiisinullu? Kulturimut? Aallaaniarnermut Aalisarnermullu? Inuussutissarsiutitut allanut? Najukkami innuttaasunut?
3. Taariikkatit uterfigilaarusuppakka aammalu UNESCO-qarfiup annertussusiani iluaqutissatut ajoqutissatullu suut misigisarneritit paasisaqarfigerusuppakka. Tamatumunnga peqatigitillugu pingaartumik kikkut iluaqutissanik ajoqutissanillu misigisaqartarnerisut oqaatigisinnaavat.
 - a. Iluaqutissat – iluaqutissat assigiinngitsut arlallit aamma kikkunnut?
 - b. Ajoqutissat – ajoqutissat assigiinngitsut arlallit aamma kikkunnut?
4. Periarfissat takusinnaasatit suunersut annertunerusumik tusagaqarusuppunga. Iluaqutissat allaaserisatit annertusitinniarlugit aamma ajoqutissat taasatit annikillisinniarlugit qanoq iliortoqarsinnaava?
 - a. Iluaqutissanik annertusititsinissaq – suut pingaaruteqarpat aamma suut iliuuseqarfigissallugit ajornanngila? Sullissisut suliniuteqartussallu kikkut tamatuminnga isumaginnissinnaappat isumaginnittariaqarlutillu?
 - b. Ajoqutissanik annikillisitsinissaq – suut iliuuseqarfigissallugit immikkut pingaaruteqarpa? Sullissisut suliniuteqartussallu kikkut tamatuminnga isumaginnissinnaappat isumaginnittariaqarlutillu?
5. UNESCO-qarfiup annertussusia aammalu killeqarfimmik illoqarfiup qanittumiittumik taasaq, aammattaaq imeqarfimmut killeqarfiup ilaanik ilaqartoq ataatsimut isigissagaanni. Annertussusianut isorartussusianullu atatillugu periarfissanik unammilligassanillu immikkut ittunik takusaqarsinnaavit – tamanna immikkoortunut aalajangersimasunut atuuppa? Sunik aamma kikkunnut?
6. Allanik oqaaseqaatissaqarpit?